

ВУК КАРАЏИЋ

СПОМЕНИЦА

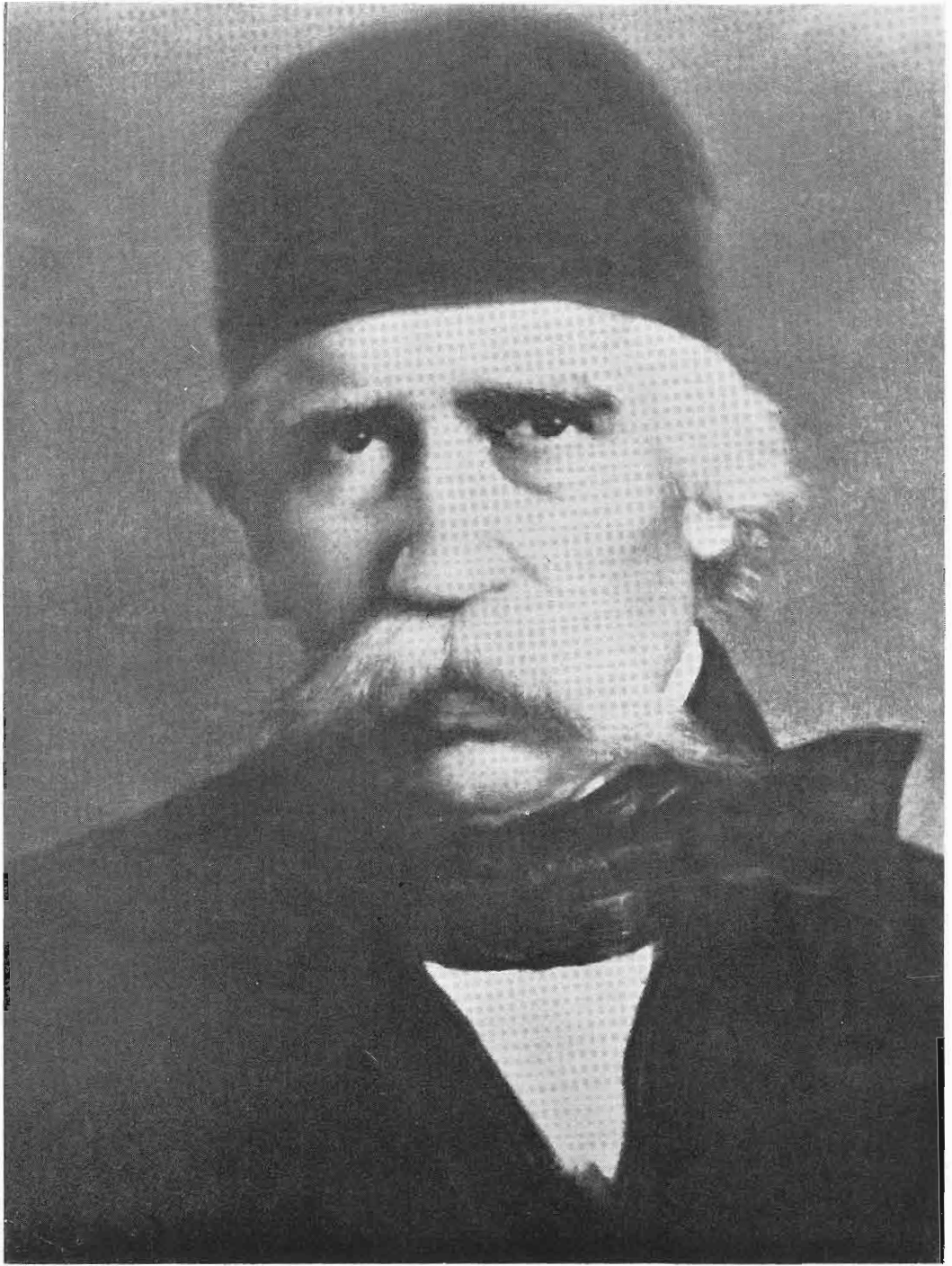
1864 - 1964

ВУКОВ И ДОСИТЕЈЕВ МУЗЕЈ

БЕОГРАД

1966

ВУК КАРАЏИЋ
(РАД НЕПОЗНАТОГ СЛИКАРА)

1864-1964

THE U.S.

AND CANADIAN AIRMAILS - AIRMAILS DEPARTMENT

CANADA - BUREAU DES POSTES ET TELEGRAPHES

НОЛИТ

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ -- БЕОГРАД, ТЕРАЗИЈЕ 27/II

ШТАМПА: БЕОГРАДСКИ ГРАФИЧКИ ЗАВОД -- БЕОГРАД

ВУК КАРАЏИЋ

СПОМЕНИЦА

1864 - 1964

ВУКОВ И ДОСИТЕЈЕВ МУЗЕЈ

Б Е О Г Р А Д

1966

ВЪВЕДЕНИЕ

ОБЩАТА

1911-1912

За штампу приредили
БУРО ГАВЕЛА
Др БОРБЕ ИГЪАТОВИЪ

Надрт за омот
ДУШАН РИСТИЪ

Први (и последњи) Вуков јубилеј за његовој живојој прослављен је 26. октобра 1863. године. Био је то неочекивано свечан празник у његовом дому у Бечу: изнемогао од година и невоља, три месеца пред смрт, он је тога дана са сузама у очима слушао поздраве српских бечких студента који су дошли да му честитају седмдесет шестог рођендан и пола века књижевног рада. У тим шренуцима, можда јасније него икад, Вук је могао имати визију своје посмртне судбине у српској и југословенској култури: поздрављала га је мала преходница великој отомства.

Један век прошао је од тада. За то време, ујоредо са расом наше културе раста је и знаменитост Вукових заслуга, и нараштајаји за нараштајима, о јубиларним датумима из његовој живојој и рада, засијали су за шренућак да оснивачу своје националне науке и књижевности одуже старе дугове признања.

Наши нараштајаји, у току 1964. године, у целој земљи, прославили су свечано стогодишњицу Вукове смрти. Прославе су одржане и у многим славистичким центрима у свету. Тим поводом, Вуков и Досијејев музеј издаје ову *Споменицу*, у којој су сабрани главни подаци о прослави, о свима њеним видовима, у земљи и иностранству.

**СТОГОДИШЊИЦА СМРТИ
ВУКА СТЕФАНОВИЋА КАРАЏИЋА**

ОДБОР ЗА ПРОСЛАВУ
СТОГОДИШЊИЦЕ

ОДБОР ЗА ПРОСЛАВУ

ОСНИВАЊЕ И РАД

Савет за културу НР Србије образовао је 23. новембра 1961. године Иницијативни одбор за прославу стогодишњице смрти Вука Караџића. Одбор је имао задатак да размотри питање карактера и опсега ове прославе и да предложи њен програм. У одбор су ушли: др Никола Банашевић, декан Филолошког факултета, Станка Веселинов, председник Савета за културу НРС, Велибор Глигорић, потпредседник Српске академије наука и уметности, Света Ђурић, секретар Савета за културу НРС, др Михаило Стевановић, професор универзитета, др Војислав Ђурић, професор универзитета, Димитрије Вученов, продекан Филолошког факултета, Ђуро Гавела, управник Вуковог и Доситејевог музеја, Милорад Панић-Суреп, књижевник, Милан Вукос, председник Идеолошке комисије ССРНС, Антоније Исаковић, директор Издавачког предузећа »Просвета«, Миодраг Поповић, научни сарадник Филозофског факултета, Милан Ђоковић, књижевник, Владан Бојанић, председник СНО Шабац, Драгослав Грбић, референт Савета за културу НРС.

Иницијативни одбор обратио се већем броју научних, културних и просветних установа и организација у Србији и затражио мишљење о њиховом учешћу у прослави. Пошто је на неколико седница, а на основу прикупљених података, испитао могућности којима би ова годишњица била обележена, Иницијативни одбор је израдио програм прославе и предложио га Савету за културу НРС, који га је усвојио на својој седници одржаној 16. маја 1962. године.

Предлог Иницијативног одбора и његов извештај о припремама за прославу гласи:

1. Да се годишњица Вукове смрти организује што шире и свечаније и да јој се да карактер општенародне прославе. Прослава би почела фебруара месеца, а поједини облици прославе одржавали би се у току целе године.

У прослави би узеле учешћа академије наука и уметности, научна друштва, културне и просветне установе, раднички и народни универзитети и тако даље.

Треба очекивати да ће у прослави узети учешћа и неке иностране научне установе и организације.

2. Да се почетак прославе обележи свечаном академијом на Коларчевом народном универзитету.

3. На дан Вукове смрти делегација Одбора за прославу положиће венац на Вуков гроб.

4. Претпоставља се да ће се и у многим другим градовима у земљи, где за то постоје услови, организовати академије, приредбе и пригодне свечаности, као и други облици прославе. То ће се нарочито односити на она места која су непосредније повезана са Вуковим животом и радом.

5. Посебно је потребно прославу организовати у Вуковом родном месту, Тршићу.

У том циљу, потребно је, поред осталог, да Вуков и Доситејев музеј уреди Вукову спомен-кућу.

Да би се терен око Вукове куће што боље заштитио и да би му се, колико је могућно, дао изглед какав је имао у Вуково време, предлаже се да му се да карактер меморијалног природног споменика.

Такође је потребно да се изврше конзерваторски радови на манастиру Трноши, у коме је Вук учио и који се налазио у непосредној близини Вукове куће у Тршићу.

Пошто од места где се налази Вукова спомен-кућа у Тршићу до манастира Трноше не постоји погодан пешачки пут, предлаже се Одбору за прославу да усвоји захтев студената Филолошког факултета у Београду да га израде добровољном радном акцијом.

До Вуковог сабора, у Тршићу би се подигла основна школа и оправио колски пут.

Традиционални Вуков сабор, који се одржава средином септембра сваке године у Тршићу, у јубиларној години добио би свечанији карактер. За прославу би се припремио посебан програм.

6. Годишњица Вукове смрти биће посебно прослављена и обележена у свим школама.

Предлаже се да све школе у земљи које носе Вуково име организују и неке заједничке акције. Један вид те сарадње био би састанак литерарних дружина тих школа.

Да би се посебно издвојили они ученици који све разреде у току школовања заврше са одличном оценом из свих предмета, предлаже се да се установи посебна школска диплома »Вук Караџић«, која би се додељивала тим ученицима.

За све ученике учитељских школа расписала би се наградна тема о Вуку. Најбољи радови би се прочитали на заједничком скупу представника свих учитељских школа.

Завод за основно образовање НР Србије расписао би наградни конкурс за најбољу обраду методске јединице о Вуку у школама свих врста. У конкурсу би учествовали наставници српско-хрватског језика.

II

1. Да се установи Вукова награда за достигнућа у области уметности и науке. Карактер награде би се накнадно одредио. Према неким предлозима, Вукову награду би требало додељивати за научна достигнућа у области науке о књижевности, науке о језику, историје и етнографије.

2. Да Народна библиотека у Београду добије Вуково име.

3. Да се предузму мере за постављање Вуковог споменика на погодније место.

III

НАУЧНИ СКУПОВИ

1. Да се у Београду на дан Вукове смрти одржи свечани скуп Српске академије наука уз учешће представника наших и неких страних академија и научних друштава. На овом скупу би се прочитали реферати о Вуковој књижевној и научној делатности и његовом доприносу нашој култури и науци.

2. У оквиру прославе стогодишњице Вукове смрти одлучено је да се у Београду, средином септембра 1964. године, одржи научни скуп најистакнутијих слависта из земље и иностранства. На овом скупу прочитали би се радови о Вуковом животу и раду у нашој књижевности и науци и његовим везама са иностранством.

Филолошки факултет Београдског универзитета, коме је поверено организовање овог скупа, обратио се научницима и познаваоцима Вуковог дела из 20 земаља и добио потврдне одговоре за учешће на скупу. На овом скупу учествоваће научници из Аустрије, Белгије, Бугарске, Велике Британије, Данске, ДР Немачке, Италије, Канаде, Мађарске, Норвешке, Пољске, Ру-

муније, САД, СССР, Финске, Француске, СР Немачке, Холандије, Чехословачке и Шведске.

Из наше земље позиви су упућени: Загребачком универзитету, Матици хрватској, Југославенској академији знаности и умјетности, Институту за народну умјетност у Загребу, Филозофском факултету у Задру, Универзитету у Љубљани, Словенској академији знаности и уметности, Филозофском факултету у Скопљу, Филозофском факултету у Сарајеву, Земалском музеју у Сарајеву, Историјском институту у Титограду, Филозофском факултету у Приштини, Филозофском факултету у Новом Саду, Матици српској, Филозофско-историјском факултету у Београду, Српској академији наука и уметности, Друштву за проучавање Доситеја и Вука, Етнографском институту, Историјском институту, Социолошком институту, Музиколошком институту, Музичкој академији и Филолошком факултету.

Страни научници пријавили су за овај скуп 30 тема, док су наши научници најавили 35 реферата.

Реферати са овог скупа биће штампани у посебном зборнику.

3. Национални комитет југословенских слависта ступиће у контакт са свим славистичким организацијама у земљама у којима је Вук живео и предложити изучавање непознатих докумената о Вуковом животу и раду.

IV

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

Стогодишњица смрти Вукове биће обележена веома обимном и разнородном издавачком делатношћу. У том погледу пре свега издаваја се подухват на издавању Вукових целокупних дела која до сада нису штампана.

При Издавачком предузећу »Просвета« формиран је издавачки одбор који ће, уз ангажовање стручњака и познавалаца Вуковог дела, припремити и издати 30 књига, колико, према предвиђањима, износи Вукова заоставштина. Тај посао обављаће се у неколико наредних година, док ће се у 1964. години појавити следећа дела: »О језику и књижевности«, »Историјски списи« »Народне песме«, I књига »Народне пословице«, »Српски рјечник« (прво издање), превод »Новог завјета«, Библиографија Вукових радова и једна или две књиге Вукове преписке.

Поред »Просвете«, и остала издавачка предузећа приступиће издавању Вукових дела и дела о Вуку, при чему ће се посебна пажња обратити делима намењеним омладини.

Издавачко предузеће »Нолит« издаће опсежну монографију о Вуку Караџићу и »Которска писма« Вука Поповића која су највећим делом упућена Вуку.

Српска књижевна задруга објавиће књигу »Српска револуција« Леополда Ранкеа, која је рађена по материјалима које је Вук дао Ранкеу.

»Матица српска« објавиће један зборник текстова о Вуку док ће предузеће »Народна књига« издати једну књигу изабраних Вукових дела.

Поред издавачких предузећа, и неке научне и културне установе приступиће издавању појединих Вукових дела или дела о Вуку. Тако ће Српска академија наука и уметности издати репрезентативни зборник радова посвећених Вуку, Савез књижевника Југославије зборник радова савремених писаца о Вуковој личности и његовом делу, а Вуков и Доситејев музеј научну публикацију »Ковчежић«, посвећену Вуку, и фототипско издање чувеног Вуковог писма кнезу Милошу.

Српска академија наука и уметности издаће и 4 књиге Вукове заоставштине.

Поред овога, издаће се и албум са фотографијама постојећих Вукових портрета и фотографијама из Вуковог живота и рада.

Часописи које издају поједина научна друштва као и књижевни часописи посветиће по један број Вуковој годишњици.

Музеј Првог српског устанка посветиће свој Годишњак Вуковом учешћу у Првом српском устанку и његовим историографским радовима о Првом и Другом српском устанку.

Предвиђено је такође да се штампају фотографије са Вуковим ликом намењене превасходно школама, као и да се издају јубиларне марке.

Поред овога, »Дунав-филм« снимитиће документарни филм о Вуку.

V

Поводом прославе годишњице Вукове смрти организоваће се у Београду неколико изложби.

Фебруара месеца, на дан Вукове смрти, у Вуковом и Доситејевом музеју биће отворена изложба посвећена Вуку и његовом делу, на којој ће бити приказани и досад непознати експонати.

Музеј Првог српског устанка организоваће у својим просторијама изложбу на којој ће бити приказана прва издања и неки

рукописи Вуковог историографског рада, уз неколико експоната који осветљавају културне прилике у Србији у првим деценијама XIX века.

Етнографски музеј ће организовати изложбу која ће преко већег броја експоната етнографски приказати Вуков родни крај.

Половином априла 1963. године, Извршно веће Народне скупштине Социјалистичке Републике Србије донело је Решење о образовању Одбора за прославу стогодишњице смрти Вука Караџића. Решење гласи:

На основу чл. 71. Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и органима власти СР Србије, Извршно веће НС СРС доноси

РЕШЕЊЕ

О ОБРАЗОВАЊУ ОДБОРА ЗА ПРОСЛАВУ СТОГОДИШЊИЦЕ СМРТИ ВУКА КАРАЏИЋА

I

Образује се одбор за прославу стогодишњице смрти Вука Караџића.

II

У одбор за прославу стогодишњице смрти Вука Караџића именују се:

- 1. Андрић Иво, књижевник*
- 2. Афрић Вјекослав, ректор Уметничке академије*
- 3. Ач Јожеф, књижевник из Новог Сада*
- 4. Благојевић Борислав, ректор Београдског универзитета*
- 5. Васиљевић Живан, председник Савета за научни рад СРС*
- 6. Веселинов Јован*
- 7. Видмар др Јосип*

8. Виторовић Перка, *председник Конференције за друштвену активност жена Србије*
9. Вучо Александар, *књижевник*
10. Гавела Ђуро, *ујравник Вуковој и Досијејевој музеја*
11. Давичо Оскар, *књижевник*
12. Доронски Стеван
13. Друловић Милојко, *председник Идеолошке комисије ЦК СК Србије*
14. Дукић Љубица, *посланик Републичкој већи Скупштинине Социјалистичке Републике Србије*
15. Ђоковић Милан, *ујравник Коларчевој народној универзитету*
16. Ђурић др Војислав, *професор Филолошкој факултету у Београду*
17. Ђуричић др Илија, *председник Српске академије наука и уметности*
18. Зечевић Влада, *посланик Организационо-политичкој већи Савезне народне скупштинине*
19. Ивић др Павле, *професор Универзитету у Новом Саду*
20. Исаковић Антоније, *директор »Просвете«*
21. Јовановић Љубиша, *глумац*
22. Јефтић Зоран, *директор гимназије »Вук Караџић« у Лозници*
23. Јеремић Драган, *председник Удружења књижевника Србије*
24. Јојкић Ђурица
25. Крлежа Мирослав, *књижевник*
26. Лалић Михаило, *књижевник*
27. Левков Димче, *професор Филозофској факултету и председник Савета за културу СР Македоније*
28. Лесковац Младен, *професор Филозофској факултету у Новом Саду*
29. Максић Радојка, *директор основне школе »Вук Караџић« у Шапцу*
30. Максимовић Десанка, *књижевник*
31. Мекули Есад, *књижевник из Приштинине*
32. Младеновић Танасије, *књижевник*
33. Митевић Душан, *председник ЦК Социјалистичке омладине Србије*
34. Миленковић Будимир, *ујравник Основне школе у Тришћу*
35. Милосављевић Пеђа, *сликар*
36. Миндеровић Чедомир, *ујравник Народне библиотеке у Београду*
37. Мивнић Милош

38. Мугоша Душан
 39. Назечић Салко, *шеф катедре Филозофскої факултети у Сарајеву*
 40. Неоричић Милијан
 41. Новак др Грга
 42. Павловић др Драгољуб, *проф. Филолошкої факултети у Београду*
 43. Панић Милорад-Суреп, *директор Музеја револуције*
 44. Павловић Бора, *Републички секретар за просвету*
 45. Пајевић Момчило, *председник Ойштинске скупштини у Лозници*
 46. Петровић Велько, *књижевник*
 47. Петровић Душан-Шане
 48. Поповић Милентије
 49. Поповић Јелена, *досадашњи председник Одбора за просвету*
 50. Данило Пурић, *директор »Полицике«*
 51. Радовић Вуко, *председник Одбора за просвету НС СР Црне Горе*
 52. Радуловић Милорад, *председник Среске скупштини Ваљева*
 53. Ранковић Александар
 54. Радујков Радомир, *председник Машице српске*
 55. Стамболић Петар
 56. Станковић Настасија, *директор Треће београдске гимназије*
 57. Стевановић др Михаило, *проф. Филолошкої факултети у Београду*
 58. Сковран Олга, *директор ансамбла народних пиара »Коло«*
 59. Тодоровић Мијалко
 60. Ђосић Добрица, *књижевник*
 61. Цветић Боса
 62. Швабић Михаило.

III

Решење у прейису доставији Савету за просвету СРС и Савету за културу СРС.

ИВ Бр. 400, у Београду, 18. VI 1963.

СЕКРЕТАР
 ИЗВРШНОГ ВЕЋА,
 Слободан Урошевић, с. р.

ПРЕДСЕДНИК
 ИЗВРШНОГ ВЕЋА,
 Слободан Пенезић, с. р.

Председник Извршног већа Социјалистичке Републике Србије Слободан Пенезић сазвао је седницу Одбора за 7. јануар 1964. Седница је одржана у свечаној сали Скупштине СР Србије са почетком у десет часова. Претходно је члановима Одбора упућено Решење Републичког извршног већа о њиховом наименовању као и предлог програма прославе.

У име Извршног већа СР Србије, седницу је отворио Стеван Доротић. На његов предлог, за председника Одбора изабран је друг Душан Петровић, а за секретара друг Бора Павловић.

Пошто се захвалио на избору, Душан Петровић је позвао чланове Одбора да узму учешћа у дискусији о предлогу Програма, пре свега о концепцијској страни Програма, а затим и о појединим тачкама у њему. Изневши укратко да предлог Програма предвиђа да прослава стогодишњице Вукове смрти добије што значајнији и шири карактер и по својој масовности, и по учешћу друштвених фактора и организација у њој, и по времену трајања, Душан Петровић је рекао: »Разлози због којих се даје овакав значај прослави проистичу из значаја саме личности Вукове, његове улоге и његовог дела. Као што је била огромна његова улога у стварању српског језика, просвете, културе и просвећености уопште, није била мања ни његова улога као друштвеног фактора и као таква рефлектовала се на прогресивне снаге и на развој српског друштва уопште, наравно у оном времену и у оним условима у којима је Вук живео и радио. Зато нам се и чини да прослава треба да добије један такав широк друштвен карактер и значај како би се и лик Вука Караџића у друштвеном смислу што боље осветлио и истакао.«

У дискусији, која је била жива и исцрпна, узели су учешћа: Петар Стамболић, Мијалко Тодоровић, Милош Минић, Танасије Младеновић, др Илија Ђуричић, Пеђа Милосављевић, Чедомир Миндеровић, Милорад Панић-Суреп, Десанка Максимовић, др Јосип Видмар, Антоније Исаковић, Александар Вучо, Салко Назеичић, Драгољуб Павловић, Младен Лесковац, др Војислав Ђурић, Ђуро Гавела, Драган Јеремић и Добрица Ћосић. У дискусији о карактеру прославе, чланови Одбора истакли су да је Иницијативни одбор добро урадио што је избегао да прославу фиксира као општејугословенску и што је оставио да она сама, према своме току и одзиву, добије или не југословенски карактер. Поред извештаја које су представници појединих установа, организација и предузећа изнели о току и стању својих припрема за прославу, на седници је расправљано о свима важнијим питањима Програма. Предлози да се Народна библиотека у Београду назове Вуковим

именом и да се предузму мере за премештање Вуковог споменика на погодније место — изостављени су из Програма. Изнето је такође и више одређених предлога и сугестија да се Програм прославе допуни. На крају, председавајући Душан Петровић резимирао је укратко дискусију и предложио да се изабере уже радно тело које ће радити на решавању низа практичних питања Програма прославе. У овај ужи одбор ушли су: Душан Петровић, Стеван Дороњски, Бора Павловић, Милан Вукос, Михаило Стевановић, Војислав Ђурић, Милорад Панић, Милан Ђоковић Ђуро Гавела, Милојко Друловић и Момчило Пајевић. На више својих састанака ужи одбор извршио је све припреме за благовремено остварење манифестација и акција којима је непосредно руководио Одбор.

*
ОДБОР ЗА ПРОСЛАВУ
СТОГОДИШЊИЦЕ СМРТИ
ВУКА СТЕФАНОВИЋА КАРАЦИЋА

*
ПОЗИВА ВАС ДА ПРИСУСТВУЈЕТЕ

СВЕЧАНОЈ АКАДЕМИЈИ

КОЛАРЧЕВ НАРОДНИ УНИВЕРЗИТЕТ
7. ФЕБРУАРА 1964. ГОДИНЕ
ПОЧЕТАК У 20,30 ЧАСОВА

*

ПРОГРАМ

*

УВОДНА РЕЧ
ДУШАН ПЕТРОВИЋ
ПРЕДСЕДНИК ОДБОРА ЗА ПРОСЛАВУ

*

О ВУКУ КАРАЦИЋУ
ИВО АНДРИЋ
КЊИЖЕВНИК

*

ОДМОР

*

МОРУ НА ИЗВОРУ

*

ИЗБОР ИЗ ВУКОВИХ СПИСА
ГОВОРЕ ЧЛАНОВИ
ЈУГОСЛОВЕНСКОГ ДРАМСКОГ ПОЗОРИШТА

МАРИЈА ЦРНОБОРИ
МАЈА ДИМИТРИЈЕВИЋ
ЉУБИША ЈОВАНОВИЋ
ВИКТОР СТАРЧИЋ
ЈОВАН МИЛИЋЕВИЋ
ЉУБА ТАДИЋ
МАРКО ТОДОРОВИЋ
МИЛОРАД МАРГЕТИЋ
МИОДРАГ РАДОВАНОВИЋ

*

ИЗАБРАО И СЦЕНСКИ ПОСТАВИО
МАТА МИЛОШЕВИЋ

*

МУЗИКА
ВАСИЛИЈЕ МОКРАЊАЦ

*

ПРЕДСЕДНИК ТИТО НА СВЕЧАНОЈ АКАДЕМИЈИ

НА СВЕЧАНОЈ АКАДЕМИЈИ, У ПАУЗИ, ПРЕДСЕДНИК ТИТО ПОЗДРАВЉА СЕ СА СТРАНИМ ДЕЛЕГАТИМА

Прослава у земљи почела је свечаном академијом на Коларчевом народном универзитету у Београду, 7. фебруара 1964. године, у 20,30 часова, са овим програмом: *Уводна реч* Душана Петровића, председника Одбора за прославу: *О Вуку Караџићу*, говор Иве Андрића; *Мору на извору*, избор из Вукових списа, интерпретације чланова Југословенског драмског позоришта, у инсценацији Мате Милошевића и са музичком пратњом Василија Мокрањца.

Академији је присуствовао председник Републике Јосип Броз Тито са супругом Јованком. Свечаности су присуствовали такође Едвард Кардељ са супругом, Петар Стамболић са супругом, Јован Веселинов, Лазар Колишевски, Иван Гошњак, Милош Минић, Мијалко Тодоровић, Вељко Зековић, Спасенија Бабовић, Добривоје Радосављевић, Риста Антуновић, Милојко Друловић, Драги Стаменковић, Михаило Швабић, Душан Мугоша, Милијан Неоричић, Крсто Попивоца, Већеслав Хољевац, Веселин Ђурановић, Никола Секулић, Авдо Хумо, др Грга Новак, др Илија Ђуричић, Вељко Петровић, представници југословенских академија наука и уметности, изасланици многих наших градова, научних институција и други политички и јавни радници, као и представници страних академија наука, универзитета и научних друштава.

УВОДНА РЕЧ ДУШАНА ПЕТРОВИЋА

Друже Председниче,
Драги наши гости,
Другарице и другови,

Пре сто година умро је у Бечу Вук Стефановић Караџић, једна од најистакнутијих личности у историји српског народа и, несумњиво, најкрупнија личност у новијој српској култури, управо њен оснивач.

Друштвена и културна активност Вука Караџића, која је у пуном замаху трајала преко пола века, одвијала се у раздобљу најсудбоноснијем за развитак српске нације, у раздобљу њеног конституисања, њене борбе за националну слободу, независност и друштвени напредак.

Личност и дело Вука Караџића могу се у пуној величини сагледати, а значај његове културно-историјске мисије разумети само у светлости тог доба. То време родило је Вука; том времену Вук је дао величанствен допринос.

До Вука Караџића, односно до првог устанка, Дунавом и Савом ишла је не само политичка граница између Аустрије и Турске, већ и друштвено-историјска између средњег века и новијег доба. Док су у Европи нови капиталистички односи већ били знатно развијени, а нове производне снаге расле, Србија је живела под турским ропством, под влашћу крајње заосталости феудалних односа. Земља је била ретко насељена и беспутна, земљорадња примитивна и занемарена, народ неписмен.

Први српски устанак 1804. године означио је почетак националне грађанске демократске револуције у Србији, почетак краја националног ропства и феудалног система. То само говори да су и у тим условима постојале снаге, иако неразвијене и спутаване, које су тражиле простора за развитак и које су се, у борби против националног угњетавања и економске експлоатације, подигле на устанак.

Устанак у Србији представљао је крупан историјски корак у развоју српског народа, јер је омогућио формирање нације, стварање националне државе и њен даљи самостални економски, друштвени и културни развитак.

Мада су устанци, први и други, били они чиниоци који су отворили путеве новом грађанском друштву, даљи процес друштвеног и привредног развоја одвијао се врло споро.

Тешка привредна и културна заосталост, које су биле резултат неповољних историјских услова под којим је српски народ вековима живео, стална угроженост од стране великих сила и непотпуна национална независност, поред других узрока, нису омогућавали бржи и слободнији развој. Отуда борба за пуну националну независност и за развитак нових друштвених односа представља основну садржину борбе српског народа током читавог XIX века.

У Србији, пуна четири века пре устанка није се могло систематски учити. Читало се и писало скоро искључиво по манастирима, за црквене потребе. Писмен човек био је ређи од војводе. А и онај што је важио за писменог, служио се полуштампаним словима наученим из средњовековних србуља. У крајевима преко Саве и Дунава господарио је славеносербски језик, који је био мешавина народног и црквенословенског језика.

У таквим друштвеним и културним условима појављује се Вук Караџић.

Грађанско друштво, које је тек настајало још у свом повоју — тражило је основе за свој општи, духовни, културни развитак и нове правце у том развоју. Било је јасно да потпуне националне слободе српског народа не може бити без духовне слободе, ни друштвеног прогреса без културног. Том друштвеном императиву одговорио је Вук. Он је покренуо ту епохалну акцију, водио је и довео до победе. Он је блистав пример за чињеницу да одређена

друштвено-економска констелација налази одговарајуће људске снаге које ће је остварити.

Оно што је у друштвеном смислу започео први устанак — збацивање турског ропства, укидање феудализма и почетак развоја модерног друштва, у културном погледу извео је Вук.

Отуда, Вук Карацић није био само стваралац у области културе, он је био први човек у духовном ослобођењу српског народа од заосталости средњег века. Он је јасно видео да за развој културе и за њену демократизацију недостаје основни инструменат — језик. И започео је велику културну борбу за увођење народног књижевног језика и фонетског правописа. Његова борба за народни књижевни језик и његова крилатица »Пиши како говориш« имале су почетком XIX века истинску друштвено-културну револуционарну садржину.

Уводећи народни књижевни језик, он се борио за демократизацију културе, за њено приближавање народу. Књижевност, пре Доситеја и Вука, била је одвојена од народа, са њима она се обогаћује и прожима народном стварношћу. Победа народног књижевног језика и правописа, такође, отвара могућности за укључивање у светске научне и књижевне токове.

У току своје педесетогодишње активности од 1814. до 1864. године, Вук је извршио величанствени друштвено-културни задатак. Он је записао дело српског народа стварано у току векова и написао дело о српском народу, и тиме га открио не само Европи него и њему самом.

Да би се испољила особеност српског народа у својој целокупности, било је неопходно да се сабере његова вековна умна делатност, и да се створи широка слика његовог живота у свим видовима: да се проучи и утврди његов језик — као први знак његове особености, да се прикажу његова веровања, обичаји, начин живота, земља у којој се налази, историјски тренутак у коме живи, снаге и слабости које има и др.

Записујући песничко твораштво свога народа — Вук је забележио многе људске вредности које су настале у раздобљу његовог отпора према страном тиранији: шта је правда а шта неправда, шта је слобода а шта ропство, шта родољубље а шта издајство, шта јунаштво а шта кукавичлук. Овој народној класификацији

вредности, и према њој Вук је додао своју описујући и оцењујући најразличитије људе и појаве: из прошлости и из свог времена, Турке и Србе, господаре и робове, читлук-сахибџије и чипчије, војводе и војводице, хајдуке и сељаке, географске прилике, социјалне односе. То је први — и у делу једног човека досад најсветранији и најпотпунији — преглед читавог живота српског народа.

У епохи стварања националне државе у првој половини XIX века, овакво испољавање народне особености имало је неочењиво велики значај не само за културу него и за конституисање нације као такве, за свест народа о самоме себи, и за целокупан развитак српског друштва.

Својим делом, Вук је Србију упознао са модерним грађанским друштвом које се развијало у Европи. До Вука, том друштву је био познатији само српски народ који је живео изван Турске. Српски народ који је робовао под Турцима — први пут после средњег века — представио се Европи својим устанком на почетку XIX века. Својим делима Вук ће упознати модерно грађанско друштво у Европи са нашом поезијом и устанком, а нас са тековинама напредне грађанске мисли. У народним епским песмама и радовима које је сам Вук писао о устанку живело је оно што је херојско и племенито код нашег света, људска морална снага првог и другог устанка. Њено постојање у широким масама српског народа под Турцима импресионираће напредну грађанску Европу.

Са појавом Вука свет ће почети интензивније да се интересује за наше духовне вредности. Познато је како се тридесетих година прошлог века Вукове народне песме преводе на многе европске језике. Преко књиге »Српска револуција«, на којој су Ранке и Вук заједно радили, и која је објављена на немачком, а ускоро преведена на руски, француски, енглески и грчки језик, свет ће упознати наш устанак.

Вуково дело снажно је допринело духовној оријентацији Србије и усмерило је ка просвећеним европским народима, створило плодно тле које може да прими и храни семе развијеније европске културе, да би га развило у националним вредностима. Основна начела нове српске културе, антифеудална и антисредњовековна, која је објавио у епоси просвећености Доситеј Обрадовић, у епоси буђења народа и конституисања нације оживотворио је Вук Караџић.

Вук Караџић током целог свог живота сарађује са истакнутим људима осталих југословенских народа. Познато је његово топло пријатељство са његовим учитељем, великим словеначким научником Јернејем Копитаром.

Ради скупљања народних песама и проучавања језика он путује по Хрватској, Словенији, Кордуну, Лици, Приморју, Далмацији, Црној Гори. Посећује острво Хвар и Корчулу, борави у Дубровнику. Млади хрватски родољуби, »илирци«, налазе у његовом делу духовно упориште. Вук се дописује и пријатељује са многима од њих: Иваном Мажуранићем, Људевитом Гајом, Станком Вразом, Димитријем Деметром, Иваном Кукуљевићем и др., — води пријатељску преписку са Штросмајером. Плод те сарадње са хрватским родољубима биће и познати књижевни договор из 1850. године о заједничком српскохрватском књижевном језику. Идеје о културном јединству наших народа на језичким основама, које је дао Вук Караџић, биле су значајан чинилац у општем зближавању наших народа.

Испољавајући огромну делатност на изучавању народног живота, обичаја и културе, није се ограничавао само на Србију и српски народ, већ је захватио и остале народе и крајеве и у различавању особености српског народа од других био је принципијелан, помирљив, широк, добронамеран и отворен за културни и општи развјатак других југословенских народа.

Величина Вукових дела тим је замашнија што је имао да савлада огромне препреке. Ушао је у стварање недовољно припремљен и морао је у току рада грозничаво да учи. Био је хром, а пропутовао је не само Србију с ове и с оне стране Саве него великим делом и друге југословенске земље и Европу: да прикупи неопходну грађу, да одреди ставове, да провери закључке, да добије материјалну и моралну помоћ.

Имао је савезнике међу умним људима и моћне противнике. Вуковим револуционарним идејама у области културе општро су се супротставиле регресивне друштвене снаге. Против њега се дигло све што је тада уображавало да је једино позвано да управља судбином српског народа. Вукова борба у основи била је израз историјски неминовног сукоба између демократског духа устанка и конзервативних снага. Вукови вишегодишњи окршаји са конзер-

вативцима текли су у знаку борбе културне свести модернијег смера против провинцијалне учености.

Вук није био кабинетски научник који се задовољавао само излагањем својих теорија и није остављао времену да извојује победу. У тој борби испољио је несаломљиву упорност, непоколебљивост и храброст. То је била љута и жестока борба. Мало је људи јавних који су више и жешће нападани. Али снагом генија осећао је да дела у духу народних тежњи и радио је са упорношћу и неуморношћу човека који је свестан да од њега зависи победа или пораз. Он се у тој борби против конзервативних снага ослањао на младе, смеле и напредне духове, посебно на оне који су израсли у развијенијем грађанском друштву у Војводини и који су реализовали његове идеје и мисли. И говорио је: »Само младеж може избавити нас од ове срамоте, и језик нам сачувати од пропасти....«

Обележавајући данас овом свечаношћу почетак Вукове прославе, ми у ствари слаavimo тековине једне културне револуције које су српском народу очувале оружјем извојевану националну слободу. Вуково дело и данас, у нашој социјалистичкој заједници, стоји поносно и стамено као трајни темељ и драгоцен извор демократске народне културе.

ПРЕДСЕДНИК ОДБОРА ДУШАН ПЕТРОВИЋ ГОВОРИ НА СВЕЧАНОЈ АКАДЕМИЈИ

ПОЛАГАЊЕ ВЕНАЦА
НА ВУКОВ ГРОБ ПРЕД
САБОРНОМ ЦРКВОМ

НАРОДНИ ЗБОР КОД
ВУКОВОГ СПОМЕНИКА
У БЕОГРАДУ

ГОВОР ИВЕ АНДРИЋА

»Да човјек може двјесто година живјети, дочекао би чути о себи много пријатнија мненија, него ли што су садашња. Томе се зацијело ви надати можете«.

Тако је писао о Вуку један од његових следбеника 1847. године, тешећи га за неразумевања и за нападе савременика. Вуков пријатељ се преварио, јер »пријатна мненија« нису чекала двестоту годишњицу од Вуковог рођења, него су дошла и раније, али песимизам тога пријатеља показује какви су и колики били отпори на које је Вук Карацић наилазио још и крајем педесетих година прошлог века, у само предвечерје његове победе. Једно од таквих безбројних посмртних признања биће и овогодишња његова прослава, то јест низ приредаба и научних сусрета посвећених Вуку у току целе ове 1964. године као стоте године од његове смрти. Личност и дело Вука Стефановића Карацића, проучавани много и раније, биће и овог пута испитивани са разних страна од наших југословенских и иностраних лингвиста, историографа, књижевних историчара, етнографа, друштвених и политичких радника, јер Вукова интересовања и испитивања била су тако многобројна и разноврсна да их ми овде не бисмо све могли ни набројати. Али ми нисмо ни позвани да испитујемо Вуково дело, још мање да дајемо научне судове и оцене, него да оживимо у сећању духовну физиономију и морални лик Вука Карацића, или бар неке карактеристичне црте његове.

Ми немамо потребе ни да износимо овде биографију Вукову, која је довољно позната. То је пут од јадарског сељачета које је,

као што се каже, прва слова научило чувајући овце и пишући мастилом од размућеног барута на хартији за савијање пушчаних фишека, па до оног општепоштованог старца чији нас портрет патријархалног изгледа често посматра својим жарким очима испод густих, седих обрва, као да још и сад жели да чује нешто од људи свога језика или хоће да нам каже. То је био дуг и плодан али изузетно напоран и тежак живот, са много рада, одрицања и оскудевања, болести, разочарања, па и увреда и понижења, али и ретке истрајности, унутарњег достојанства и доследности самом себи. По том свом животу изузетног човека, борца и новатора, као и по свом обимном делу, Вук Стефановић Караџић спада у велику, не бројем велику, породицу оних који су својим умом и проницљивошћу колико и својом снагом и смелошћу откривали светове и отварали путеве, или доносили свету нове идеје и законе, борећи се у исто време несобично и неустрашљиво за њихову примену и остварење.

Учени Словенац Јернеј Копитар увидео је одмах вредност и обдареност младог Караџића кога је запазио међу српским емигрантима у Бечу, кад је писао: »Овде је неки Вук. То је најбоља глава међу Србима«, и кад га је доцније назвао »граматичким генијем«.

Са видовитошћу људи који откривају дотле непознате или бар непризнаване истине, Вук је одмах, чим је стекао основна знања уз Копитара, схватио своје време и положај свога народа у том времену, као и свој животни задатак у том народу, и од оног што је једном схватио није одступао. Оснивач наше новије књижевности, »створац чисте српске прозе и стила«, као што каже Љ. Стојановић, човек који је »извршио демократизацију нашег језика«, као што каже Скерлић, провео је више од четрдесет година у борби којој пример треба тражити само у животима великих реформатора.

»Без заната, без ноге, без капитала, а трудећи се о просвешћењу рода«, као што је писао Фрушић, Вук је успео да изгради своју личност, да накнадно стече потребна знања, и да у исто време води борбу против великих и моћних овога света, против појединаца и установа и, што је најтеже, против навика, предрасуда, »деспотическог незнања«, против немаштине и понижења, зависти и

клевета, и свих врста људске беде. Сакат и сиромах, нешколован, он је после пропасти првог српског устанка изишао у јавни живот без илузија али и без колебања. Сам је дао слику тога свог изласка већ својим првим иступањима: »Мене је истинска ревност к роду моме ободрила и принудила ме да зажмурим и да једанпут тумарим главом кроз ово трње, макар на ону страну сав подеран и крвав изишао; само нека се зна стаза којом би се други могао лакше усудити да прође«.

У тој слици још чисто рустичног порекла све је било предвиђено, и борбени, одметнички начин његовог поласка (»тумарнути«) и трње које га чека, све осим једног: да би могао можда не успети и заглавити негде у том трњаку. То му није на ум падало, то му није допуштао његов урођени оптимизам и нека чудесна вера у себе и свој задатак која редовно прати људе његовог кова.

По свом упорству и непоколебљивој вери Вук из првих година свога рада подсећа заиста на старе морепловце који су веровали у постојање далеких и непознатих земаља и који су се борили и страдали да би убедили и друге у то, да би разбили предрасуде и нашли средства за своја открића. У његовом случају десило се нешто што се не дешава често, нарочито не у нас. Човек акцијѐ и човек мисли, рушилац и градитељ слили су се у истој личности у једну целину.

Чим је, уз помоћ Копитара, Мушицког и других пријатеља, утврдио прве основе свога правописа, он се више не мири са улогом претходника, који ће само крчити пут за друге, него га свесно и упорно брани. »Ви знате да од моје ортографије правилније бити не може«, писао је он Давидовићу, а Сими Милутиновићу: »Ти ваља да знаш да сам ја у том данас мајстор бољи од свију Срба«.

Тако је било и у свему осталом. Још оштрије он је бранио доцније и свој речник и своју граматику. У почетку своје борбе, као млад човек, он упућује моћнијима и ученијима од себе своју ратоборну поруку о народном језику уопште: »Језик је добар, него ми треба да га учимо«. И са необузваношћу која ће га пратити до краја живота додаје: »Сто година би мало било најбољем списатељу да сасвим научи језик орача и пастира«. Или: »И што је год мјесто веће и има у себи више госпде и књижевника, то се у њему говори горе«.

И ништа на свету, ни беда ни разочарања, ни сила ни наговарање, ништа га није могло нагнати да од свог уверења одступи. У личном животу он се, како каже један биограф, повијао и довијао, гурао срамоту, служио горег од себе, мољакао, али у основној ствари, у својој визији народног језика, остао је прав и непоколебљив, реформатор, борац и победник. Као у неком хладном заносу, неосетљив, он корача ка своме циљу, и од ударца до ударца иде напред, као да лети ношен ударцима. Када му у најтежим временима пријатељи предлажу мирење са противницима, он пристаје, али чим осети да би то могло испасти на штету његове идеје, »ствари«, како је он говорио, Вук постаје херој мисли.

»Ако они мисле да ја оставим моју ортографију, онда од мира неће бити ништа, јер ја то не могу нити оћу учинити«.

Живећи у туђини, још слабо познат, он се на подручју језика од самога почетка готово понаша и говори као нека суверена сила или моћна установа. То његово заиста тешко разумљиво самопоуздање нема ничег од надмености, плитке сујете ни патетике, па ипак оно ће, уз рођену његову оштрину и уочљивост, дуго одбијати једне људе од њега, али привлачити друге. Из Вукове преписке јасно избија нека готово магијска снага његове личности. Он зна добро да је тренутно све против њега, и да ће још дуго бити, а зна такође да »од србске литературе живети значи колико од капуцина чорбу сркати« (Фрушић), то јест и просјачити и не бити сит, па ипак на све нападе моћних и учених на његов правопис он одговара: »Али ако бог да те ја од куд добијем новаца, нећу ја од њих српског језика ни ортографије учити, него ћу лијепо јот начинити, пак ћу мој матерњи језик онако писати као што га милиони душа говоре«.

То звучи као завршетак оне велике симфоније о милионима загрљених људи. С тим милионима он је заиста у вези — и ту је његово преимућство — из њих је поникао, никад није с њима изгубио везу, из њих црпи снагу и веру у свој велики позив и у заједничку будућност. И зато је тачно речено: »Вук је гледао у широким народним масама снагу, вредност и извор препорода«. Као мало који од наших тадашњих људи, он је тачно осетио који је правац узео развој света, шта његово време и прилике у његовој земљи од њега траже, и шта он може и треба да им да.

Пратећи Вукову преписку из године у годину, ми најбоље видимо његову самосталност мишљења и слободу израза према противницима као и према пријатељима. У исто време ту као да гледамо како се постављају и утврђују први закони једног језика, полагаано и мучно, али просто и природно. Пратимо рађање и ход једне идеје, њено развијање и гранање, и све њене дуге и променљиве борбе са заслепљеношћу, силом и егоизмом заинтересованих група, са окорелошћу утврђених навика. Видимо Вука како богорада десно и лево за новац потребан за штампу, напада противнике и брани се од њих, понекад се у понечем и мудро склања с пута, али ради без колебања и предаха, саставља правопис и граматику, издаје народне песме и речник, удара темеље »језику и штилу« који деценијама неће нико прихватити, али којим ће се доцније нараштаји служити.

Кад хоће да приступи објављивању речника, који је израдио уз Копитарову помоћ, он поносно пише Мушицком: »Ал ја се бринем о општем благу — Рјечнику — с мои' опанци«. Затим узјамљеним новцем даје дело у штампу, а пријатељима шаље пробне табакe са мирном и чврстом поруком: »Такови ће бити Српски Рјечник«. И Јаков Грим је имао право кад је доцније писао за Вука: »Сам својим снагама он је извршио оно што иначе само скупним напорима полази за руком«.

Тек у поређењу са онима који су у дугој борби били око њега, било као пријатељи и саборци, било као противници или обазриви неутралци, искаче на позадини Преписке оштро и јасно Вуков прави лик. Ту може најбоље да се види да борбе против њега нису вођене само на страницама новина, књига и часописа, ни на седницама учених друштава, него и силом, полицијом и новцем, и свима оним средствима којима располаже један друштвени ред људи у одбрани својих стварних или уображених светиња, то јест својих интереса, навика и установа. Дуг и тежак је био Вуков пут, на њему је он имао одушевљених и пожртвованих присталица, али још много више огорчених и моћних противника: његова борба је дуго времена доносила само штете, неприлика и тешкоћа сваке врсте. А сам Вук није био нимало лак ни прилагодљив, него тврдоглав и врлетан човек коме је требало много места на хартији и у животу. И посве природно, дешавало се да

су многи који су, увидевши истину, били кренули за Вуком заостајали обесхрабрани, напуштали наоко безизгледну борбу против утврђеног и добро брањеног реда ствари, и повлачили се или се чак окретали против оног што су до тада славили и заступали. Познат је и типичан је случај Лукијана Мушицког. Пријатељ и одушевљен сарадник Вуков у прво време, учен и угледан песник, архимандрит, по свим особинама свога духа и карактера он не може да га до краја прати на том путу. Карактеристично је да је он већ у почетку држао, како сам каже, у свом манастиру Вуков портрет, али скривен испод друге слике. И застао је убрзо. А Вуку је писао овако: »Много је реформе уједанпут! А промислите како су прошли сви реформатори. Тешко си вашим штакама«. Он види, каже, да се Вук решио за нова слова. »К тому ви слутите с њима на велику јерес. А ја, тако ми аљине и леба, не смем се у то упуштати«. Вук му је одговарао на овај начин: »Ви сте ми казали да будемо конзеквент, и оћемо вала!... Не бојте се ништа. Наша је победа!«

Победа је била далеко, за читаве деценије удаљена, али Вук је имао способност да види оно што је далеко и смелости да крчи пут томе у сусрет. А истом Мушицком писао је овако: »Кога се бојите кад вам ум каже да онако треба?«... »Друге учите да узму ума штит, и да буду своји; а ви сами нијесте своји! Пријатељство наше немојте у томе нимало да вас смета, него ако мислите да је правије слободно окрените против нас; ако ли нећете да пишете по свом уму, као што мислите да је право, него тражите какав добитак, тога код нас и тако наћи не можете«. И он му је поручивао да се не боји противника него, напротив, да он њих заплаши. А кад га је Мушицки потпуно напустио, он је, пишући неком о том, нашао само три речи: »Срећан му пут«, без жаљења и вајкања.

Лукијанов страх од реформе, то треба казати, није био заснован само на његовој плашњи од друштвених последица, плашњи за »аљину и леб«, он је много дубљи од тога. Нису сви Вукови противници, одреда, били само плашљивци или чак злонамерни људи. У питању је била типична и тако људска бојазан од смеле новине, органска повезаност са оним што је утврђено и признато, страх од »необичности«, како је, још пре Вука, 1789. године, писао млади српски преводац Емануел Јанковић. — То су биле основе

оног страха који је одбијао многе тадашње школоване људе од Вука и његове реформе, и то често и оне који су му били пријатељи, који су са дивљењем и можда са притајеном завишћу гледали Вука како продужује својим необичним и опасним путем, који су увиђали да је он у праву, па ипак му поручивали да не могу са њим и да ће наставити да пишу и даље »старом, ако ће и неваљалом ортографијом«.

У великој драми са срећним завршетком, коју чине Вуков живот и Вуково дело (јер је пут сваке идеје једна драма) има цео низ ситних личних, дирљивих и човечански разумљивих драма. Учитељи и попови из Војводине изложени су прогонима виших власти због Вукове јеретичке ортографије; они страдају, и често се дешава да клону. Тако један пише Вуку да је решио да и он нешто »изда на свет«, и додаје: »Него ево туге! Ја сам рад био да се вашом ортографијом штампа, а већ сам двапут укорен био, што нећу на њу да омрзнем; сад већ и не смијем ником писати овако као што вама пишем«.

А пишући то Вуку, несрећни човек, ваљда у несвесној жељи за компензацијом, претерује и пише слово *j*, ту анатемисану јоту, и тамо где му нема места.

У Преписци има доста оваквих примера који показују како је тешко било бити вуковац, а како тек Вук. Познајући људску природу и знајући добро шта је борба за разумну и напредну новину, Вук је могао разумети да има људи који ће застати пред запрекама и »против свога сопственог увјерења уступити злоби и насиљу«, могао је схватити слабости и колебања, али се никад није дао сам поколебати. А колебали су се понекад и најближи и најјачи.

На латинску јоту била је толика повика да је сам Ђура Даничић долазио на мисао да се попусти, не у суштини него у форми, и да се уместо озлоглашеног *j* узме слово нешто друкчије по облику. Противан попуштању, већ остарели Вук му на то одговара: »Ти тако млад и здрав па се уплаши; гледај мене стара и саката, с једном ногом, и с том већ напола у гробу, па се ипак не плашим«.

Ништа боље није било у Србији. Само друкчије. И ту, као и »преко«, Вук је био »сербског језика помрачител«.

Неписмени али утицајни људи говорили су Вуку у лице да нико од Косова до тада

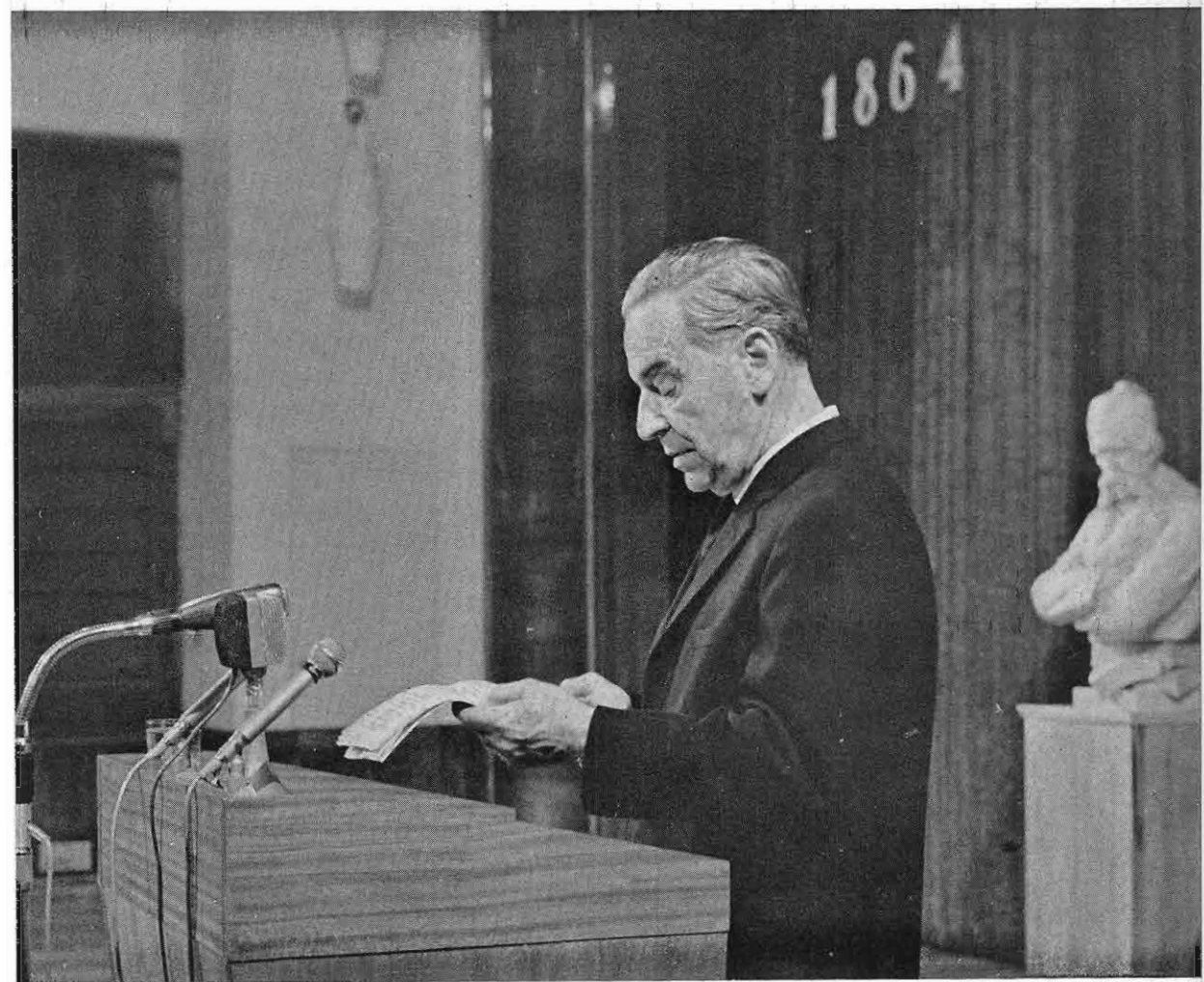

није нанео толико штете и срамоте српском народу као он. И због скупљања српских песама са њим су, како он сам каже, спрдњу терали. Годинама он је наилазио на отпоре и неразумевања. А понекад је бивао од кнез-Милошеве околине изложен поступцима које је историчар Михаило Гавриловић назвао: »делиријум простачког безобразлука и цинизма«. Године 1832. објављена су у Београду »Основанија«, т.ј. правила по којима кнежева канцеларија треба да цензурише књиге. Том уредбом се забрањују дела у којима се грде верске светиње, напада држава, износе неморалне мисли итд. А поред тога забрањује се штампање књига »које би написане биле с писменима љ, њ и ј по ортографији познатог списатеља Вука Стеф. Караџића«.

Томе треба додати да и најбољи и најпросвећенији људи тадашњег времена, као Његош, Шафарик и други, који су Вука познавали и ценили, нису могли увек и у свему да му помогну, јер су често морали да се држе по страни, из разних разлога и обзира.

Да слика буде потпуна, треба казати да је било и верних и непоколебљивих вуковаца и новописаца, који су били и остали уз њега, као што је, на пример, онај који му је писао: »Осјећам у мени, да би се свачем отважити могао, кад би само знао да би Вама тим поможено било«.

Али уопште узевши, за цео Вуков тадашњи рад могло би се са доста оправдања казати оно што је Мушички рекао некад за Вуков Речник: »публична и јавна хула, гнушаније, презреније и омерзјеније — његови су пратиоци«. И то је трајало, час јаче час слабије, готово целог његовог века. (Једино у иностранству Вук је од самог почетка наилазио на више разумевања, па и помоћи). Тек десет-дванаест последњих година Вукова живота отпори су, најпосле, почели један по један да падају, а уместо њих да долазе признања и одликовања из свих наших крајева. Вук је у то време признат од књижевних кругова у Војводини, достојно приман у Србији; он је почасни грађанин града Загреба и Пожешке жупаније итд. Али све до тада плео се око Вукове личности час јачи час слабији олујни ковитлац од мржње и прогона сваке врсте, неспоразума и противречности, симпатије и идиосинкразија које данас није увек лако размрсити ни разумети. Тај вртлог био је такав да би сваког другог ућуткао и оборио. Како се у њему Вук држао,

ИВО АНДРИЋ ГОВОРИ НА СВЕЧАНОЈ АКАДЕМИЈИ

НА АКАДЕМИЈИ, У ПАУЗИ, ПРЕДСЕДНИК ТИТО ПРИМА ОД ДИРЕКТОРА »НОЛИТА« САВЕ ЛАЗАРЕВИЋА
МОНОГРАФИЈУ О ВУКУ КОЈУ ЈЕ НАПИСАО ДР МИОДРАГ ПОПОВИЋ

то смо укратко казали и покушали да прикажемо. Теже би било одговорити на питање како се могао одржати. Објашњење треба тражити у савремености и оправданости његових идеја о језику, али и у особинама и карактерним цртама Вука Стефановића Караџића; у снази ума и ведрини духа његовог; у робустној једноставности његове богате психе; у одсуству сваког страховања и обзира тамо где им места нема; у јунаштву које је било сачињено од храбрости, али и од рада и стрпљења; а понајпре и понајвише у оном што смо напред, у недостатку бољег, суптилнијег израза, уопштено назвали Вуковим оптимизмом. Овде реч оптимизам не означава неки ружичаст поглед на свет и наивну самообману, него поверење у будућност, увереност да човек и његови послови, упркос свему и поред свега, иду путем усавршавања и напретка, да је такав напредак могућ и да за њега треба и вреди радити, и борити се, без обзира на непосредне резултате и видљиве користи. Уопште, без обзира.

Постоји у Вуковом писму Мушицком, још из 1818. године, једна његова узгред бачена реченица која звучи као гесло. Износећи своје муке и тешкоће, Вук се нагло прекида и пише, као да узвикује: »Не да се, али ће се дати!«. Из те реченице, иако је штампана на хартији, осећате како бије топао дах живог човека. Она би могла да стоји као нека девиза Вуковог живота. Али он је био и без девизе. А те речи мирне стоичке храбрости спадају међу оне које вреди памтити. Па иако храброст и постојаност не могу просто да се науче из књиге, добро је кад у историји народа светле такви примери као што је Вуков.

Пре више од сто година завршен је Вуков рат. Слегле су се и потонуле у забраву многе обостране страсти или слабости, наглости и заблуде. Тешко би било данас, и онима који су позвани за то, бити сасвим праведан судија тадашњим зараћеним странама, тачно сагледати и правилно оценити све елементе дуготрајне и велике борбе о којој смо ми овде говорили само схематично, без нијанси и сенчења. Победом Вукових основних идеја давно је окончан бој у ком је задуго било много забуне и магле и у ком, као у народној песми, понекад заиста брат брата познати није могао. Па ипак, дах оне девизе и дух оне вуковске постојаности допиру и до нас и њима Вук Стефановић Караџић заслужује захвалност

и признање потомака, као што и цело његово дело заслужује увек нашу пажњу и дивљење. Ми му то дугујемо. »Помислите на потомство«, опомињао је он колебљиве пријатеље и сам се у најтежим данима тешио потомством. »Једина је награда моја, којој сам се за то надао, била ова, да учени и у овом послу вешти људи, после смрти моје кажу да сам ја мој посао разумевао«. Потомство му је то признање одавно одало. Школе и улике многих градова по Југославији носе његово име. Вук Стефановић Караџић има већ одавно своје споменике у нашој земљи. Али најлепши споменик који му можемо подићи то су љубав и интересовање које ћемо посветити језику. Јер језик је, то сви знамо, жива снага са којом је везана не само култура него и само постојање једног народа. А питање језика — то је очигледно, али то треба стално понављати — није само ствар људи од науке и пера, српских и хрватских лингвиста и књижевника. Сви смо ми, без разлике, позвани да будемо творци и чувари језика, и сви ми, свесно или несвесно, утичемо на његов развитак, усавршавајући га или кварећи. А наша дужност је да чувамо оно што је Вук називао »чистота и сладост нашега језика«. И Л. Мушицки је, иако на свој начин, рекао истину када је писао да »језик свет бити мора и писцу и неписцу«. И са нашим се језиком, на његовом данашњем степену развитка, дешава исто што са свима језицима света; и у њему се врши сталан процес стварања и растварања; он се мути и бистри, бистри и мути, троши се и крњи, али и расте обнављањем, богаћењем и превазилажењем сама себе. Томе природном току ствари не може нико крај сагледати. Али једно се, мислим, може већ сада казати. У том развитку, у његовој основи, биће, као и до сада, увек присутан стваралачки дух Вука Стефановића Караџића.

Пре сто година, на данашњи дан, Вук је, као частан победник, напустио свет живих, свет у ком се пише и говори, и у коме је он водио своју историјску борбу за говор и писмо. Смрт која брише само нестварне величине, а истинске учвршћује и уздиже, издигла је и од тога дана све више дизала лик Вука Стефановића Караџића. Томе сада већ одавно историјском лику ми овде вечерас одајемо пошту, исто као што су то чинили нараштаји пре нас и као што ће то, ја сам уверен, чинити и они који ће доћи иза нас.

За време одмора на Свечаној академији, председник Тито са супругом и највишим државним руководиоцима посетио је специјално уређен салон у коме је, предметима и портретима из збирке Музеја града Београда, дочаран амбијент Вуковог времена. Том приликом, председник Српске академије наука и уметности др Илија Ђуричић и потпредседник Велибор Глигорић представили су председнику Титу чланове академија наука СССР Федора Петровића Фиљина, Чехословачке Јулијуса Доланског, Бугарске Љубомира Андрејчина, Савезне Републике Немачке др Ханса Билфелда, професора Универзитета у Јени др Харија Јингера, професора Универзитета у Лајпцигу др Херберта Појкерта, и члана Француске академије наука и директора Славистичког института Сорбоне Рожеа Портала, који су као гости дошли да присуствују свечаној седници Српске академије наука и уметности. Председнику Титу били су представљени и наши научници из других република који су такође суделовали на свечаној седници Српске академије наука и уметности. За време одмора, председнику Титу предали су нову опсежну монографију о Вуку директор Издавачког предузећа »Нолит« Сава Лазаревић и аутор монографије др Миодраг Поповић.

У другом делу Свечане академије, чланови Југословенског драмског позоришта Марија Црнобори, Маја Димитријевић, Љубиша Јовановић, Виктор Старчић, Јован Милићевић, Љуба Тадић, Марко Тодоровић, Милорад Маргетић и Миодраг Радвановић извели су рецитал из Вукових књижевних дела под заједничким називом »Мору на извору«. Рецитал, који је саставио и режирао Мата Милошевић, имао је три дела: у првом делу читани су одломци из Вукових писама, Рјечника, чланака и записа; други део био је састављен од народних лирских песама, приповедака, пословица, изрека и загонетака, а у трећем делу изведена је епска народна песма »Почетак буне на дахије«.

После завршетка академије, председник Одбора за прославу Душан Петровић приредио је за стране и домаће научне раднике сусрет у просторијама Клуба Коларчевог народног универзитета.

СВЕЧАНИ СКУП
У СРПСКОЈ АКАДЕМИЈИ НАУКА
И УМЕТНОСТИ

Осмог фебруара, у 9 часова, чланови Извршног одбора Српске академије наука и уметности, заједно са председником Југославенске академије знаности и умјетности, др Гргом Новаком, положили су венац захвалности на Вуков гроб.

Истога дана, у 10 часова, у Академији је одржан Свечани скуп коме је председавао председник Академије, академик Илија Ђуричић. Скупу је присуствовао председник Народне скупштине СР Србије Душан Петровић, председник Савезног савета за координацију научноистраживачког рада Авдо Хумо и низ угледних представника нашег и страног научног, културног и јавног живота, међу њима и дипломатски представници акредитовани у СФРЈ, као и велики број чланова Академије.

Свечаност је отворио својим говором председник Академије Илија Ђуричић. Поред Академијиног реферанта, њеног потпредседника Велибора Глигорића, поздравне говоре или реферате одржали су још и представници страних и домаћих културних и научних институција.

Као делегати својих установа, на Свечаном скупу учествовали су:

од стране Академија наука Савеза Совјетских Социјалистичких Република, њен дописни члан Федор Петровић Фиљин, професор Универзитета у Лењинграду;

од стране Универзитета у Паризу, професор Роже Портал, директор Славистичког института Факултета књижевности у Паризу;

од стране Немачке академије наука у Берлину, академик др Ханс Холм Билфелд, директор Института за славистику;

од стране Бугарске академије наука, њен дописни члан Љубомир Димитров Андрејчин, директор Института за бугарски језик у Софији;

од стране Чехословачке академије наука, њен дописни члан
Јулијус Долански, професор Карловог универзитета у Прагу;

од стране Универзитета „Фридрих Шилер“ у Јени, професори др Хари Јингер и др Херберт Појкерт;

од стране Југославенске академије знаности и умјетности, академици Грга Новак, председник Академије, и Мирослав Каршулин, секретар Академије;

од стране Словеначке академије знаности и уметности, академик Братко Крефт;

од стране Научног друштва Босне и Херцеговине, његов редовни члан др Салко Назечић, професор Универзитета у Сарајеву;

од стране Универзитета у Скопљу, редовни професори Блаже Конески и Харалампије Поленаковић;

од стране Историјског института СР Црне Горе, др Нико Мартиновић;

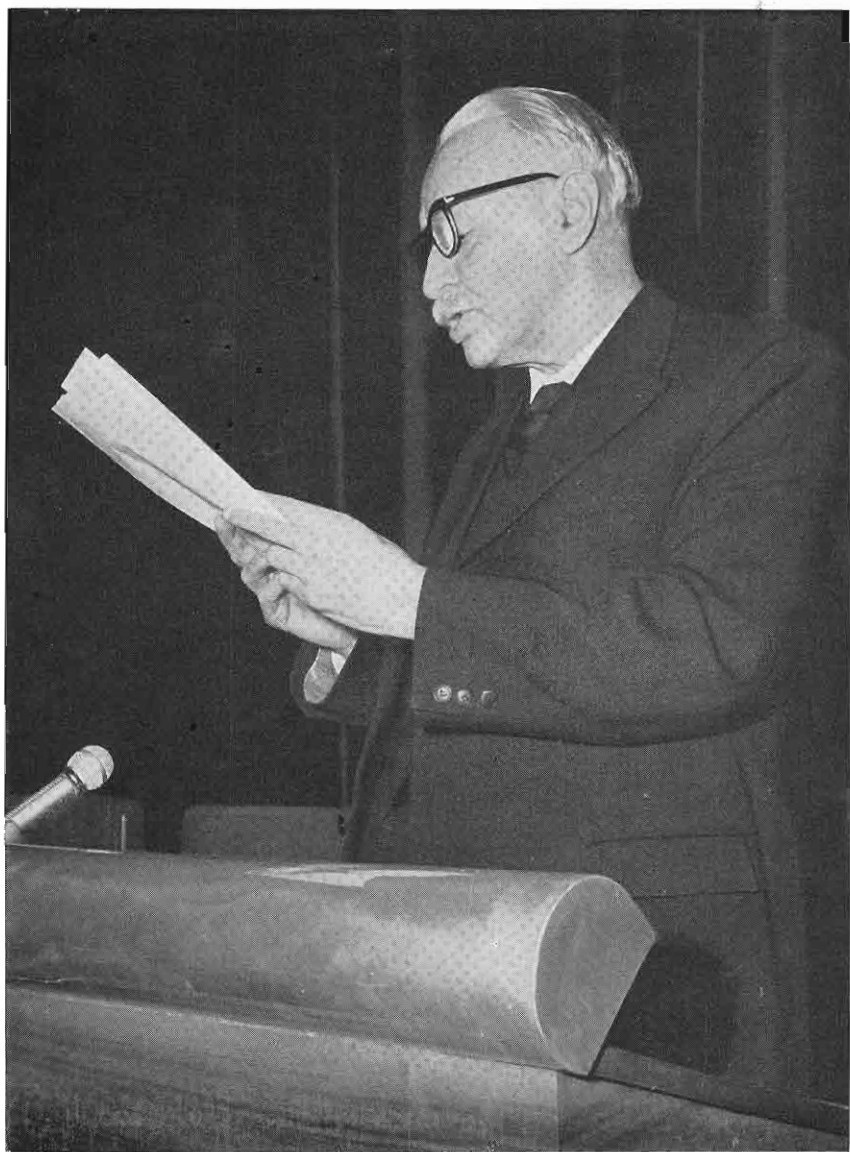
од стране Друштва историчара СР Црне Горе, професор Ђорђе Рашовић;

од стране Матице српске, њен председник Радомир Радујков;

од стране Матице хрватске, њен председник професор Јакша Равлић, и

од стране Матице словеначке, члан њеног Председништва др Владимир Мурко, професор Универзитета у Љубљани.

Секретар Академије, академик Милан Бартош саопштио је на скупу да је Српска академија наука и уметности примила поздравне телеграме од председника Президијума Академије наука СССР, академика Келдиша, и главног научног секретара, академика Сисакјана; Аустријске академије наука у Бечу; председника Академије наука у Гетингену Ханса Нојна; Академије наука Народне Републике Румуније; Словачке академије наука у Братислави; Председништва Академије наука Украјинске Совјетске Социјалистичке Републике; Универзитета у Гетингену, и писмо од Председништва Пољске академије наука.

ПРЕДСЕДНИК СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ ДР ИЛИЈА ЂУРИЧИЋ
ГОВОРИ НА СВЕЧАНОМ СКУПУ У АКАДЕМИЈИ

СВЕЧАНИ СКУП У СРПСКОЈ АКАДЕМИЈИ НАУКА И УМЕТНОСТИ

ИЛИЈА БУРИЧИЋ

ПРЕДСЕДНИК СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ
НАУКА И УМЕТНОСТИ

Српска академија наука и уметности посвећује данашњи свечани скуп у спомен 100-годишњице смрти Вука Стефановића-Караџића, творца новог српскохрватског књижевног језика, писца прве српске граматике и првог српског речника, скупљача народних умотворина и препородитеља нове српске књижевности, историчара народних устанака од 1804. и 1815, првог и најзначајнијег описивача живота и обичаја нашега народа.

Богато обдарен стваралачким и посматрачким даром, Вук је, подстицан и потпомаган од Јернеја Копитара, врло брзо улазио у научни смисао свега онога што је радио.

Више практичар него кабинетски научни радник и теоретичар, Вук већ у првим радовима од 1814. излази са својим начелима, а наскоро затим почиње одлучну борбу против присталица старог књижевног језика и правописа, и води ту борбу скоро пет деценија све до коначне победе начела за која се борио и до отклањања сметњи њихову спровођењу у живот. У свом реформаторском раду, у револуционарној борби, он потпуно прекида с прошлошћу и поставља нове темеље књижевности, језику и осталим гранама наше народне културе.

Вук, пре свега, напушта дотадашњи српскословенски правопис, давно преживео и сасвим произвољан, а исто тако одбацује и славеносербски језик, народу неразумљиву мешавину руско-црквеног и српског језика, и бори се, упорно и доследно, за народни књижевни језик, за правопис који томе језику одговара, за народни карактер књижевности, за демократизацију целе наше културе.

Његова обилата преписка показује да је Вук био централна личност српске књижевности и културе у првој половини XIX века. Ова преписка у исто време најбоље приказује живот и рад Вука Стефановића-Караџића, наше књижевно стварање, цео наш културни живот и опште прилике у којима је живео наш народ у I-ој половини XIX века.

За познавање наше културе и наше књижевности тога доба немамо — каже Ј. Скерлић — поузданијих и драгоценијих података, веће тековине, богатије ризнице и занимљивијег штива но што је огромна Вукова *Преписка*, чији значај ће постајати све већи уколико се наша наука и књижевност буду развијале, и уколико се буде одмицало од доба у којем је та преписка писана.

У току четврте деценије XIX в. Вуку пристиже давно очекивана помоћ — наступају млади вуковци, међу којима су пре свега учени филолог Ђ. Даничић и талентовани песник Бранко Радичевић. Својим научним филолошким расправама високог квалитета Даничић даје научно образложење Вукових идеја, а Бранко својим поетским остварењима на делу показује вредност Вуковог књижевног језика.

Већ од шездесетих година XIX века Вукове идеје о језику и правопису потпуно су овладале у књижевном и јавном животу нашег народа. Његов *правопис* постаје званичним код Срба тек пред крај шездесетих година, док је народни језик стварно постао књижевним целе две деценије раније. А Вукова начела о језику и правопису прихваћена су и од Хрвата, те је Вук тако много допринео духовном јединству наших народа.

Вук, прво, по савету Ј. Копитара, спрема и 1814. издаје *Писменицу српској језика њо јовору њростјоја народа најписану*, као прву граматику живог народног језика. У другом издању ове граматике, датом у предговору *Рјечника*, Вук је учинио извесне исправке и дао потпуну реформу свога правописа, у коме је спроведено начело »пиши као што говориш, а читај као што је написано«. А за такав правопис Вук је удесио и ретко савршену азбуку, којом се ми и данас служимо.

Поступно и доследно својим настојањима, В. Караџић је саставио и 1818. године издао *Рјечник* са 26.000 речи. Друго издање овога речника Вук је знатно проширио, те оно садржи преко 47.000

речи. Све су те речи акцентоване и преведене на немачки и латински језик, а често су пропраћене историјским и етнографским објашњењима.

У преводу *Новой завети* Вук је врло успешно применио своје идеје о употреби српског народног језика као књижевног.

Као скупљач народних умотворина В. Караџић је стекао такође велике заслуге. Опет по савету Копитареву, он скупља, бележи и издаје *српске* народне песме, а такође, највише преко Копитара, обавештава о њима научнике и књижевнике савремене му Европе. Вук, даље, по савету Јакова Грима скупља и народне приповетке и пословице. Збирка Вукових народних приповедака, у преводу његове кћери Вилхелмине, изашла је и на немачком језику у четири издања.

Своју неисцрпну енергију Вук ангажује и на описивању народних обичаја. У тој области он у своме *Рјечнику* даје изврсне прилоге уз поједине речи. Затим године 1849. објављује свој *Ковчежић за историју, језик и обичаје Срба сва три закона*, а недовршено Вуково дело *Живот и обичаји народа српскога* штампано је после његове смрти 1867.

Вук је и први историјограф значајних догађаја с почетка XIX века. Он је написао неколико биографија српских устаничких старешина из периода 1804 — 1813, затим *Правиље њсѣвујушчи совјетѣ сербски* за времена Карађорђева и биографију Милоша Обреновића. Осим тога, немачки историчар Леополд Ранке написао је своје дело *Die serbische Revolution* уз Вукову сарадњу и по његовим подацима.

Ако бисмо хтели да сасвим укратко истакнемо активност и значај Вука Стефановића-Караџића за наше националне науке и за нашу народну културу, могли бисмо рећи:

Вук је једном за свагда извојевао победу народном језику у књижевности и културном животу; он је Србима и Хрватима дао заједнички књижевни језик;

створио је нов правопис тог језика, прилагођен гласовној природи српских народних говора свога времена;

написао је прву српску граматику и израдио је први речник српског народног језика; једном речју, положио је чврсте основе томе језику;

скупљао је и издавао народне песме, приповетке и пословице; описивао српски народни живот и обичаје; дао значајне прилоге из националне историје.

Та су Вукова дела српском народу донела истински препород.

А ово грандиозно препородилачко дело, толико значајно за српску, а у многим и за целу југословенску културу, извео је скоро самоук човек, али човек огромне воље и истрајан у жудњи за знањем, човек великих стваралачких способности, неисцрпне енергије, борбеног, револуционарног духа, усмереног у правцу остваривања одређене историјске културне мисије. За његову активност је од огромног значаја што је на почетку и у току своје делатности имао подстицаја и сталну обилату помоћ ученог Словенца Копитара. Исто је тако од значаја што му је касније у борби на време стигла драгоцену помоћ младог нараштаја: ученог филолога Ђ. Даничића, песника Бранка Радичевића, песника и мислиоца П. П. Његоша и других. Ради приказа њиховог значаја за Вуково дело послужићу се речима Александра Белића, према којима је »Даничић показао како се Вуковим језиком могу дати првокласна научна дела којима недостаје ни јасност, ни убедљивост, ни научна терминологија, ни кристална чистота језика, а Бранко својом распеваношћу на народном језику изванредно је показивао како је тај језик био савршено средство за стварање књижевних дела, и на самом почетку наше књижевности... А за победу Вукових начела књижевници као Његош били су врло драгоцени... Бранко и Његош својим учешћем у књижевности нашој учинили су да се дефинитивно дође до победе народног књижевног језика«.

Јер не треба заборавити да је у исто време, управо исте године, када Даничић и Бранко, пристигао и Његош, са својим »Горским вијенцем«, не само испеваним у народном духу, по језику и стилу, но и протканим најлепшим мислима о правим тежњама народним о његовој срећи и напретку. Неодољив је био утицај тога великог дела, које се здружило са Вуковим делима и делима Вукових помагача. Даничић је већ првим својим научним радом *Рат за српски језик и његово право* сасвим избио из руку свако оружје Вукових противника. Бранко је дао целу лирску симфонију, беспрекорну по хармонији и лепоти звука, а ненадмашни Петар Петровић Његош доказао је да се и у малим народима вију гнезда

генијима ако их у стваралаштву води народна мисао, народни дух, народна срећа и народни језик. А и Вуков превод *Новой завети* из исте године показао је како треба градити нове речи или их узимати и из туђих језика када књижевнику устребају.

У нашој историји књижевности Вук се појавио баш кад је требало, кад су створени услови за његову активност. И за њега заиста важе оне искуством стечене речи: »прави човек у правом тренутку и на правом месту«.

Многа научна друштва, академије наука и универзитети Вуку Караџићу су, за значајна дела његова, указивали високе почасти додељивањем високих одликовања и избором у своје чланство. Године 1819. Петроградско друштво љубитеља словенске књижевности изабрало га је за свога члана; 1820. Академија наука у Петрограду доделила му је сребрну медаљу као награду за научне заслуге, а Краковско учено друштво изабрало га је за свога члана; 1823. Вук добија почасну докторску титулу од Универзитета у Јени; 1824. постаје члан Тириншког друштва за испитивање старина, а 1825. члан Гетингенског ученог друштва.

Године 1842, приликом оснивања Друштва српске словесности Вук је изабран за његовог дописног члана. За научне и књижевне заслуге он је добио златну медаљу Руске академије наука.

Године 1848. Вук постаје дописни члан Бечке академије наука, 1850. Берлинске, а 1851. Петроградске.

1861. Вук Караџић је изабран за почасног члана Пожешке жупаније и почасног грађанина града Загреба.

Ето, тога и таквог народног великана — Вука Стефановића Караџића — слави данас цео наш народ и одаје му заслужено признање за све оно што је учинио за наш језик, за нашу књижевност и за нашу културу уопште.

ВЕЛИБОР ГЛИГОРИЋ

ПОТПРЕДСЕДНИК СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ
НАУКА И УМЕТНОСТИ

Народни устанак извео је Вука Караџића из маленог села Тршића и отворио му свет. Његошев стих да из грмена великога јафу изаћ трудно није, да у великим народима генију се гнездо вије, ту је што се труда тиче. Мучан и тегобан пут је генију који је изишао из маленог села. Тршић је мали грмен, но народни устанак је велики и има магичну моћ да окрилати генија. »Све препоне му на путу бјеху, али циљу дође великоме«; овај стих Његош је могао да примени и на Вука.

Вук ступа на позорницу историје законитошћу народног устанка, на националну, а убрзо и на светску. Његову појаву не фаворизују ни порекло, ни развијена средина. Ступа на позорницу историје непосредно са извора природе и са извора живота свога народа. Тек што је шире закорачио у образовање, а већ је у дотицају са највећим умовима света. Надахнуто заступа право на независност и на слободу свога народа пред светом, као да је овлашћени пуномоћник народног устанка. Моћна документа и сведочанства сакупио је. И то она најпре која су за културни свет у том моменту најпривлачнија: *умейничка*. Убедио је културни свет да је његов народ стваралац уметник и да има права на свој самостални живот и самостални развитак већ по свом исконском таленту. Вук је изишао пред образовани свет са песмом свога народа, потресао га величином народног епа о трагици и хероизи, изненадио га особеном снагом свога народа у машти, срцу и духу, ликом народа који се жилаво, срчано витешки, одржао на свим искушењима, на свим тортурама, најмрачнијег, најсвирепијег, дуговечног ропства.

Та испољнска борба са силама поробљивачким и та истрајност у борби биле су Вуку први пример у његовом устанку. Вук је устао неустрашиво и незадрживо против онога што је у том судбоносном историјском часу могло ометати слободан и независан развитак народа који је збацио са себе муке и понижења ропства. Он води устаничку упорну и непопустљиву борбу да оствари тежње »сиротиње раје« за сопственим животом у слободи и у материјалној, и у духовној и душевној безбедности. Ободрен и подржан благородним саветима словеначког научника Јернеја Копитара, он је подигао устанак да оствари оно што је нагонски носио у себи као свој позив, историјску мисију да буде оснивач, градитељ темеља културе свога народа. Видовито, генијалним духом, оценио је нужност потребе да се сопственим снагама, ослобођеним даровима мора извући из дубоке заосталости у којој се живело у време ропства, да су судбоносна оруђа за овај подухват: језик књижевни са извора народних и писменост, да народ дође до сазнања о себи самоме, својим снагама и даровима. Повео је одлучну и жестоку борбу, најсудбоноснију за културу српског народа, борбу за њене основице и смернице. Читав рат.

Потражио је савезника и у тадашњој српској књижевности. Обраћао се угледном песнику Мушицком, настојавао је да га убеди у историјску законитост пута књижевности са извора народног језика и живота народа. Позивао је Мушицког да заједно поставе темељ српској књижевности и српској култури. А када са те стране није добио одлучнијег савезника, задржао се на омладини, на младости, и у њеним редовима стекао одушевљене борце и присталице. Историја му је била наклоњена. Један од најдаровитијих српских песника Бранко Радичевић и један од најдаровитијих младих научника Ђура Даничић заставници су у његовом устанку. Даровита младост дочекала је Вуков устанак и као своје душевно ослобођење и као свитање новог века у животу српског народа. Оно што је најдаровитије тада у нашој књижевности надахнуто је Вуковим устанком. Његошевом генијалном делу *Горски вијенац* отворио је пут у вечност.

Вук је понео у своме духу свежину и снагу природе, њене оштрине, једрину и плодове. Из ње је у њему чудесна виталност, коју не могу сломити најпрђе животне тегобе, ни кошмари мржње,

освете и хајкачке заседе; из ње је у њему и једноставна језгровитост разбора. Његов дух се калио у природи, на свежем и бистром зраку, а такође и на народним предањима, у народној уметности и народној етици. Оне људске вредности које су цењене као највише у народној етици ушле су у његове акције и борбе и дело. Природна памет, истина и поштење примарне су снаге у његовим подухватима. Исто тако и приврженост борби за слободу, »истинита ревност к роду«, завет да се доврши устаначко дело. Народни устанак дао му је импулс да треба рушити старо да би се саградило ново. Тим путем кренуо је његов дух у борбу против свега што је оценио да је преживело. Подигао је устанак против отуђења књижевности од живота народа. У отуђења убрајао је и дотадашње писмо, у коме је видео преграду између народног живота и књижевности, препреку за слободно развијање народне индивидуалности. Високо је оценио улогу писмености у животу народа и његовом прогресу. Победа његовог правописа уједно је и победнички улазак демократије у књижевност и јавну реч.

Огромна је снага његовог духа када се погледају све околности у којима је водио борбу против сила које су биле непријатељске народној демократији и народној култури. Непријатељи су били моћни, својим доминантним утицајем заробљавали су свест и савест учених људи. Ратовали су против Вука не само отворено него и мучки. И црквена, и световна власт завериле су се да угуше његов устанак. Нападан је као јеретик, отпадник од цркве и вере, клеветан као издајник. Вук се борио тако рећи голорук, са ослонцем на још непросвећене широке слојеве народа, на просвећену омладину, која је такође подносила непријатељске ударе, а пре свега на своју видовиту памет, на своје гранитно убеђење и веру да оно што чини, чини за добро свога народа, за његову самосталност, достојанство и за његову будућност.

Имао је генијалну способност да сагледа у језгру ону истину која ће закономерно постати научна, и веома обдарен, моћан дух критике да је постојано заступа и брани. При томе је увек у језгру живота, никада се од њега не удаљава. Његов критички дух је крилат и далековид. Непоштедан је, персифлажно зубат за оно што сматра опсенама, обманама, глупостима и мистификацијама. Тражи отворену мисао, одважну реч, и оно знање које доводи до

истине. Руши критиком, али у исто време гради, гради нови свет на основама онога што сматра да је најодабраније и најсвојственије у животу народа. Његов дух је слободан у своме лету и независан, те због тога не застаје пред највећим тешкоћама, ни пред оним што се сматра непремостивим препрекама.

Вуков дух је раван духу генијалних проналазача, истраживача и генијалних реформатора, онаквих из повеснице света који нису устукнули ни пред ломачама, ни пред инквизицијама. Вук се злопати, тешко живи, подноси увреде и понижења, али не испушта своју историјску мисију, непоколебан ни у једном тренутку, у уверењу да је на правом путу. За главу је виши у своме времену, као и Доситеј, као и Његош. Свестан је своје историјске улоге, мудрац је, искусио је ропство, знао какве зле силе мржње, подлости и предрасуда дејствују из његове таме, но он је чудесно храбро присебан, издржљив и неустрашив у своме устанку. Његов устанак је узоран у доследности борбе, у далековидој стратегији и срчаном журишном вођењу борбе до победе.

Имао је критичко чуло, оплемењено на народној уметности, да оцењује и одабира праве вредности. Носио је великог природног дара приповедача и критичара у својој личности. То се најпре манифестовало код њега при сабирању, одабирању и редиговању народне уметности и народних умотворина, а затим и у стварању изванредно садржајних, живописно сочно и језгровито приповедачки написаних повести о људима из народног устанка. Дарови књижевника и научника сједињавали су се у њему. Читава епоха, једна од најсудбоноснијих у животу српског народа, отворила се Вуковим делом у рељефном пејзажу историје.

Надахнуо је својим делом српски романтизам, његову поезију, ослободио поезију од неживотне дидактике, од монашких кострета и црквене цензуре, те иако је са дубоким коренима у сељачкој патријархалности, његовим устанком унето је у поезију врло много световњачког и паганског. Просвећена омладина га је прихватила и као свог духовног и душевног избавитеља. За њу су биле вериге и дотадашњи правопис оптерећен сувишним, тим сувишним симболично уланчен, и дотадашњи књижевни језик који отуђује читаоца од писца и писца од живота, за њу су вериге и отуђеност дотадашње поезије од природе. Бранкова поезија

кликће од радовања ослобођењу младости, ослобођењу крви природе у младости. Вук је до краја живота окружен младошћу, а то значи да је до краја живота окренут будућности.

Иманентна снага Вуковог критичког духа, а *устианичка демократиска Србија је у њој*, ослободилачка је и за свест народа, и за свест човека који, растерећен страве ужаса варварског терора, набијања на коље, јаничарства и збегова, стаје на своје ноге пред природу и пред свет да гради у слободи свој сопствени живот. Такву слободу жестоко брани и заступа Вук својим устанком. Он је за слободу, права и независност народа, пуномоћник је »сиротиње раје«, а у чувеном писму кнезу Милошу он се залаже за слободу, право и достојанство човека. Вук је хуманист. Он у повестима о устанку, а затим и у критици самовоље власти, обелодањује отворено осудну истину о нечовечним поступцима и делима.

Вуков генијални дух продоран је и мобилно полетан и простран. Не задржава се у границама епохе, па ни у границама завичајне земље. Неуморан је, албатроски путник, вечно жудан проналажења, истраживања и откривања. Његов научни пут повезује наше југословенске народе, његов књижевни пут повезује њихову књижевност. Свугде где стиже, а право је чудо куда све стиже, он је на видик у рађања и стварања новог века. Луцидна критика са заветом истине је водиља, романтична звезда Даница је пратиља његовом путу. У крајевима наше југословенске земље он са силним еланом сакупља народне уметничке творевине, испитује и проучава језик, традиције, обичаје и менталитете, живо покреће акције духа на подвиге у потрази за језгром, срчином душе народног бића. Веома блиске, једномишљене и утицајне су његове везе са знаменитим писцима и са великим духовима тога доба у Хрватској као и са знаменитим писцима словеначким. Вољен је и поштован међу њима. Његов пут га води у Црну Гору, у врлети повесница племенских заједница и у поетске висине њеног витештва и јунаштва. Привлаче га Босна и Херцеговина са блиставим рудиментима народног језика и духа.

Нису га обеспокојавале даљине када је путовао у друге земље. Надахнут је заветном историјском мисијом да прослави свој народ пред лицем човечанства. У Русији, у редовима њених научника и писаца добија веома моћну подршку, у словенским

земљама га храбре да истраје. Велики подстицај налази код највећих научника и писaca европских. Јаков Грим му пружа заштитничку руку на првим корацима у знаменити свет. Вуков сусрет са Гетеом надахнут је симболичан сусрет наше народне културе са културом света.

Вуков устанак завршен је тријумфом победе. Отворио је нови век српској култури, науци и књижевности и пресудно утицао на њихов ток и развој. Много је учинио да се лик његовог народа покаже у својим суштинским даровима и у својој особеној умној, духовној и уметничкој индивидуалности. Огромно је дело Вука Караџића. Оно духом и плодом траје, зрачи и у нашем времену.

ФЕДОР ПЕТРОВИЧ ФИЉИН
ДОПИСНИ ЧЛАН АКАДЕМИЈЕ НАУКА СССР

Поштовани колеге, даме и господо,
Драги пријатељи, другови!

Словенски свет дао је из своје средине много знаменитих научника, писаца, уметника, културних јавних и политичких радника који су дали свој велики удео прогресу и развоју словенства, као и читавог човечанства. Међу најкрупнијим словенским ствараоцима посебно место заузима одважни син народа Југославије, велики трудбеник и човек огромног талента Вук Стефановић Караџић. Вук Караџић је рођен у српском народу за време класне национално-ослободилачке борбе српског народа од турског јарма, која се, као што знамо, успешно завршила. Историчар који стоји на научним, то јест за марксистичко-лењинистичким позицијама у осветљавању неких чињеница српске историје, мора то имати у виду. Урођени таленат великог Словена Вука Караџића могао је у потпуности доћи до изражаја и стварно је дошао до изражаја у условима пораста национално-ослободилачког покрета Срба у првим деценијама прошлог столећа.

Цео свој живот Вук Караџић посветио је народу, дао за народ. Изванредни, непревазиђеног значаја записи народних умотворина, српска граматика, српски речник и многа друга дела Вука Караџића положили су темеље савременом српскохрватском књижевном језику, савременој српској писмености. Овим својим подвигом Вук Караџић учинио је услугу не само српско-хрватском народу, народима Југославије, него и свим словенским народима. Његова научна,

друштvena и kulturna interesovaња била су необично широка и разноврсна. Без имало преувеличавања Вук Караџић се може сматрати (а тако га већ одавно и сматрају) за једног од оснивача словенске филологије и уопште славистике.

Говорећи о општесловенском и међународном значају дела Вука Стефановића Караџића, ја као представник Академије наука СССР морам пре свега да кажем о везама овог изванредног човека са руским народом, са Русијом. Руски народ се према народима Југославије увек односио са искреном љубављу и братским симпатијама. Руски народ је увек био на страни своје браће по крви у њиховој тешкој херојској борби за своју националну независност, за срећу и слободу. Велики Вук је то одлично схватао. Он успоставља пријатељске везе са руским научницима, са тако великим представницима руске науке као акад. И.И. Срезњевским, акад. П.И. Кепеном и др. 1819. г. он долази у Русију, у Петроград. Руска Академија наука сматрала је за част да изабере Вука Караџића за свог члана. Вук Караџић предузима велики пут по Русији. Са обала Неве он путује на обале Црнога мора. Он се са великим интересовањем упознаје са животом огромне земље, њеног становништва. Мали карактеристичан пример: Вук у Орловшћини записује руске народне песме.

Научне везе Вука Караџића са руским научницима биле су плодотворне и узајамно су обогатиле како српскохрватску, тако и руску науку и културу. Дела Вука Караџића увек су се високо ценила и цене у нашој земљи. И ових дана, када обележавамо стогодишњицу смрти Вука Караџића, у низу градова наше земље одржавају се седнице на катедрама славистике, посвећене светлој успомени на блиског нам човека. Септембра ове године, Одељење за књижевност и језик Академије наука СССР предвиђа да одржи седницу на којој ће се о Вуку Караџићу, о његовом значају и везама са Русијом, прочитати реферати академика В.В. Виноградова, академика Украјинске академије наука И.К. Белодеда, дописног члана Академије наука СССР Д.С. Лихачева, вишег научног сарадника Н.И. Толстоја и других научника. У Кијеву ће реферисати И.К. Белодед »Украјина и Вук Караџић«. Совјетски научници предвиђају да иступе са рефератима и на међународном симпозијуму који организује Београдски универзитет септембра ове године. При-

премљени су за штампу и штампају се чланци о Вуку Караџићу.¹ Није потребно овде набрајати све појединости везане за јубилеј Вука Караџића у Совјетском Савезу.

Вук Караџић припада историји, али не само историји. Његови радови су неисцрпан извор словенске науке и културе и у наше доба. Вук Караџић није само прошлост, он је садашњост и будућност. Њиме се поносе не само његови непосредни наследници — народи социјалистичке Југославије, њиме се поносимо и ми, њиме се поносе сви којима лежи на срцу судбина словенске културе и науке.

Дозволите да у име Академије наука СССР поздравим југословенске колеге и другове, да им од свег срца зажелим нове велике успехе у области науке и културе у читавом њиховом животу. Нека живи југословенско-совјетско пријатељство и мир у целом свету!

¹ Нпр. у »Известијама« Одељења за књижевност и језик Академије наука СССР штампана се чланак проф. Голенишћева-Кутузова.

РОЖЕ ПОРТАЛ

ДИРЕКТОР СЛАВИСТИЧКОГ ИНСТИТУТА
ФАКУЛТЕТА КЊИЖЕВНОСТИ У ПАРИЗУ

Господине председниче,
Госпође, господо,

Захваљујем Академији на части коју ми је указала позвавши ме на Коменорацију смрти Вука Караџића, филолога, писца, родољуба, творца српског књижевног језика, будиоца нације.

Овде сам међу вама у својству председника Славистичког института Универзитета у Паризу, за чије се оснивање по свршетку првог светског рата много дугује југословенској држави и који је очувао са њом најтежње везе.

Славистички институт Универзитета у Паризу окупља све слависте из Француске, филологе, лингвисте, литерате, историчаре, географе. У њихово име вам се данас обраћам.

Комеморација Вука Караџића, човека који је био један од највећих људи, ако не и највећи човек кога је створила српска земља, има за нас, Французе, нарочити значај и није чудно што у сали за предавања Славистичког института Универзитета у Паризу, где његов портрет привлачи све погледе, он има почасно место.

Одиста, за један научни Институт чији радови имају неопходно универзални карактер и у извесној мери ван времена, филолошко и литерално дело Вука Караџића има властиту вредност, независну од догађаја и околности. Али то дело је неодвојиво од боја започетог за егзистенцију и развој српске нације, коме је Вук Караџић дао неопходни инструмент израза. Управо та национална улога чини личност Вука Караџића тако драгом срцу Француза, чија је

историја, у више махова, била солидарна са историјом српског народа у отпору према угњетавању.

Због тога, и преко научних односа који су успостављени међу нашим академијама, нашим научницима, истраживачима, хтео бих да моје присуство овде буде сведочанство дубоког пријатељства које повезује француски народ са народима Југославије, пријатељства које се оснива на толиким заједничким успоменама и узајамном утицају.

Доносим вам пријатељски поздрав својих колега, *Ваших* француских колега, али исто тако и мојих земљака; то ће рећи Француске.

ХАНС БИЛФЕЛД

ПРЕДСТАВНИК АКАДЕМИЈЕ НАУКА
НЕМАЧКЕ ДЕМОКРАТСКЕ РЕПУБЛИКЕ

Имам част да Српској академији наука и свечаном скупу посвећеном Вуку Караџићу пренесем поздраве Немачке академије наука. Желео бих да уједно пренесем и поздраве Немачког славистичког комитета и Берлинског универзитета.

Југославија поштује Вука јер је заложио свој живот да прокрчи пут једној слободној Југославији и створио основе за афирмацију и стицање угледа језика и књижевности јужнословенских народа у целом свету. У овом поштовању узимамо удела и ми у ДРН.

За нас Немце је приликом ове стогодишњице од нарочитог значаја и то што је Вук веома много допринео заснивању и процвату пријатељства између народа Југославије и Немачке. Вук је положио темеље за дивљење које се у Немачкој гаји према југословенском културном наслеђу. Семе које је он положио у срца немачких научника и песника доноси плодове и сто година после његове смрти и доносиће их и убудуће. Нарушавања пријатељства наших народа у прошлости била су превазиђена објављивањем успомена на драгоцену наслеђе које је Вук донео у Немачку.

Немачка академија наука, чије честитке овде преносим, нарочито је тесно повезана са овом незаборавном делатношћу Вука. Члан наше Академије, Јаков Грим, прокрчио је Вуку тако срећан и плодносан пут у срца Немаца. И велики Словен Копитар, који је довео Вука у везу са Гримом, као и Леополд фон Ранке, — кога је господин председник управо поменуо — који Вуку много дугује, били су обојица чланови наше Академије.

Јаков Грим је био тако одушевљен Вуком и његовим народом да је научио матерњи језик Вуков и омогућио триумфални поход српске народне поезије. У Немачкој Јаков Грим је пренео пламен свог одушевљења за Вука и његов народ на велике немачке научнике и песнике свог времена. У склопу ове научне и друштвене делатности Јакова Грима, која је трајала више деценија, долази само као мали спољни знак и то што је Грим у оном чувеном, управо због своје краткоће упечатљивом спису, предложио Вука за члана наше Академије. »Мало научника«, писао је Грим, »има толико заслуга за књижевност своје отаџбине као господин Вук Стефановић Караџић за српску. Он је искључиво својим снагама остварио оно што се иначе постиже само удруженим снагама«; и на крају: »Предлажем овог скромног, љубазног и намученог човека за дописног члана«. Ово писмо и Вукова захвалница су драгоцени делови архиве наше Академије. — Када смо пре неколико месеци у Берлину славили успомену на 100-годишњицу смрти Јакова Грима, нисмо могли а да не мислимо много и на Вука.

Јаков Грим није наслућивао да ће народи, за чију га је књижевност и језик Вук тако одушевио да је он ово своје одушевљење пренео на културне кругове Немачке, једног дана бити уједињени у једној слободној јужнословенској држави, Југославији.

Ми смо, међутим, поносни што је наша Академија тако тесно повезана са историјским делима Вука, којима је започето пријатељство немачког народа према Југославији. У духу овог пријатељства, и поносан на њега, изражавам Српској академији наука захвалност због позива на учешће у овој прослави.

Част ми је да председнику Српске академије наука предам писмо председника наше Академије.

Писмо Немачке академије наука у преводу гласи:

HEMACHKA AKADEMIJA HAYKA Y BEPJINY

ceha ce, noBOM cnooiohnhhhe heioBe cMph, ca hneehem n nohhno-
BameM Behkoio cphckoio nauhnhka n icthoBpeMeHo cBoio gohhcnoio hana
(1850)

BVKA CTefaHOBIHA KAPAHHA.

BuKovo hioBhhho Heo je zbir icthopphckh ooluyyuh octhBapeha,
koje cy imale za cph noBhno byhehe n ceooopjhabehe cphckoio jezhka
n hnhheBhocth. Ono je halo khpaa oemokpaphckh n nahnonalnhm
cnaama cphckoio napaa n gohhpnhelo je aa on zaayMe oocthoio Mechho
y cvehy.

Buk je y cph nemanhkoio napaa hpoBudyio byBab n oducweehene
za cphcky napaohy hnhheBhocth. Hneehene za kyhhypno nacehe cphckoio
napaa koje je Buk cBohjm oelom hzaavao y Nemanhkoio hocthalo je
jeaa oao ohoBhha za hphahhehchtho nemanhkoio napaa hpeMa cphckom
napaay y Jyoclawhy. Jeaan hana nasho Akaaemye, Jakob Gpim, bio je
hphvi Nemaay koji je cxbahho ByKob hhaay za hovehanctho n koji je
heioBom oeluy hphhpeMho huy y Nemanhkoio. Pehh Jakoba Gpima y
hncmy huyehenom nasho Akaaemye, koje ce chya y nasho archhvi, octhhe
nam yBek ophoone: »Malo je bya koji cy za cBoyo hnhheBhocth
tholiko acluyhni kao hho je Buk za cphcky. CeMo cohcthBenuhm cna-
ama octhBapho je ono hho hhae yceBa jeaio yoyehenhm naphopha.
Phoaaehem oBoio ckhpnoio, byBabhio n namuchenio hoveka za gohhcnoio
hana«.

Nemanhka akaaemya nauka y Bepjiny hoozpaBha Cphcky aka-
oemye nauka n yMehhhocth y Beopayy cehaoyh ce oBoio icthaknyhoio
nauhnhka n hzaahaBa cBoyo paocth hho je chahala hhaeo bhzy y
hocthabhahy hemeha hphahhehchtho hzhhehy cphckoio n nemanhkoio
napaa.

Phof op Bepner Xaphke,
hpeoeeahhnik

ЉУБОМИР АНДРЕЈЧИН

ДОПИСНИ ЧЛАН БУГАРСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА
ДИРЕКТОР ИНСТИТУТА ЗА БУГАРСКИ ЈЕЗИК

Поштовани друже председниче, поштоване колеге,
даме и господо, другарице и другови,

Име Вука Караџића добро је познато у целом словенском и славистичком свету. Огромно и у највећој мери племенито културно дело тога великог сина српског народа из области српског фолклора и српског књижевног језика одавно је познато и бугарском народу. Својом здравом демократском основом, својим дубоко народним карактером Вуково дело је будило не само симпатије и одушевљење већ је и надахњивало многе наше препородитеље.

Карактеристично је да је поводом смрти Вука Караџића 1864. г. један од тадашњих руских прогресивних листова објавио веома опширан некролог с подробним освртом на живот и књижевну делатност великог покојника из пера младог бугарског револуционарног демократе Љубена Каравелова, који је у то време био на студијама у Русији и који је после неколико година постао позната фигура у српском књижевном животу. Вредно је споменути да је још тада млади бугарски писац и друштвени радник истакао да је Вук Караџић гурнуо далеко напред науку и духовни развитак свога народа, да је он један од главних радника и учесника у препороду не само српског народа већ и Јужних Словена уопште. С пуно разлога истакао је Каравелов да је веома мало људи из народа који су, као Вук Караџић, у стању да тако смело схвате потребе науке и који умеју да се потчине тим потребама. Чини ми се да је и данас тешко дати јаснију карактеристику о личности и делу Вука Караџића.

Познато је да је Вук Караџић славистици и културном свету први открио постојање бугарског народа и бугарског језика, који су вековима били заборављени од тога света будући да су се налазили у дубини Турске Империје у најбесправнијем положају и мраку непросвећености. У своме делу »Додатак к Санктпетербургским сравнитељним рјечницима с особитим огледима бугарског језика« из 1822. г. Вук Караџић не само да саопштава о постојању бугарског језика као посебног језика међу јужнословенским и уопште међу словенским језицима већ то и научно доказује дајући науци прве речнике, текстове (углавном фолклорне и делимично прквене) и граматичке материјале тога језика, сакупљене нарочито за Вука од Бугара из града Разлога који су тада боравили у Бечу. Тачност у описивању важнијих особености савременог бугарског језика оставља и данас снажан утисак и сведочи о великом језичком и научном таленту аутора.

Због свега тога Вук Караџић је једна величанствена фигура на пољу српско-бугарске културне сарадње. Он је непосредно ушао у историју бугарског препорода, због чега и данас заслужује наше искрено признање и највише поштовање.

Свака годишњица смрти Вука Караџића најубедљивије говори о његовој бесмртности. Ја се осећам нарочито срећан што ми је пала у део част да у име Бугарске академије наука и бугарске културне јавности узмем скромно учешће у овој реткој и изузетно важној културној свечаности и да тим поводом поздравим наше српске и југословенске колеге. Нека вечно живи слава Вука Караџића и нека се умножавају плодови његовог дела у животу Јужних Словена!

ЈУЛИЈУС ДОЛАНСКИ

ДОПИСНИ ЧЛАН
ЧЕХОСЛОВАЧКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА

Дозволите ми да овај свечани скуп, посвећен успомени Вука Караџића, поздравим у име Чехословачке академије наука, чехословачких универзитета и свег чехословачког народа. Доносим најсрдачније поздраве из земље која је већ давно у прошлости имала братске односе с народима Југославије. Нарочито на културном пољу имамо богате традиције. Није потребно подсећати на то шта је за нас значила узајамна културна сарадња у борбама за националну слободу свих наших народа против заједничког непријатеља. Управо тамо се стварало наше узајамно братство. Оно је посвећено најдражим именима нове историје, почевши с Добровским и Доситејем Обрадовићем, Вуком Караџићем и Шафариком, Људевитом Штуром и Људевитом Гајем, Челаковским, Прешерном, Хавличеком и многим другим.

Данас све нас опет везује света успомена на Вука Караџића. И за нас Чехе и Словаке његово је име бесмртно. Задивљује нас његова појава грандиозна и за његово време. Генијални преподитељ српске културе, народни револуционар, непомирљиви непријатељ застарелих предрасуда и догми прошлости. Борац за нови свет савременог човека. Једна од најпаметнијих глава каква се тада појавила на словенском југу да би показала пут у бољи живот и осталим сродним народима.

Чеси и Словаци нису на последњем месту међу онима који захваљују Вуку Караџићу за многи драгоцени подстицај и за његово верно пријатељство. Савременик наших преподитеља, био је близак и нашем препороду. Већ прву његову збирку народних

песама запазили су Вацлав Ханка и Павел Јозеф Шафарик. Примере из њих превео је одмах Ханка и издао у књижици »Простонародна српска муза у Чешку пренесена« још 1817. г. То је било баш оне године кад је у Чешкој »пронађен« тзв. Краљовдворски рукопис, а ускоро после њега и Рукопис зеленогорски. И у њима ћемо наћи одјеке српске народне поезије записане у Караџићевим збиркама.

Али нарочито славно раздобље у нашим узајамним односима обележила је сарадња Вука Караџића с нашим Павлом Јозефом Шафариком. Скромни словачки научник познавао је обе његове прве српске »Пјесмарице« већ као ђак гимназије у Кежмарку. Почетком 1817. наводио их је као пример у чланку »Реч Словацима«. Када је затим од 1819. године деловао међу Србима у Новосадској гимназији, још више се зближио с Вуком. Прихватио је његову реформу српског језика и правописа. Њихово пријатељство се још више учврстило кад се Шафарик идуће године и лично упознао с Вуком и често се с њим састајао. Није престајао да прати његов научни рад. Радовао се његовим успесима. С разлогом и често позивао се на њега у својој чувеној »Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten«. Када је потом Шафарик прешао у Праг, редовно је писао о Вуковим новим радовима. Скупљао је у нашим крајевима и претплатнике за његове нове збирке песама. А Караџић је у накнаду за то проналазио претплатнике за његову »Словенску етнографију«. Није било ниједног значајнијег Вуковог дела да о њему није одмах била обавештена чешка и словачка јавност.

Од младих чешких песника Вуковим примером био је највише одушевљен Челаковски. Из Вукових дела је узимао примере за своје »Словенске народне песме«. Научио је и српски да би могао да преводи из Вукових дела. Пажљиво је изучавао уметничке особине српске народне поезије и упоређивао је са чешким лирским стваралаштвом. Челаковски се и лично упознао са Караџићем кад је српски научник, на путу у Немачку, посетио у пролеће 1823. године Праг да би указао поштовање Јунгману. Годину дана касније, Вук Караџић је сам, када се враћао са студија у Немачкој, потражио Челаковског у Прагу. Није узалуд, дакле, Челаковски посветио већи део својих »Словенских народних песама« »пријатељу своме цеђеном и милом Вуку Стефановићу Караџићу, доктору

филозофије, члану многих учених друштава«, како је стајало у посвети. Оба пријатеља су затим и даље одржавали везе. Помагали су један другоме, а Челаковски је намеравао да према Караџићевим збиркама, испева своје Одјеке српских песама.

Међу Словацима српски скупљач народних умотворина стекао је поштоваоца већ у Самуелу Рожнају, преводиоцу чувене баладе о Хасанагиници. Коларова »Кћи славе« уврстила је Вука у »небеском рају« међу најславније познаваоце словенских језика и историје. У духу његових јуначких песама сећала се косовских јунака и славила српске борбе против Турака. И млади Људевит Штур осећао је љубав према великом српском учитељу.

Почетком четрдесетих година прошлога века Караџић је очарао темпераментног Хавличека кад се будући песник »Крштења св. Владимира« на путу за Русију зауставио у Бечу и четири пута посетио борбенога Србина. Ни остарели Вук није заборавио Праг и Чехе. По трећи пут 1843. је био у Прагу као пратилац младога кнеза Михаила Обреновића. Највећу пажњу скренуо је на себе учешћем на познатом Словенском конгресу у »златном« Прагу 1848. Народне новине су о њему писале поздрављајући прве наше госте. Частан задатак пао му је у део и на састанцима Конгреса.

Чешка култура је с несмањеним симпатијама обасипала Вука Караџића и у његовим позним годинама. Све више је растао број чешких превода његових дела. Међу њима је био и песник »Китице«, Ербен, који се користио његовим делима за своје етнографске студије. На врхунцу свог животног пута с њим се зближила Божена Њемцова, писац многих песничких приповедака и одушевљена обожаватељка словенских народних умотворина.

Караџићеву смрт пре сто година обележили су сви значајнији чешки и словачки листови. Топло су оцењивали његово дело, тако блиско и драго и нашем препороду. На његову културну оставштину враћали су се и касније многобројни познати преводиоци и песници, поред осталих, Јакуб Арбес, Зикфрид Капер, Едвард Јелинек, Јозеф Холечек, Јан Худец, Франтишек Халас. Дело Вука Караџића живи и данас. Оно је један од основа демократске културе савремене социјалистичке Југославије. Његово дело везује и нас у Чехословачкој с вашим народима. И зато смо му захвални. С најдубљом захвалношћу и љубављу клањамо се његовој светлој успомени.

ХАРИ ЈИНГЕР

ДЕКАН ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА ФРИДРИХ ШИЛЕР У ЈЕНИ

Много поштовани господине председниче!
Високоугледни свечани скупе!

Имам част и особито задовољство да Вас у име његовог господства ректора Сената Универзитета *Фридрих Шилер* у Јени најсрдачније поздравим.

Ректор и Сенат Универзитета *Фридрих Шилер* поводом 100-годишњице смрти Вука Стефановића Караџића упућују Вам са искреним поштовањем речи свете успомене и достављају Вам уверење које желим да Вам прочитам:

»Alma mater Jenensis осећа се тесно повезана са личношћу и деловањем великој Србина и поносна је што је прва немачка научна установа која је признала његове научничке и национално-пољитичке заслуге и већ 1823. године подарила му достојанство доктора филозофије.

Наш Универзитет сме себи приписати велику част што је Вука Стефановића Караџића подржавао и поштовао у његовим научним настојањима и тиме допринео успеху његовој значајној реформаторској дела, које је, служећи као пример и задужујући, одјекнуло далеко преко граница његове домовине.

Особито поштовање које указујемо његовом животином делу сјајам са искреном жељом да наше везе са Српском академијом наука и уметности и југословенским универзитетима, зайочеше од стране Вука Стефановића Караџића, Грима, Гејера, Вајера и других јенских професора, — продубимо и даље нејемо и развијамо као драгоцену традицију на обострану корист и добробит најрејка науке.*

* Текст ове повеље професор Јингер је предао на свечаности председнику Српске академије наука и уметности.

Веома цењене колеге!

Ако овде наведене традиције негујемо, продубљујемо пријатељство између наших народа и учвршћујемо блиску везу између социјалистичке Југославије и Немачке Демократске Републике.

Много поштовани господине председниче!

Допустите ми да Вам у знак високог поштовања предам три последње научне расправе из области још увек младог изучавања о Вуку Караџићу на Јенском универзитету, радове професора Херберта Појкерта. Нека ове расправе представљају основу за дугу и интензивну научну сарадњу између немачких и југословенских научника.

ГРГА НОВАК

ПРЕДСЕДНИК ЈУГОСЛАВЕНСКЕ АКАДЕМИЈЕ
ЗНАНОСТИ И УМЈЕТНОСТИ

Југославенска академија знаности и умјетности придружује се с највећим пијететом овој великој прослави свих југославенских народа, а наресе Срба и Хрвата, којима је Вук Стефановић Карапић дао једну од највећих културних тековина — правопис хрватско-српског језика по начелу: »Пиши како говориш« и рјечник народнога говора.

Вук је од првих почетака увијек гледао исправним погледом на наш језик као једну јединствену цјелину и своје реформе и свој рад намијенио цјелокупном српскохрватском језичком подручју.

Југославенска академија знаности и умјетности чува са нарочитим поштовањем Вукову кореспонденцију са ступовима на којима је она од свог постанка почивала, са Рачким и Даничићем. Из те кореспонденције навест ћу само неколико реченица из писма Вукова Фрањи Рачкоме у Бечу 7. листопада 1858:

Високородни њојодине!

Ради књижевне њојребе врло бих рад знаћи, колико у Сењско-Модрушкој ејархији има Чакаваца, њо јесћ: људи Славенскоја језика који мјесћо што или шта јоворе ча или ца и који осим њоја мјесћо је или ие јоворе и (н. њ. вира, липо, дите и. њ. г.) и на крају риечи или слојова изјоварају л (а не ѡрејшварају ја у о као Шњокавци) н. њ. ѡсал, казал, коћал и ѡ. г. Познајући Вашу ѡлеменију љубав к свему ѡшо се ѡиче књижевности и ѡзнања народа нашеја усуђујем се замолићи Вас, да би сће се ѡстјарали дознаћи ми ово ѡреко ѡресвиејлоја својеја сћрица, Бискуја ѡменуће ејархије.

Исто тако, 7. листопада 1858, пише Вук Штросмајеру:

»Преузвишени Господине!

Ваша познатија љубав к нашему народу и његовој књижевности и особито к мени доброхотности дали су ми слободу ие сам Вам послао сто екземп. IV. књиге Српскијех народнијех њесама, и молио сам Вас преко моје кћери да би стие зайовјегдили коме од својијех млађијех да их осплаве ије у Вашему двору иа кад би дошао који од свештеника Ваше епархије да иа понуде ако би хтио купиити коју 2 ф. Аустр.

И онда завршава:

Од како сам Вас познао једнако Вам од Бога желим, да би Вас на славу и на дику свега Славенства и на корист народа нашега (без разлике вјерозакона и мјеста станавања) поживљео још много и много година; и сад на свршењу ове године ако бих к овој жељи смио итио догаити било би то, да би Вас Бог посплавио још у боље стање како бисте нашему народу још више добра учиниити моли.

Са овом срдачном жељом и с неограиченијем поштовањем осплајем за свагда Ваше Преузвишености прејокорни слуга

Вук Стеф. Караић

Тако је гледао Вук на наш народ и наш језик. То његово гледање прихватила је Југославенска академија знаности и умјетности и повјерила најбољем Вуковом сураднику, свом члану од 1. јануара 1867, Ђури Даничићу уредништво свог монументалног Рјечника хрватскога или српскога језика, чији је први свезак штампан године 1882. и отада настављен све до данас.

Југославенска академија знаности и умјетности, вјерна начелима израженим у писму које је њезин оснивач Јосип Јурај Штросмајер упутио Банској конференцији 10. просинца 1860. и закону који је Хрватски сабор прихватио 29. српња 1861, остварујући даље Вукову баштину, хоће да у заједници са Српском академијом наука и уметности ради неодступно даље за братство и јединство свих југословенских народа, окупљених данас у слободној домовини.*

* У току свечаности председник Југославенске академије знаности и умјетности академик др Грга Новак предао је као поклон председнику Српске академије наука и уметности академику Илији Ђуричићу 48 листова фотокопија Вукове преписке, чији се оригинали налазе у Архиву Југославенске академије, као и велику фотокопију портрета Вука Стефановића Караића коју је радио сликар Д. Ђ. Тирол у Бечу 1868 и чији се оригинал налази у Галерији Југославенске академије. Предавање ових поклона праћено је бурним аплаузом.

ФОТОКОПИЈА ПОРТРЕТА ВУКА КАРАЏИЋА, ПОКЛОН ЈУГОСЛАВЕНСКЕ АКАДЕМИЈЕ ЗНАНОСТИ И УМЈЕТНОСТИ СРПСКОЈ АКАДЕМИЈИ НАУКА И УМЈЕТНОСТИ НА ДАН 8. ФЕБРУАРА 1964. ГОДИНЕ. ОРИГИНАЛ, РАД СЛИКАРА Д. Ђ. ТИРОЛА (БЕЧ, 1868), НАЛАЗИ СЕ У ГАЛЕРИЈИ ЈАЗУ У ЗАГРЕБУ

ДЕЛЕГАТИ НА СВЕЧАНОМ СКУПУ У СРПСКОЈ АКАДЕМИЈИ НАУКА И УМЕТНОСТИ

БРАТКО КРЕФТ

ПРЕДСТАВНИК СЛОВЕНАЧКЕ АКАДЕМИЈЕ
ЗНАНОСТИ И УМЕТНОСТИ

Спомен-прослава 100-годишњице смрти Вука Караџића је и значајан словеначки културни празник, јер су Вуков живот и рад тесно повезани са словеначким славистом Јернејем Копитаром, коме су после смрти оснивача славистике Чеха Добровског многи дали надимак патријарха тадашње славистике.

Мислим да досад у културној историји југословенских народа нема примера тако тесне, плодне, примерне и пријатељске сарадње између два велика човека као што су Вук и Копитар. Припадници су два југословенска народа, али су се у раду тако нашли да та сарадња изазива дивљење не само у стваралачком смислу него и у човечанском и националном.

Готово једна од највећих заслуга словеначког слависте Копитара јесте што је открио Вуков таленат, што га је усмерио, давао му подстрека и остао му веран као научник и човек све до своје смрти. После Копитарове смрти, делотворно пријатељство с Вуком је наставио Копитаров наследник у славистици, други словеначки слависта Фран Миклошић, чију 150-годишњицу рођења смо прослављали недавно у истом месецу кад и Његошеву. Али Миклошићу, који је словеначки сапотписник хрватскосрпског језичког говора, није било потребно више да толико сарађује и помаже Вуку као Копитар, јер је Вук после Копитарове смрти већ био чврста и афирмисана европска специфичност, иако се морао све до своје смрти више или мање борити с конзервативним и реакционарним круговима код куће и у Аустрији.

Ових дана се поново и са свом оправданошћу написало и рекло много лепог о великом и нада све заслужном Вуковом делу,

чијем је признању о 100-годишњици његове смрти посвећена и данашња спомен-прослава Српске академије наука и уметности. Зато нека ми буде дозвољено да у име Словенске академије знаности и уметности и у име Славистичког друштва Социјалистичке Републике Словеније, који се са свим поштовањем и признањем, заједно са свом словеначком народном и културном јавношћу, прикључују југословенској прослави Вуковог дела и успомене — изрекнем на овом месту бар неколико реченица и о Копитару и његовом значају за Вука у људском и научном смислу.

Година 100-годишњице Вукове смрти је и година сећања на Копитара, 120-годишњица његове смрти. Тако нас и тај овогодишњи календарски сусрет јубилеја два наша велика човека симболично и стварно упозорава како су нераздруживе те две личности међу собом. Нераздруживи нису само по стваралачком делу, него и по идеји која им је везивала сав живот: створити књижевни језик и живи језик свога народа, откривати све драгоцености из наше народне културе, а пре свега народну песму, и све то представити. Копитар се за српски језик и литературу интересовао још пре познанства с Вуком. Томе га је водило осећање братства свих словенских народа. Али тек када је упознао Вука, открио је за српску културу и њен развој правог човека. Нека места у њиховој преписци управо су узбудљива, јер сведоче како су због заједничких идеја и циљева трајно, нераздвојно били везани један за другог. Није их могла развојити ни Копитарова смрт. Када је Вук у почетку њиховог познанства неко време био оболео, Копитар је био сав преплашен да га не изгуби и да започети посао за српску литературу и језик не би наставили. Зато му пише: »Шта бисмо све нас двојица заједно могли да измислимо за Србе. Ја бих вам припремао градиво, а ви бисте га обрађивали«. Али Копитарова вера у Вука је већ била непоколебљива. Зато је одмах додао у истом писму: »Иначе, где год будете, мораћете и учинићете много за свој лепи језик«. Вук му одговара да би га утешио: »Али ја ћу опет доћи да видим не Беч, не Пратер, ни Шенбрун, него вас«. Копитар је интуитивно одмах запазио Вукову велику даровитост и још пре него што је Вук остварио неки већи чин, Копитар је већ писао у »Wiener Allgemeine Zeitung« да ће доћи Херкул који ће обавити велико дело за српску литературу и језик. При томе под Хер-

кулом он није мислио ни на кога другог него на Вука. Исто тако ни Вук није никада заборавио шта је за њега био Копитар. Зато је једном приликом и рекао: »Главни узрок што сам ја данас списатељ, остаће довијека Копитар«.

У два тела је живела једна душа, једна идеја, један идеал. Тога је српска културна и државна јавност била свесна још 1887, када је желела да се са посмртним остацима свога националног генија превезу у Београд и посмртни остаци његовог несебичног и управо ентузијастичног ментора Јернеја Копитара, који је у Вуку осећао подједнако дубско — српско као и словеначко. Свестан још тада да је будућност југословенских народа у међусобној тесној повезаности у пријатељству Вука и Копитара симболизирано је и персонифицирано пријатељство између словеначког и српског народа, које се поново прекалило у народноослободилачком рату, као што се прекалило братство и јединство свих југословенских народа у револуцији.

На њихов аустро-славизам не смемо гледати данашњим очима, него према тадашњем времену ако желимо да га добро и правично схватимо и оценимо. Јер тада је аустро-славизам произлазио из конкретне чињенице да су целе две трећине Аустрије биле словенске, иако су се морали борити с преосталом туђом трећином за своја национална права све до распада Хабсбуршке монархије. По свом великом делу, по стваралачком пријатељству, по националном и братском осећању, мишљењу и сарадњи — морају нам бити обојица и данас за пример конструктивног заједничког рада. Доба у коме су живели и радили дало је нашим народима пет националних дивова: Вука, Копитара, Његоша, Прешерна и Миклошића, који нису велики људи само у оквиру својих народа, а ни у оквиру југословенских народа, него људи с којима смо тада, када још нисмо били национално политички равноправни народи и грађани, равноправно и стваралачки ступили у световну републику духа, у којој нас часно и непоколебљиво заступају још данас као наши први генијални амбасадори светског формата. Уз поглед на велико Вуково дело морам рећи да га је Копитар оправдано и порочански најавио као Херкула српског демократског духа и народне културе.

Др САЛКО НАЗЕЧИЋ
ПРЕДСТАВНИК НАУЧНОГ ДРУШТВА
ЗА СР БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ

Поздрављајући овај свечани скуп у име Научног друштва Босне и Херцеговине, дозволите ми да кажем неколико ријечи о Вуку и да покушам да унесем нешто свјетла у питање какав је Вук дошао у Беч 1813. године. Ја ћу се, због краткоће времена које ми стоји на располагању, морати ограничити, указујући само на неке моменте, остављајући да другом приликом кажем нешто више о овом значајном питању.

Вук је, како знамо, дошао у Беч, »око половине јесени« 1813. године, непуна два мјесеца послје преласка из Србије у Аустрију. Говорећи о томе, Вук је доцније рекао да је до тога дошло из његове жеље да при свој својој муци бар њемачки научи, мада је касније говорио да је у Беч доспио »ни сам не знајући и не мислећи« шта ће с њим бити, како то наводи Срезњевски. Но не треба сменути с ума да је Вук имао и посебних разлога да дође у Беч. У Бечу су излазиле *Новине српске* које су уређивали Д. Давидовић и Д. Фрушић, с којима се Вук упознао још за вријеме свога лијечења у Будиму 1810. године. Како је с Вуком био и његов зет и пријатељ Степан Живковић, звани Телемак, иначе преводилац Телемаха, није ни то било без утицаја на одлуку о одласку у Беч.

Знамо данас да се Вук у Бечу одмах састао са Давидовићем и Фрушићем и да су они, што је сасвим разумљиво, претресали посљедње догађаје у Србији. Вук је знао врло много о тим догађајима, а и Живковић такођер. Тако је дошло до Вуковог писма Карађорђу, у којем је Вук, како се мисли, изнио многе податке о узроцима »паденија« Србије. Писмо је требало да буде штампано као посебна

књижица и морало је доћи на цензуру Јернеју Копитару. Тако су се, то је већ одавно познато, сусрела ова два наша човјека: учени Словенац, библиотекар дворске библиотеке, цензор словенских књига и већ познати научник — и избјеглица из Србије, без неких титула и школа, сакат у једну ногу, али са великим искуством, већим свакако него што би то одговарало једном двадесетшесто-годишњаку.

И управо ту се требало зауставити. Сви који су писали о Вуку наглашавају огроман значај овога сусрета између Вука и Копитара. Неки мисле да без тога не би ни било Вукова рада, па чак и А. Белић тврди да је Вук постао оно што јесте »само тако што га је у свему најближе и најтоплије помогао Копитар«. Разумије се да је веома незахвалан посао нагађање о томе *шта би било да није било*, али нам се чини да се и ту, као и иначе, морамо чувати претјеривања. Свакако да нема никакве сумње да је Копитарева помоћ Вуку била од огромног значаја. Копитар је при томе показао врло много научничке ширине и стрљивости, подржавајући Вука кад му је било најтеже. Но ни Вук није био неук и необавјештен онако како то понекад изгледа код неких који о томе пишу.

Прије свега Вук није био сасвим неук ни у стварима књижевности ни у стварима језика. Знамо да његово школовање није било редовно ни систематско, али знамо и то да је он на учење непрекидно мислио. Није нимало случајно што се он за вријеме свога лијечења у будимским илицама упознао и спријатељио, поред осталих, управо са двојицом људи који су се бавили питањима језика и стила (С. Мркаљ и Ј. Милованов) и са двојицом будућих српских писаца и публициста (Д. Давидовић и Д. Фрушић). Пријатељство Вуково с Луком Миловановим није никако формалне природе: Вук ће у моменту кад се одлучио да пише Писменицу (Граматику српску — како је Вук у писмима обично зове) нагло напустити Беч не казујући никоме правог узрока — и доћи ће у Будим толико болестан да није могао ништа да пише. Кад се зна да се управо тада штампала његова Мала престонародна славно-сербска Песнарица, за коју је Вук био необично заинтересован као за своје прво дјело, онда се мора претпоставити да су разлози који су га одвели у Будим били веома јаки. Већ је Љуба Стојановић запазио да је један од разлога Вукова одласка у Будим био тај

што је тамо био Л. Милованов. Ми бисмо рекли да то није један од разлога, него управо главни, ако не можда и једини. У писму које је писао Копитару из Будима 18. маја 1814, Вук се интересује како стоји са штампањем Пјеснарице и каже: »Та моја Пјеснарица, како сам разумио, још се није почела печатати; зато ја Вас покорно молим, прво: да настојите да се већ један пут почне, а друго, да је Ви коригирате по овоме *правописанију које Вам ја овди најкрајко назначујем*«.

Вук, затим, наводи нека основна правила свога »правописања«, дајући објашњења зашто то тако треба писати. А када му је Копитар савјетовао да своју Писменицу, кад буде готова, покаже С. Мркаљу, Вук му одговара:

»Што ми пишете да ја Писменицу сприобштим Мркаилу, ја би то радо учинио, али је он далеко, а ја овдје имам другога Мркаила (онога Луку Милованова Георгијевића што га Мркаило у Салу дебелогa јера спомиње) с којим ја овдје заједно живим и сваки се дан *разговарам*; и он сад преписује Поезију сербску, за коју сам ја вама *казивао*, пак кад буде готова онда ћемо послати ту вама да се печата, које сам увјерен да ће се вама допасти«.

Из ових Вукових ријечи произилази сасвим јасно да је он и раније знао за рад Луке Милованова, да је о његовом раду говорио и Копитару и да се у Будиму свакодневно разговарао с Миловановим. То све свакако, макар и индиректно, говори о Вуковом ранијем интересовању за питање језика, што значи да он није сасвим неприпремљен дошао у Беч. Но, што је још важније, Вук ту сасвим одлучно »назначује« правила тог свог новог правописања, не позивајући се при томе на неке евентуалне претходне разговоре са Копитарем. Па, кад је изложио та правила, он додаје и ово: »Једном ријечи ја Вас молим да гледате нека буде чисто сербски, и по овом правописанију као што Вам ја ово писмо и ове неколике пјесне пишем... Ако ли се буде Пјеснарица већ почела печатати, а Ви подајте опет све нека се препечата по овом правописању (Преписка I, стр. 132). Вук даље пише Копитару да је увјерен да ће он све ово што му пише »добро разумјети, и надам се да ћете драговољно то учинити како год и ја сам да сам тамо«.

У другом писму Вук то своје раније интересовање још на једном примјеру показује. Говорећи Копитару о својој рецензији на Усамљеног јуношу, он врло одлучно тражи да остане онај приговор о *heju* и *hegy* »онако оштро, као што сам ја у рецензији назначио, јербо то ни једно не треба, као што ни у Соларићу нигди нема а мислим да нема ни у новоме Плутарху: јербо *ia ja nijesam skoro chijao*, но баш ако би и било, оно опет не ваља, нити ће и један прави Србљин, који језик свога рода познаје метнути«.

Све ово говори у прилог мишљењу да се Вук тим питањима и раније занимао. О његовом интересовању за књижевност и специјално за њен дух говори и Вуково признање Видаковићу у предговору прве Пјеснарице. Цитирајући познате стихове Лукијана Мушицког који су га потакли на размишљање о »национализмусу« и »о љубави к роду«. Вук наводи оне крајеве у којима су Срби »највише свога национализмуса до данас задржали«, што он види у великом броју народних имена, па додаје: »У смотрењу ове материје господин Милован Видаковић заслужује особиту благонаклоност од својега рода; не само зато што он својим књигама род свој проглашава и вкус му отвара, него особито зато што имена словено-сербска, у својим књигама, употребљава; и она мјеста напомиње, чрез која би се ми опоменути могли да смо и ми некад нешто били.«

Вук је тај свој предговор датирао са 25. јануара 1814 (по старом) — и сигурно је да га своја запажања о Видаковићу и »национализмусу« није створио ни донио тек по доласку у Беч. Па и неки ранији моменти говоре да се Вук интересовао књижевним питањима још док је био у Србији. У писму од 4. маја 1811. које му је упутио у Кладово, гдје се тада Вук са службом налазио, Сима Милутиновић га обавјештава о себи и на крају додаје: »Овди ти прилажем стихове, што сам сачинио одмах сутра дан по твом отшествију«. Нешто мало доцније, 25. јула 1811, Вуку је писао и Стефан Живковић из Брзе Паланке потврђујући да је од њега примио писмо и »једно тесте хартије и стакленце мастила«. Живковић жали што и Вук није с њим: »Мени би самом драго било када бисте се и ви овде наодили. Време би прекраћивали. Ја и г. Томић, ви и мој брат Симо, било би читаво друштво. Ми би нашли и у време одобновенија посла, шале и весеља, а могли би и штогод

полезније чинити. Осим једнога Телемаха других при себи књига не имам. Њега читали би, преводили би, ако не би хотео лепим начином и добрим ми би га и силом у ове Србе привикавали».

Све ово јасно показује чиме се све Вук интересовао поред својих редовних послова писара и ђумругије, као и то како је његово уже друштво на њ гледало. Јер нема никакве сумње да му је С. Милутиновић слао своје стихове да о њима чује Вуково мишљење, а и позивање Живковићево у вези с превођењем Телемаха на српски језик може да значи једино то да је он Вука сматрао способним и корисним за тај посао, ако ни по чему другом, оно сигурно по знању језика.

Вук је, да опет поновимо, дошао у Беч не само са својом изразитом интелигенцијом, знањем народног језика и народних пјесама испјеваних на том језику — што је већ на први поглед морало пасти у очи Копитару — него и са одређеним, и не малим, знањем српске књижевности, са критичким ставом према тој књижевности и нарочито према језику којим је та књижевност писана. Он је очигледно читао дјела савремених српских (и не само српских) писаца, а неке је писце и лично познавао. Вук је, сем тога, имао у себи нешто од онога што је у најодлучнијим и најтежим моментима наше историје долазило до изражаја код наших највећих људи, па и код нашег народа у цјелини; то је она задивљујућа снага ријешености да се истраје у борби за оно у што се вјерује, што нас увијек оставља задивљеним пред тим примјерима. Вук је то тако сликовито и рекао на првом свом кораку: треба крчити стазу за оне који долазе, па макар из тога трња изишао сав крвав. Главна је *да се зна стаза*. И само све ово заједно може објаснити оно право чудо с Вуком: да он једва нешто више од два мјесеца по доласку у Беч, а то значи за једва нешто више од мјесец дана по сусрету с Копитаром, спреми своју малу Песнарицу, напише јој посвету и предговор, у којему већ говори о задацима књижевности, одлучи се да пише и прву рецензију српску и загази да пише граматику.

Др ХАРАЛАМПИЈЕ ПОЛЕНАКОВИЋ

ПРЕДСТАВНИК УНИВЕРЗИТЕТА У СКОПЈУ

Имам пријатна должност и голема чест од името на Институтот за македонски јазик од Скопје да го поздравам овој свечен собир, што е посветен на чествувањето стогодишницата од смртта на големиот син на српскиот народ, Вук Стефановиќ Караџиќ.

Вуков интерес према Македонији — овде ваља подразумевати Македонију Вукова времена, у њеним географским и етничким границама, пре несреќне и трагичне поделе на три дела 1912 — када су Македонија и становништво Македоније (и нарочито, словенско становништво њено) називани разним именима, од којих су нека и поједини Македонци употребљавали за себе и своју земљу, Вуков интерес према Македонији, тој колевци најстарије словенске културе и књижевности писаној на старословенском језику, у чију је основу ушао говор македонских Словена из околине Солуна средине IX века, Вуков интерес према тој Македонији био је жив од првих дана Вукова рада на скупљању народних умотворина, па све до пред крај његова живота.

С друге стране, интересовање македонских људи према Вукову делу било је исто тако веома живо, како за време Вукова живота, тако исто и до данас.

1. — Прве материјале са македонског терена Вук је добио не много после његова доласка у Беч од неких македонских трговца из места Разлога, напредног трговачког града, који се данас налази у Народној Републици Бугарској, у Пиринској Македонији. Добијајући народне песме из Разлога, Вук дуго времена није ни знао где се то место управо налази, па је, на тражење неких прија-

теља, морао уложити посебан напор да утврди где се Разлог налази. Од добивених песама једну је Вук објавио у »Народној србској песнарици«, у Виени, 1815. под бројем 101, називајући је бугарском, како ће и касније називати сав материјал добивен из Разлога. Реч је о песми: »Не рани рано за вода — доз белолико . . .«

У напомени уз ову песму Вук је саопштио да има још 20 песама из Разлога, али да ће их објавити касније, када провери коректност ових записа. До објављивања материјала из Разлога дошло је касније, 1821—1822, у неколико наставака у Давидовићевим »Српским новинама« и у посебној брошури са насловом: »Додатак к санктпетербургским сравнитељним рјечницима свију језика и нарјечија с особитим огледима бугарског језика«.

У своме »Додатку« Вук је дао 285 речи из разлошког говора, којима је допунио Словар Катарине II, и уз то неколико јеванђеоских текстова на разлошком говору и 27 народних песама. На крају књиге Вук је дао кратак нацрт граматике разлошког говора. У поговору »Додатку« Вук спомиње и нека дела штампана на македонским говорима, задржавајући се посебно на делу првог македонског писца Јоакима Крчовског: »Различна поучителна наставленија« (Будим, 1819). О језику овог дела Крчовског, који Вук назива бугарским, он нема најласкавије мишљење: »Ова је књига писана токорсе Бугарским језиком — пише Вук — али управо нити је Бугарски, ни Руски, ни Словенски, него бесправилна смјеса из ова сва три језика«. Овим је Вук дао правилну оцену првих текстова писаних на још неоформљеном македонском књижевном језику.

У оцени македонских народних песама из Разлога Вук је исто тако доста критичан, истичући и блискост српских са овим песмама. Када је реч о Разлогу, ваља подсетити на један покушај да Вук дође за учитеља у то место.

Из појединих Карацићевих дела и из његове преписке дознаје се да је Вук намеравао посетити и Македонију, да би у њој могао скупљати народне умотворине, језички материјал и књижевно-историјске споменике. До ове посете Македонији није дошло.

Међутим, ако Вук сам није могао отићи у Македонију он се није престао интересовати народном књижевношћу и језиком Македонаца. У другом издању Вукова »Српског рјечника«, 1852,

налазимо доста података о појединим градовима и рекама у Македонији, Старој Србији, како ју је називао Вук (доследан томе називу, Вук је језик хришћанских становника већине македонских градова називао српским).

У последње време, у македонској науци, утврђено је да је Вук, пред крај свога живота, тражио од Стефана И. Верковића, повереника српске владе у Македонији, археолога и једног од најплоднијих скупљача македонских народних умотворина, да му сакупи неколико песама из дебарског краја. Средином маја 1859. Вук је у својим рукама имао дванаест народних македонских песама из Дебра, које је Верковић записао од неких дебарских мајстора, који су радили у Серезу, где је било стално место боравка Ст. Верковића.

2. — Иначе, Вук је непрестано био својим делима присутан код македонских просвећених људи. Имамо прилично података који говоре о томе да су разни људи из Македоније, из градова и села, из Велеса, Прилепа, Охрида, Солуна и др., били претплатници на разна Вукова дела.

Вуков рад је инспирисао поједине македонске књижевне људе, било да је реч о скупљању народних умотворина, било да је реч о увођењу Вукових језичких и правописних реформи код Македонаца.

Оснивач прве македонске штампарије у Солуну, хаџи папа Теодосије Синаитски, родом из Дојрана, који је у солунској штампарији, у времену од 1838—1841, објавио неколико дела на разним македонским говорима, у предговору, који је написао за дело Кирила Пејчиновића, македонског књижевника прве половине XIX века, »Утјешеније грјешним«*, истиче вредност народног језика у књижевности овим речима испуњеним вуковским мислима: »Еве кључ што отворует сердцето ваше, не кључ от злато или от сребро, но кључ от железо и чилик . . .« Словенски и руски језик су за Синаитског од злата и сребра, али они су меки и не могу

* Интересантна је судбина овог Пејчиновићевог дела. Пошто је дознао да је у Србији основана штампарија, он је рукопис свога дела послао у Београд, шаљући и потребну суму новача за штампање. Кнез Милош је био спреман да дело штампа бесплатно, али је црквена цензура забранила штампање дела, тако да је Пејчиновић био принуђен да рукопис повуче и да га објави у солунској штампарији 1840.

отворити срце неугог Македонца. Потребан је гвозден и челични кључ — а то је народни, македонски језик — који ће отворити срце »на простиот човек«.

Веома плодни и разноврсни књижевни радник Јордан Цинот, који је одржавао врло живе везе и са Београдом (пре свега са Друштвом србске словесности), чинио је покушаје да Вукове језичне и правописне реформе продру у Македонију, устајући против бесмислене употребе јусова у бугарској књижевности.

Централна личност македонског културног и националног препорода Димитрије Миладинов из Струге, после неуспелог покушаја да остане у Београду као учитељ и пошто је овде остао више од пола године, упознавајући се и са Вуковим песмарицама, по повратку у Македонију, у Прилепу је, крајем 1856, између осталог, из Вукових песмарица црпао материјале за своја предавања из народне историје. Д. Миладинов је први увео народни језик у школе и, у Прилепу, предавао и српски језик. Свакако подстакнут успехом Вукових песмарица, и он је, по повратку из Београда, почео са систематским скупљањем македонских народних песама, које је 1861, у Загребу, објавио његов млађи брат Константин Миладинов, први македонски песник.

Ученици Димитрија Миладинова, Рајко Жинзифов, песник, и Кузман Шапкарев, учитељ, писац уџбеника писаних на македонском језику и веома плодни скупљач македонских народних умотворина и народних умотворина већине балканских народа, добро су познавали Вука и његов рад. Рајко Жинзифов је у једном топлом некрологу оплакао Вукову смрт. — Кузман Шапкарев је у својој библиотеци имао скоро сва Вукова дела. У једној интимној исповести Шапкарев је изјавио да му успех Вуков, и неких других југословенских скупљача народног уметничког блага, није давао мирна сна, док није и он успео да објави девет књига македонских (и не само македонских, него и бугарских, српских, арумунских, турских и шиптарских народних умотворина, идући и у овом погледу Вуковим трагом) народних умотворина. Ваља истаћи факат да је Шапкарев уз текстове које је објављивао, указивао и на варијанте код Вука. — Веома вредни самоук, Ђорђе М. Пуљевски, из Галичника, печалбар у Србији и другим балканским земљама, аутор два речника, које је објавио у Београду 1873, 1875, и касније аутор

двеју збирчица народних (и његових) песама са насловом »Македонска песнарка«, Софија, 1879, и македонске граматике, Софија, 1880, говорећи на једном месту у својем другом речнику, »Речник од три језика. Македонски, арбански и турски«, књига II, Београд, 1875, — о употреби слова Љ, Њ и Ћ, спомиње Вука на својствен начин: »Овие слова истолкувал славни стихотвор Влкан Карацовски«. Пуљевски је једноставно Вуково име и презиме дао у македонском облику: Вук — Влкан, Карацић — Карацовски!

Други један саплеменик Пуљевског, Панајот К. Ђиноски, етнограф, фолклориста, граматичар и лексикограф, због свог разноврсног књижевног рада и због несреће коју је имао целога живота са једном ногом, наречен је македонским Вуком Карацићем.

Најпотпунија примена Вукове правописне и језичне реформе нашла се у делу »За македонските работи« македонског родољуба и научника Крсте Петкова Мисиркова, делу објављеном у Софији 1903. У овом делу Мисирков препоручује фонетски правопис и означује централно македонско наречје: прилепско-велешко-битолско-охридско као основу будућег македонског књижевног језика.

Македонски писци између два светска рата, нарочито најзначајнији међу њима, револуционер и поет Кочо Рацин, ишли су путем који је утро Крсте Мисирков, писали су народним језиком, примењујући фонетски правопис.

Ових Вукових начела држали су се и писци македонски који су писали у време народноослободилачке борбе.

Када је формирана Народна Република Македонија, правописна комисија, која је израдила основна правила македонског правописа и књижевног језика, прихватила је Вукове погледе на језик и правопис.

И така, почитувано собрание, од овој краток преглед, можевте да видите дека Вук Стефановиќ Карациќ во текот на целиот свој живот покажувал жив интерес за Македонија, и дека мнозина Македонци го следеле неговиот пример на воведувањето народниот јазик во литературата, одеде по неговиот пат во собирањето народни умотворби.

Ви благодарам на вниманието!

Др НИКО С. МАРТИНОВИЋ
ПРЕДСТАВНИК ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА
ЗА СР ЦРНУ ГОРУ

Црна Гора је била већ сто година у устанку за народну слободу када се, на јужнословенском хоризонту, појавио горостас једне нове револуције, револуције за право народног језика и народне књижевности, револуције која је извојевала свјетско право грађанства стваралачким снагама народних маса, на супрот отпору феудално-аристократске класе, која је увредљиво искључивала народ као чиниоца у стварању културе.

Тај цин је био Вук Стефановић Караџић, Србин из Тршића, израстао из два српска устанка.

Устаничка Црна Гора је развијала своју историју на борби супротности: Милош Обилић — Вук Бранковић, слобода — ропство, јунаштво — подлаштво, људскоћа — нечовјештво, достојанство — понижење. То је народ у свом стваралаштву јасно двојио, Његош у свом дјелу генијално обликовао, и Вук Караџић, у свом животу и раду неодступно истицао, чак и кад се ради о језику, увијек се стављајући на страну сеоске сиротиње.

Зато је Црна Гора Вука сматрала својим, и давала му све што му је могла дати. Зато је он Црну Гору волио и на самртној ури се сјетио чак и њених вода, сјетио се Ловћена, на којему се, покрај Иванових Корита, одмарао: »Мино соколе, да ми је сад да се напијем воде са Корита Иванбегових: чини ми се, на мах оздравио бих!«

Црна Гора зна за Вука од прве његове појаве. Његову »Писменицу« из 1814. и »Српски буквар« из 1827. имала је Цетињска библиотека. На Вуков »Рјечник« 1818. претплатило се 40 Црногораца из разних крајева данашње Црне Горе. На »Пословице«,

»Ковчежић«, »Српске народне пјесме«, »Српске народне приповијетке« и друга Вукова дјела налазило се до сто претплатника на територији данашње Црне Горе, онда гладне, оскудне и беспутне.

Када Црногорци не би имали новаца да се претплате на Вукова дјела, Његош би, из својих скромних средстава, откупио по 50 примјерака и дијелио својим пријатељима.

Вук је посјећивао Црну Гору неколико пута. То је за њега био велики физички напор, али, како каже у једном писму др Јовану Стејићу, није жалио напора, јер је за »Српску граматiku« и »Рјечник« много урадио. Он је на Цетињу, уз помоћ Његоша, сакупио и штампао 1836. »Пословице«. Његош му је лично помагао и организовао сараднике за сакупљање разноврсног народног стваралаштва, а он је Његошу помагао да набавља слова за штампарију, књиге за библиотеку и учитеље за основну школу на Цетињу.

Још је Сима Милутиновић Сарајлија, за своју »Пјеванију«, имао, од Васојевића до Бањана и катунске нахије, 64 сарадника. Вук је тај рад продубио и проширио. Поред Његоша, међу истакнутим Вуковим сарадницима треба поменути имена: Вука Врчевића, Вука Поповића, Тодора Икова Пипера, Старца Милију из Колашина, Ђура Милутиновића, Филипа Бошковића, Сава Матова Мартиновића, сердара Ђука Средановића и др.

Већ утрим путем од Сарајлије, Његоша и Вука, црногорски годишњаци, часописи и листови, од »Грлице« (Цетиње, 1835) до Вуксанових »Записа« (Цетиње 1927—1941) и »Слободне мисли« Стојана Церовића (Никшић, 1922—1941), објављују народно стваралаштво преко сто година, на чему сарађује око хиљаду сарадника, од обичних људи до научних радника. Напоредо са тим, стотине народних пјесника посебно штампају 3—400 својих књига и брошура, од војводе Мирка Петровића, Његоша, Сава Матова Мартиновића, Николе Бастаћа и Максима Шобајића до Васа Вукићевића и Јоксима Радовића, првоборца ослободилачког рата.

Бројни научници, међу којима треба дати прво мјесто Валтазару Богишићу, са упитником од преко 2.000 питања за проучавање народног живота Црногораца, зборником најстаријих народних пјесамa (међу којима су и перашке бугаштнице) и језичким расправама везаним за Имовински законик Црне Горе, — баве се организованим проучавањем народног живота у Црној Гори. Ту треба

поменути штампана упутства Марка Драговића и Драгутина Илића, затим штампана и писана упутства др Јована Цвијића, др Јована Ердѣљановића и др Антуна Радића, по којима су, у Црној Гори, радили сарадници Српске и Југославенске академије наука, од којих треба посебно истаћи плодни рад: Андрије Јовићевића, затим Петра Мајића, Луке Јововића, Стева Лопичића, Стевана Дучића и др.

Кад се иде Вуковим трагом кроз Црну Гору, потребно се на једном оваквом скупу сјетити и с поштовањем поменути тридесетогодишње проучавање Црне Горе великог руског научника Павла Аполоновића Ровинског, који је посветио хиљаде страна овом крају, међу којима значајну расправу о црногорским народним пјесмама са зборником пјесама из Црне Горе, једну језичку расправу и једну расправу о погледу Црногораца на свијет.

Црна Гора је живјела Његошевом и Вуковом мишљу, Зато су са тог тла могли да израсту велики писци као: Марко Миљанов, Стјепан Митров Љубиша и Михаило Лалић, и да се рађају десетине њихових слѣдбеника и вршњака.

Црна Гора је данас непресушно врело народног стваралаштва које се вјековима додавало с генерације на генерацију, задржавајући стару форму, а добијајући у свакој квалитативној промјени друштва нову садржину. Она је и данас богата сировинска база најпрогресивнијег старог фолклора, и новог, револуционарног, који братими и уједињује њен народ са најсветијим тековинама наше борбе и револуције. То благо, разасуто у посљедњих сто година по десетинама наших часописа и новина, и стотинама књига, треба сачувати, свеобухватније сагледати, систематски проучавати и дати му одговарајуће мјесто у згради југословенске културе.

Један обичан црногорски пјесник са Цетиња поздравео је Српску академију наука поводом преноса Вукових посмртних остатака из Беча у Београд 1897, ријечима:

*Споменик ће Караџића Вука
ишо ја диже брајска срјска рука
од срјскоја свејшоја камења
све јо више славий јокољења!¹⁾*

¹⁾ Радоје Рогановић Црногорац (Споменица о преносу праха Вука Стеф. Караџића из Беча у Београд 1897, Београд 1898, стр. 214).

Поздрављајући овај високи скуп у име Историјског института Социјалистичке Републике Црне Горе, сматрамо да ће наш дуг према великом Вуку бити одужен ако продужимо оно што је он започео прије 150 година, и то не оставимо само као библиофилске и музејске ријеткости, ако то у свијетлу савремене науке будемо стално освјетљавали и проучавали, јер баш то живи заједно са нашим народом и даље се развија по законима друштвених процеса заједно са осталим стваралачким снагама наше социјалистичке домовине.

Ми из Црне Горе тако гледамо на Вукову годину, и са поштовањем се укључујемо у слављење Вуковог дјела, не раздвајајући га од српства и југословенства, осјећајући га као српски допринос југословенском демократском културном наслијеђу.

РАДОМИР РАДУЈКОВ
ПРЕДСЕДНИК МАТИЦЕ СРПСКЕ

Допустите ми, пре свега, да у име Матице српске и у своје лично име најтоплије поздравим ову прву од низа прослава које се у нашој земљи ове године посвећују Вуку Стефановићу Карачићу.

Сва величина и значај Вука Карачића и неоцењиве заслуге које је он стекао за развој наше уметничке књижевности и опште народне културе само једним видом свога рада, својим језичким реформама, добијају своју сјајну потврду управо у ово време, стотину година после његове смрти, када се у нашем социјалистичком друштву стварају они други, основни и неопходни, економско-социјални услови за пуну примену његових језичких начела у раду на демократизацији културе, уношењу тековина културе и науке и у оне народне слојеве из којих је потекао и он сам. А Вук, добро је познато, није био само реформатор књижевног језика и правописа, већ и скупљач народних песама и осталих умотворина, писац прве српске граматике и првог српског речника, творац српске књижевне критике, први наш историограф, етнограф и социолог! У свима тим областима, а посебно у науци о језику и у развоју наше уметничке књижевности, Вук је отворио нове видике и отпочео нову епоху.

Пре равно сто педесет година, кад је једна револуција српског народа, она национално-социјална из 1804, у којој је на свој начин и он учествовао, била савладана и изгледало за свагда угушена, овај самоуки сељак из Тршића сам је отпочео дугу, своју револуцију, ону књижевно-културну из 1814. године. Само док се у

првој он борио заједно са српским народом против страног завојевача, у овој другој, коју је сам водио читавих педесет година, борио се против водећих друштвених снага и против двоструке власти свога српскога народа — оне црквене у аустријској царевини и оне државне у кнежевини Србији. Изашавши постепено из чисто књижевног оквира, Вукова језичка борба стекла је вид праве културне револуције која је била саставни део и наставак оне националне и друштвене која је вођена у интересу најширих народних слојева. Зато је она и била тако дуготрајна, оштра и немилосрдна. Изложен непрестаним интригама, подметањима, лажним оптужбама, претњама и прогонима, Вук ју је уз помоћ Словенца Копитара и малог броја пријатеља Срба, против моћних и опаких непријатеља водио и до коначне победе довео руковођен »чешћу и славом народа српског«, са истином и здравим разумом као јединим убојним оружјем, са непоколебаном увереношћу, самопоузданом упорношћу, са одлучношћу која импонује и храброшћу која задивљује.

Но не могу, управо зато што говорим у њено име, да не поменем нешто о познатом односу својевремених кругова око Матице српске према Вуковој реформи. То је чињеница која је давала, па још и сад хоће да да, места закључцима не толико недобронамерним колико другостепеним, иако се преко ње и кроз њу сложени карактер и значај Вукове реформе може сагледати у једном занимљивом и далекосежном значајном виду.

Вукова реформа има свој изузетни карактер и значај превасходно зато што је она пример дубоке културно-психолошке преоријентације наших људи, једног света у целини, преоријентације која је конституционално искључила из себе све што по својој природи и суштини стоји у нескладу са новим животом и стварношћу који се инаугуришу. По природи и суштини, кажем, а не по декларативном — па макар то било и политички декларативном — ставу, какав је био и став својевремених кругова око Матице у односу према Вуку. Али — нагласимо и то — у једном моменту, и увек је то тако, више се уопште не ради о личностима, него о самој ствари. А у самој ствари и својим ставом према њој, кругови око Матице чинили су грешку и излагали грешци себе; они то пак нису могли учинити и са оним што је Установа коју су представљали у онај мах била изван и осим њих, што је она била у ствари. Они

нису могли демантовати народни и за народну корист уско везани, у основи прогресивни карактер ове установе, ове организационе форме коју је један угњетавани народ створио себи за своје културно очување и унапређење. То је било немогуће учинити уколико је та установа народу стварно била потребна, и уколико је та организациона форма била способна за живот. А чињеница што је Матица српска, и против воље својих тадашњих руководилаца, и ангажована у борби против Вука, ипак народним тежњама не само убрзо попустила но, исто тако убрзо, и постала њихов спроводник — а ипак продужила да постоји и ради, и да се развија — та чињеница казује нешто о животној потреби и оправданости ове већ и у то доба старе институције. Могло би се рећи да се она, у односу према Вуковим реформама, које су данас наша свакодневна пракса, заправо проверила и оправдала.

Те реформе и њихов смисао постају, рекох, убрзо разумљива и неизбежна пракса ове Установе. Данас оне налазе видног и запаженог израза у акцијама које Матица српска, и у уже језичкој области, предузима у нашем животу (анкета о језику, Новосадски договор, израда правописа, израда речника савременог књижевног језика итд.), настављајући рад управо у духу Вукових идеја. Те њене акције, активности и резултати у језичкој области само — чине у неку руку прикладан допринос нове, савремене Матице српске и овој прослави славнога имена Вука Стефановића Караџића.

ЈАКША РАВЛИЋ

ПРЕДСЕДНИК МАТИЦЕ ХРВАТСКЕ

Особита ми је част у име Матице хрватске, најстарије хрватске културне установе, поздравити овај свечани скуп који се састао да се с поносом сјети Вука Ст. Карацића, генијалног српског културног радника, који је темељито упознао страни свијет с нашим народним пјесмама и другим народним умотворинама, који се код Срба борио за народни језик у књижевности и изборио његову побједу, а хрватски су илирци, примивши отприје Гајеву абецеду, послје прихваћања књижевног договора (у Бечу 1850) примили и Вуков правопис с умјереном фонетиком, што је полагано улазило у употребу код Хрвата, док није и сасвим превладало крајем XIX стољећа.

О стогодишњици Вукове смрти морамо се с поштовањем сјетити његова вишеструко корисног рада: писца рјечника, скупљача народних умотворина, филолога, етнографа, хисторика, преводиоца итд. При томе не смијемо сметнути с ума сурадњу чланова југославенских народа на послу који је био важан за све нас.

Ма како је животни пут Вука Ст. Карацића био тежак, везан уз одобравања али и уз полемике и негодовања и друге разне потешкоће, Вук је издржао, оставивши нам најљепши примјер борбености који нас — о његовој стогодишњици смрти — испуња највећим признањем.

Нарочита ми је част што могу поздравити данашњи свечани скуп у име Словенске матице, која као намлађа између југословенских Матица, баш ове године прославља стогодишњицу свог рада.

Није то први пут да се Српска академија наука и уметности у заједници са Словенском матицом клања Вуку, његовом свестраном раду и заслугама. Најтешње су наине сарађивале већ 1897. г. приликом преноса Вукових и Копитарових посмртних остатака са бечког гробља у домовину. Тада су Срби првобитно имали намеру да пренесу пред Саборну цркву, поред Вука, и Копитара, одајући му тиме признање читавог народа зато што му је открио Вука, који је, према Миклошићевим речима (1865), »razvil prapor družbenega napredka ter ugladil pot, po kateri bo naš narod dohitel prosvetljene narode. In kakor drugi Mojzes je otvoril narodu našem v žejni pustinji bister vir narodnega življenja . . . Prinesel je gradivo, s katerim bi se mogel ponašati vsak narod na tem svetu, za povišanje sijajnega hrama naše prosvete«.

Матија Мурко је као говорник на поменутој бечкој прослави 1897. г. изразио жељу: »Naša skrb pa bodi, da bodeta Srbe in Slovence v družbi s Hrvati tudi nadalje vezala Kopitar in Vuk v duhu duševne vzajemnosti in bratske ljubezni«, касније пак је написао да главна заслуга »da imajo Srbi in sedaj tudi Hrvati najpopolnejšo grafiko in najbolj fonetični pravopis na svetu, kolikor je v književnosti sploh mogoč«, припада Вуку који је, према речима проф. Раича »izvršil vrsto del, ki bi sicer že vsako za sebe zahtevalo celega človeka«.

Поред Копитаровог утицаја на Вука, не смемо, с друге стране, заборавити снажни утицај Вука Карацића на словеначки језик и књижевност. Вуково име било је »најпознатије име из српске књижевности међу Словенцима«. Тако се већ словеначки етнограф Јуриј Кобе (1807—1858) као »jedan od prvih med Slovenci bavil z narodopisjem, in sicer pod vplivom spisov Karadžića«.

Најјачи је његов утицај на књижевника и реформатора словеначког језика и првог секретара Матице словенске Франа Левстика. Мада се Левстик упознао са Вуком лично у Бечу 1855. г., зачудо у објављеној Вуковој Преписци нема Левстикових нити међу Левстиковим писмима Вукових писама. Левстик је у својим радовима за реформу словеначког књижевног језика поступао барем у почетку доследно по Вуковим начелима: да се уметност не одваја од народа. Неколико пута се у својим делима позива на српске народне песме, »ki so bolj proslavile srbski narod kot ogožje in so nam mile in koristne. Učile naj bi slovenskega pisatelja, kako se porisuje«. Левстик је написао у *Словенском народу* (1879) једну студију о Вуку и, на жалост недовршену, студију о метрици јуначких песама.

У предавању у тршћанској читалници размишљао је како би се развијао словеначки језик ако би имао таквог писца »kakoršen je Vuk, da bi pisal pravo, čisto slovenščino, jezika se naučivši od naroda«. Другом приликом изјавио је: »Samo Vukova pot je prava: samo po njej pridemo do pravega, v resnici slovenskega pisanja«. Према мишљењу Антона Слодњака, у словеначкој литератури још недостаје поглавље о користима наше књижевности од реформаторског рада Вука Карацића.

У вези са Вуком треба споменути и Штрекљеву збирку словеначких народних песама и велику збирку словеначких народних песама сакупљених пре првог светског рата. Њих око 13.000 још чека на штампање.

Још неколико речи о јуначким народним песмама. Мада је Вук скупио на терену и штампао велики њихов број, тиме његов пионирски рад на овом подручју нимало није завршен. Јуначка народна песма, која повезује све наше народе, за коју су неки песимисте већ пре 30 година тврдили да је, ради напретка модерне цивилизације, осуђена на блиску смрт, још увек живи у народу,

те је одиграла велику улогу и у народноослободилачком рату слично као и за време првог српског и каснијих народних устанака и других ратова наших народа.

Она још увек побуђује интерес међу свим културним народима, којима њезино изучавање све више служи за упоредне студије о прошлости њихових већ изумрлих јуначких песама.

Стога треба још темељитије и енергично приступити у свим још недовољно проученим пределима нашег епског подручја скупљању народних песама на терену, и то уз помоћ најмодернијих техничких средстава (магнетофона уместо застарелог фонографа), свуда тамо где се још певају и, чак, стварају нове народне песме. Уједно их треба обрађивати у разним научним установама, које се све више и систематски баве овом захвалном делатношћу.

Овде спомињем и тешњу сарадњу између тих установа у Београду, Загребу, Сарајеву, Скопју, Цетињу итд. на каталогизацији јуначких народних песама не само по првом стиху, који исти певачи-песници, по констатацији М. Мурка и других, често мењају, него и према садржају. Уједно би требало посветити више пажње и самим певачима и певачицама који певају уз гусле или уз тамбурицу или сада све више и без њих: они који сами стварају народне песме, мада и нештампане, у већем опсегу, заслужују да уђу и у литерарну историју.

Светли пример Вуков захтева да се од још постојећих народних умотворина сачува све што се још може спасити.

Завршни део дводневне прославе у Београду обављен је у Вуковом и Доситејевом музеју отварањем богате изложбе о Вуковом животу и раду. Изложбу је отворио управник Музеја Ђуро Гавела. Хор Београдских мадригалиста отпевао је две песме — »Одби се бисер грана« од Стевана Мокрањца и завршну песму из »Апотеозе Вуку« од Мите Топаловића по тексту Ђорђа Малетића. Отварању изложбе присуствовали су представници страних академија наука, представници југословенских наука и уметности и научних друштава Југославије, као и већи број истакнутих културних радника Београда.

После отварања изложбе, председник Народне скупштине СР Србије Душан Петровић приредио је пријем у просторијама Скупштине.

Филошки факултет Београдског универзитета

Симпозијум о
**ВУКУ СТЕФ.
КАРАЦИЋУ**

14. — 22. септембар 1964.

Београд, 1964.

Филолошки факултет Београдског универзитета организовао је у Београду од 14. до 22. септембра 1964. године међународни славистички симпозијум поводом стогодишњице Вукове смрти. На овом научном збору најистакнутијих представника славистике из деведесет европских и ваневропских земаља, који је почео у свечаној сали Ректората Београдског универзитета, иступило је са рефератима преко осамдесет југословенских и страних научника.

Поред великог броја најпознатијих наших и страних слависта, проучавалаца Вуковог дела, отварању Симпозијума присуствовали су потпредседник Извршног већа Србије Стеван Дороњски, секретар Комисије за културне везе са иностранством Осман Ђикић, председник Просветно-културног већа Скупштине Србије Света Ђурић, председник Савета за научни рад Србије Живан Васиљевић, републички секретар за просвету Бора Павловић, републички секретар за културу Милан Вукос и други јавни и културни радници. Као гости Друштва за српскохрватски језик и књижевност СР Србије и Савеза студената Југославије, Симпозијуму су присуствовали и млади слависти са европских универзитета.

Симпозијум је отворио декан Филолошког факултета у Београду професор Радован Лалић. У председништву свечане седнице налазили су се и пољски академик, доајен скупа, Тадеуш Лер-Сплавински, чехословачки академик и председник Међународног комитета слависта Бохуслав Хавранек и декан Филозофско-историјског факултета у Београду др Иван Божић.

Научни скуп поздравили су потпредседник Извршног већа Србије и представник Одбора за прославу стогодишњице смрти Вука Караџића Стеван Дороњски, председник САНУ др Илија

Ђуричић, ректор Београдског универзитета др Божидар Ђорђевић, декан Филозофско-историјског факултета др Иван Божић. Поздравима Симпозијуму и жељама за његов успех придружили су се и страни гости: совјетски академик Виктор Владимирович Виноградов, пољски академик Тадеуш Лер-Сплавински, професор Универзитета у Кембриџу Елизабета Хил, професор Универзитета у Софији Иван Леков и шведски славист професор Гунар Гунарсон.

ГОВОР СТЕВАНА ДОРОЊСКОГ
ПОТПРЕДСЕДНИКА ИЗВРШНОГ ВЕЋА СРБИЈЕ

Другови и другарице,
Драги гости,

Дозволите ми да у име Одбора за прославу 100-годишњице смрти Вука Караџића и у име Извршног већа СР Србије најтоплије поздравим све учеснике овог великог научног скупа.

Цела ова 1964. година тече у знаку прославе Вука Караџића. Овај велики јубилеј обележен је како многобројним свечаностима широм наше земље, тако и оним подухватима који имају трајнији значај.

У многим местима свих наших република одржане су свечане академије, приредбе и предавања. У школама и на факултетима Вукова годишњица је пропраћена посебним скуповима. Одужујући свој дуг Вуковом доприносу нашој култури, у прослави су узеле учешћа све наше научне академије, културна, просветна и научна друштва и установе.

Неопходно је напоменути да се у овој години приступило издавању целокупних Вукових дела која ће бити сабрана у 32 тома, а да се у току године појавило девет књига Вукових списа и исто толико књига и публикација о Вуку.

Наводећи само један део онога што је учињено у току године којом се обележава 100-годишњица Вукове смрти, неизоставно треба поменути обимне радове на уређењу Вуковог родног места Тршића.

Не само зато што се овде као гости налазе представници страних академија, дужност ми је да наведем да је Вукова годишњица на различите начине пропраћена и ван граница наше земље, а посебно у Совјетском Савезу, Немачкој Демократској Републици, Бугарској, Пољској, Чехословачкој, Румунији и Норвешкој.

Цела прослава нема за циљ да потврди присутност личности и дела Вука Караџића данас, јер за таквом потврдом нема потребе, јер су личност и дело Вука Караџића у темељима наше савремене културе. Основни циљ прославе је да данас, у новим условима, даље развијамо и богатимо тековине Вукове културне револуције.

Културну револуцију Вук је започео и довео до победе. Његово дело је било основа даљем културном развоју у најширем смислу те речи. Али је на тој генијално постављеној основи било потребно даље градити.

У том смислу су нарочито значајни резултати постигнути последњих двадесетак година, у социјалистичкој заједници. У том периоду учињени су огромни напори и постигнути веома значајни успеси у развоју наше просвете, науке и културе. Демократски дух Вукове културне револуције добио је нову снагу у нашој социјалистичкој заједници.

И овај научни скуп, коме су се свесрдно одазвали научници из земље и иностранства, има веома значајно место у Вуковој прослави, јер треба да потпомогне да се Вукова личност и његово дело сагледају још свестраније.

Наша наука, како у предратним, тако и у послератним годинама, придодала је веома много осветљавању Вуковог дела, које је, како вам је познато, веома обимно и разнородно. Извесно је, међутим, да све што чини Вукову личност представља још увек пространо подручје за истраживање у свим научним областима којима се он бавио, па и неким другим, и да ће стога и даље подстицати на предан рад и научне установе и појединце, и да ће окупљати све више младих и обдарених научника. У том погледу ће, верујем, сарадња наших научних установа са онима у којима се у иностранству Вуково дело изучава, бити још приснија и обимнија.

Врло смо задовољни што се велики број страних научних радника одазвао позиву да учествује у раду овог научног скупа.

Поникао у средини која, на жалост, у његово време није била погодна за научну и књижевну делатност оног опсега којег је била и његова даровитост, Вук је моралну потпору и другу помоћ задобио у ондашњим културним средиштима широм Европе и научним установама које су и данас овде заступљене. Без те подршке Вук би тешко могао да оствари све своје замисли и да се онолико одужи свом народу колико је то желео и сматрао да је позван. Признања која је стекао у Европи, која су му, на жалост, била уручена пре него у његовој земљи, деловала су охрабрујуће и подстицала га да, заборављајући све невоље које су га сустизале, и које су уосталом као по правилу пратиле оне који су хтели и могли више него други, истраје на свом послу. За узврат свему што му је учињено, Вук је све те народе у чијим је земљама боравио и код којих је наилазио на потпору, упознао са духовним вредностима наших народа. И чињеница да је то што је свету имао да каже, говорећи увек, како је сам истицао, ради свог народа и у име свог народа, било и прихваћено, поуздан је доказ да се свима одужио ваљано и с највећом могућном мером.

Дозволите ми, другарице и другови, да вас још једном поздравим и да вам пожелим много успеха у раду Симпозијума.*

* Сви поздравни говори, као и сви реферати и научна саопштења на Симпозијуму, објављени су у 4. и 5. свесци *Анала*, редовне публикације Филолошког факултета у Београду.

После свечаног дела Симпозијума, у просторијама Етнографског музеја отворена је изложба »Јадар — Вуков завичај«; отварању су присуствовали и учесници Симпозијума. Истог дана после подне почео је радни део Симпозијума са рефератима по секцијама: међународна, књижевно-историјска и лингвистичка.

У првој секцији прочитани су следећи реферати и научна саопштења:

Б. Хавранек (Праг): *Развијак Караџићеве нормe српској књижевној језика на ојшћенародној улози;*

Р. Оти (Лондон): *Вукова језичка реформа у свјећилу језичкој прејорода аустријских Словена;*

М. Храсте (Загреб): *Језик и правопис у Далмацији у доба народној прејорода и Вук Сћефановић Караџић;*

М. Ивић (Нови Сад): *Вукова улоја у нормирању екавске варијанће нашеј књижевној језика;*

Д. Брозовић (Задар): *Српскохрвајски стандардни језик и Вук Сћефановић Караџић;*

М. Стевановић (Београд): *Караџићер дијалектизама у Вуковом језику;*

К. Хоралек (Праг): *Прилој шексјолојији Вукових фолклорних збирки;*

Н. И. Толстој (Москва): *Новаторство и традиција у лингвистичким радовима Вука Караџића;*

Ф. Славски (Краков): *»Додајак к Санктпетербурским сравнителним рјечницима« и њихов значај за славистику;*

И. Леков (Софија): *Вук Караџић као лингвист-буларист;*

Т. Екман (Амстердам): *Вук и његови прејходници у областни реформе ћирилице (с нарочитим обзиром на Ј. Крижанића);*

Л. Хадровић (Будимпешта): *Планови реформе латиничкој правописа 1785. године;*

Б. Погорелац (Љубљана): *Копирани лингвистички поједи и Вук Караџић;*

К. Давидсон (Упсала): *Слова у Мирослављевом јеванђељу и њихово значење;*

А. Младеновић (Нови Сад): *Слово ц ире Вука;*

П. Ивић (Нови Сад): *Два аспекта Вуковој дела;*

М. Марковић (Београд): *Језик и национална култура;*

Б. Дреновац (Београд): *Ирационално у делима Вука Св. Караџића;*

Е. Петровић (Клуж): *Зајаднојужнословенска имена места у Малој Влашкој;*

Е. Станкјевич (Чикаго): *Грамаћичка концепција Вука Караџића и његово схватање његовој времена;*

Д. Барјактаревић (Приштина): *Пишање јаса јазика код Вука;*

А. Пецо (Београд): *Говори данашње Херцеговине према Вуковом језику;*

В. Заниновић (Загреб): *Вук као писац;*

Ђ. Трифуновић (Београд): *Вук и ствара српска књижевност;*

Д. Живковић (Нови Сад): *Вукова борба за српски писнички језик;*

Ј. Јуранчић (Љубљана): *Вукова језичка и књижевна концепција код Словенаца;*

М. Павловић (Београд): *Еволуција и диференцираност стила Вука Караџића;*

У другој секцији прочитани су ови реферати и научна саопштења:

М. Бошковић-Стули (Загреб): *Наш неиспуњени дуј према народним приповијеткама Вуковим;*

Б. Н. Путилов (Лењинград): *Народне историјске баладе у збиркама Вука Караџића;*

Д. Антонијевић (Београд): *Вук Караџић и проучавање савременој фолклора;*

Б. Мерићи (Милано): *О митолошким народним песмама;*

Д. Бајнам (Кембриџ, САД): *Вукове песме о женидби младих јунака као извор за уознавање основне митологије неких обреда на Балкану;*

А. Лорд (Кембриџ, САД): *Вукове песме у Паријевој збирци;*

Ж. Младеновић (Београд): *Рукописни извори огломака народних песама у Вуковом Српском рјечнику;*

В. Латковић (Београд): *Примери из народне епике у другом издању Вукова Рјечника;*

Т. Чубелић (Загреб): *Мјесто и значење Вука Св. Караџића у науци о народној књижевности*;

И. Николић (Београд): *Неки рукописи српских народних ђесама у лењинградској Публичној библиотеци*;

В. Новак (Београд): *Максимилијан Врховац — ђреџеча Вукових настџојања*;

М. Костић (Београд): *Свјратимировић ђроџив Коџиџара и Вука*;

П. Поповић (Нови Сад): *Вук Караџић и Димитрије Милаковић*;

С. Миџушковић (Котор): *Вук Караџић и Вук Поџовић у свјсима ђйархијској архива у Коџору*;

Ж. Бошков (Нови Сад): *Некролоџ Вуку*;

Б. Гавела (Београд): *Вук у својој ђородици*;

И. Франгеш (Загреб): *Вук и Мажуранић*;

М. Живанчевић (Нови Сад): *Браћа Мажуранић, народна ђесма и Вук*;

Р. Димитријевић (Београд): *Вуковац Свјојан Новаковић*;

С. Марковић (Београд): *Фолклор у ђелима савремених ђисаца*;

Ф. Винке (Ган): *Вук Караџић као ђинођраф српској народа*;

Ц. Костић (Београд): *Вук и социологија*;

В. Неђић (Београд): *Свјарац Милија*;

Р. Пешић (Београд): *Сарађња Вука Врчевића са Вуком Караџићем на скуџљању народних умоџворина*;

М. Барђактаревић (Београд): *Порекло и основне карактеристџике свјановнишџва Вуковој завђчаја*;

А. Шмаус (Минхен): *Вуков ђојам народа и ђеђово схваџање националне куџуре*;

Д. Медаковић (Београд): *Вук и српска исџорија умеџности*;

Р. Петровић (Београд): *Народна музика Вуковој Јађра*;

Д. Девић (Београд): *Мелодије Вукових ђесама*.

У трећој секђији прочитани су слеђећи реферати и научна саопштења:

В. В. Винограђов (Москва): *Вук Караџић и руски филолози крајем XIX века*;

Р. Лалић (Београд): *Вук Караџић и Руси*;

Г. Добрашиновић (Београд): *Вук и Кејен*;

В. Вулетић (Нови Сад): *Измаил Срезњевски и Вук Караџић*;

В. Ј. Гусев (Лењинград): *Фолклористџичка ђелайности Вука Караџића у ођени руске лиџераџуре*;

Ц. Органђијева (Скопље): *Преводи јуначких ђесама из Вукове збирке у руској књижевности за Вукова живџја*;

И. К. Белодед (Кијев): *Вук Караџић и украјинска научна мисађ*;

Б. Живановић (Београд): *Први Вукови сусреџи с Пољацима*;

М. Јакубјец (Вроцлав): *Почеци Вукове славе у њољској књижевној кријишци XIX века;*

П. Новотни (Будишин): *Вук Караџић и Лужички Срби;*

Ј. Долански (Праг): *Вук Караџић у чешкој књижевности;*

А. Галис (Осло): *Вук Караџић и норвешки Вук Ивар Осен (џокушај њоређења);*

Р. Јагодич (Беч): *Вуков живоџи и рад у Бечу;*

З. Константиновић (Београд): *Вук Караџић у Аустрији;*

Х. Појкерт (Јена): *Гримов џредџовор Вуковој Грамаџици;*

М. Мојашевић (Београд): *Гримов џревод и џримерак Караџићеве Грамаџишке;*

Д. Недељковић (Београд): *Вук Караџић, Леоџолд Ранке и Карл Маркс;*

М. Браун (Гетинген): *Вукове џесме код Енџелса;*

М. Јенихен (Источни Берлин): *Немачка џџамџа о Вуку;*

И. Пот (Будимпешта): *Срџскохрваџска народна џоезија у мађарској књижевности у Вуково доба;*

Ј. Маркиори (Падова): *Вук Караџић у Иџталији;*

И. Конев (Софија): *Вук Караџић и Буџари;*

Х. Поленаковић (Скопље): *Вук код Македонаца;*

Р. Флора (Београд): *Вук и Румуни (џокушај синџезе).*

Симпозијум о Вуку завршио је рад пленарном седницом у Свечаној сали Београдског универзитета на којој је совјетски академик В. В. Виноградов поднео реферат о револуционарној улози Вука Караџића у формирању српског националног књижевног језика.

У име организатора, свим учесницима на Симпозијуму захвалио се декан Филолошког факултета у Београду професор Радован Лалић, који је нарочито подвукао допринос учесника јаснијем сагледавању Вуковог дела.

По завршетку Симпозијума, југословенски и страни научници упутили су се пред Вуков споменик и положили венце. Иначе, у току рада, учесници су посетили Вуков и Доситејево музеј, присуствовали свечаној представи Београдске опере, концерту Београдских мадригалиста, и посетили Авалу. Председник Српске академије наука и уметности, ректор Универзитета и декан Филолошког факултета приредили су пријем у њихову част. Домаћи и страни слависти посетили су Вукову спомен-кућу у Тршићу, где им је Савет за културу СР Србије приредио пријем. Они су присуствовали и откривању Вуковог споменика у Лозници и свечаностима у Тршићу и у манастиру Троноши. Председник Народне скупштине СР Србије Душан Петровић приредио је вечеру за учеснике Симпо-

зијума у Ковиљачи, а 21. и 22. септембра они су посетили манастире Жичу и Лазарицу, затим фабрику каблова у Светозареву, разгледали манастире Раваницу и Манасију.

Око четрдесет млађих учесника и гостију на Симпозијуму из десет земаља и петнаест домаћих научника посетило је Нови Сад и Сремске Карловце. У Матици српској госте је примио председник ове културне установе Радомир Радујков, а о њеном историјату говорио им је секретар Живан Милисавац. У Филозофском факултету госте је поздравио продекан др Бариша Крекић. Затим су обишли Галерију Матице српске, Спомен-збирку Павла Беољанског и посетили Сремске Карловце.

ВУКОВ ЗАВИЧАЈ

**РЕСТАУРАЦИЈА СТАРИХ И ИЗГРАДЊА
НОВИХ ОБЈЕКТА**

ПРОСЛАВА

Радови на уређењу Вуковог ужег завичаја почели су 9. маја. Тога дана, посланик Просветно-културног већа Србије Света Пантић обележио је пригодним говором почетак радова на изградњи Вукове спомен-школе у Тршићу, за коју је пројект израдио професор Архитектонског факултета у Београду Мате Бајлон. Свечаности су присуствовали културни и јавни радници општине Лозница, као и велики број Тршићана. Председник Лозничке општине Момчило Пајевић положио је прву бетонску плочу и камен са уклесаном годином изградње у темеље Вукове спомен-школе, после чега су градитељи приступили раду.

У току маја, студентима славистике из једанаест универзитетских центара широм света упућени су позиви да учествују у великој радној акцији у Тршићу. Првог јула, из Београда је отпутовало у Вуково родно место око 650 студената који су учествовали у изградњи асфалтног пута од Лознице до Тршића. У овој акцији суделовали су и студенти са других филолошких факултета у земљи и двадесет и пет страних студената славистике.

Преко педесет чланова хармоникашког ансамбла студената из Гренобла приредили су концерт за младе градитеље. Француски студенти боравили су у Југославији као гости Савеза студената Новосадског универзитета. Градитељи су приредили малу свечаност у част француских гостију.

Студенти-бригадисти позвали су писце, научнике, уметнике, преводиоце да посете Тршић и да понесу по једну своју књигу са посветом за спомен-библиотеку. Велики број књижевника одазвао се овом позиву. Све књиге које су бригадисти добили на овај начин предале су Тршићу. Страни научници, учесници Вуковог симпозијума, поклонили су такође већи број својих дела. Тако су бригадисти ударили темељ Вуковој спомен-библиотеци у Тршићу.

После месец дана рада, у августу, све београдске студентске бригаде биле су проглашене за ударне и добиле су специјалне похвалнице — Вукову диплому, Вукову похвалу и Вукову споменицу. Прелазну заставу у трајно власништво освојила је радна бригада Грађевинског факултета за посебне успехе у културно-забавном и друштвеном животу у насељу. Она је добила и диплому у боји на пергаменту са портретом младог Вука, рад академског сликара Радомира Стевића-Раса.

Бригада медицинара посебно је похваљена за здравствене акције по засеоцима Тршића. Бригада Филолошког факултета ванредно је похваљена за културне манифестације и ширење пријатељства са страним студентима. Бригада Технолошког факултета добила је признање за залагање на траси. Лозничка средњошколска бригада такође је добила низ признања и ванредно ударништво што је за два дана изградила 19 пешачких мостића преко речице Жеравије.

На свечаности поводом одласка прве смене и доласка друге, сваки бригадист је добио књигу »Вукови записи«, поклон Одбора за прославу, а страни студенти добили су и »Изабрана дела Вука Караџића«. Ове поклоне добили су и бригадисти друге смене.

У другој смени радиле су и две студентске бригаде из Београда и једна средњошколска из Ваљева. После два месеца напорног рада, бригаде су изградиле четири километра трасе модерног пута од Лознице до Тршића, пешачку стазу од Тршића до манастира Троноше и позорницу са природним амфитеатром (према пројекту архитектке Јованке Јефтановић) код нове тршићке школе. Дуж стазе од Вукове спомен-куће до манастира Троноше, бригадисти су поставили 32 дрвена обелиска и на њима исписали Вуков животопис.

За време ових радова, хор културно-уметничког друштва »Бранко Крсмановић« гостовао је у Тршићу.

Тога лета, у Вуковом родном селу издата је и прва књига на шапирографу. Растко Закић, студент треће године архитектуре, издао је збирку сатиричних текстова (»Покушаји«) у 200 примерака. Закић је снимио и кратак филм о Вуку: »Од Европе до Тршића, од Тршића до Европе«.

У току године, Завод за заштиту споменика културе СР Србије радио је на уређењу манастира Троноше. Извршени су сви потребни конзерваторски радови на цркви, као и оправка и адаптација манастирског конака. У цркви је извршено чишћење и конзервација око 450 m² живописа из 1834, као и фрагмената старијег слоја из XVI века, под руководством Радомана Гашића, конзерватора Завода. Конзервисан је такође иконостас са иконама из тридесетих година XIX века и рестаурисани су делови који су оштећени у пожару 1941. године. Конзервацију иконостаса извела

је Десанка Керечки, конзерватор Завода. На манастирском конаку, подигнутом 1898 а изгорелом у пожару 1941, настављени су раније започети радови на даљој обнови и адаптацији, по пројекту архитект Ивана Костића, конзерватора Завода. Велика просторија у источном делу приземља адаптирана је за изложбену салу, а мања претворена у такозвану »ћелију летописца«. У великој просторији отворен је музеј у коме је, помоћу експоната, сачувана успомена на Вуково школовање у манастиру и приказана историјска улога Тронеше у прошлости. Према основној идеји професора београдског универзитета др-а Миодрага Поповића, сценарио је израдила и музеј поставила Мирјана Шаkota, кустос Завода.

Свечаности у Вуковом завичају одржане су 20. септембра.

»Ведро и топло јутро наговештавало је да ће данашњи дан великог славања народа Јадра омогућити да се све предвиђене свечаности у спомен 100-годишњице смрти Вука Караџића одрже у пуном сјају. Читав сат пре откривања споменика, чиме је требало да почне ова велика свечаност, у свима улицама које се сливају на главни трг Лознице није више било ниједног слободног места. Прозори, балкони, кровови — све одакле је могао да се усмери поглед на централни плато на коме је стајао прекривен споменик Вука Караџића, рад вајара Миодрага Живковића, било је испуњено становницима Лознице, који су стрпљиво чекали госте из Београда. Само неколико минута пре десет часова стигла је читава колона аутомобила и аутобуса са гостима из Београда и других градова наше земље и иностранства. Међу угледним гостима били су: Јован Веселинов, Милош Минић, Душан Петровић, Слободан Пенезић, Родољуб Чолаковић, Стеван Дороњски, Јанез Випотник, Спасенија Бабовић, Владан Бојанић, Милојко Друловић, Никола Секулић, Живан Васиљевић, Влада Зечевић, др Илија Ђуричић, Милка Минић, Велибор Глигорић, Радомир Радујков, Света Ђурић, Милан Вукос, Бора Павловић, Лазар Удовички, Боса Цветић, Александар Бакочевић, Душан Поповски, затим чланови Одбора за прославу Вукове стогодишњице, гости из иностранства, учесници славистичког симпозијума, књижевници и други јавни и културни радници.«

Поздрављајући госте који су се окупили да присуствују свечаном откривању Вуковог споменика, председник Општинске скупштине Момчило Пајевић одржао је следећи говор:

ГОВОР МОМЧИЛА ПАЈЕВИЋА
ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНСКЕ СКУПШТИНЕ ЛОЗНИЦЕ

Драги гости, другарице и другови,

Прослављајући велики јубилеј наше културе, стогодишњицу смрти Вука Ст. Караџића, окупили смо се на овом месту да откривањем споменика нашем земљаку и културном револуционару, започнемо данашње свечаности у оквиру Вуковог сабора.

Током ове године Вуково име, свима познато и много вољено изговара се небројено пута широм наше земље, а нарочито у овом крају.

Прослављајући Вука ми одајемо признање започетој, сјајно вођеној и извојеваној културној револуцији средином прошлог века.

Ми се и данас подсећамо на значај те борбе, на њеног главног носиоца, да бисмо се и у нашој социјалистичкој стварности користили најкрупнијим тековинама своје културне прошлости.

Када је Вук Караџић заподео битку за нову српску културу, био је крајње неповољан тренутак за покретање било какве културне акције. Па ипак, реформа застареле и увелико однорођене српске писане културе наметала се као императив времена.

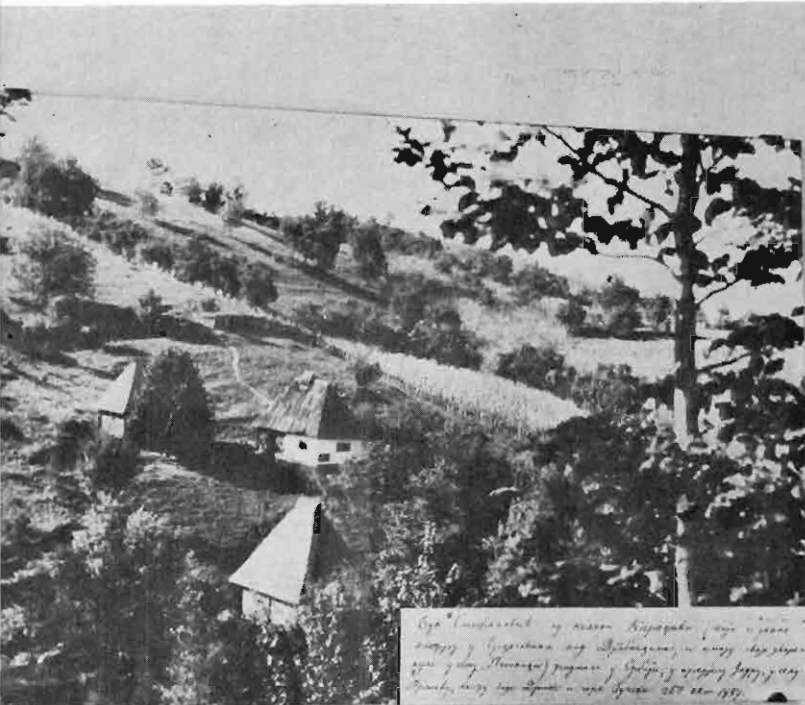
Требало је да се нађе човек који ће то стање јасно сагледати и одговорити историјском задатку. Срећан случај је хтео да се тога изузетно важног посла лати Вук Ст. Караџић. Он је био вишеструко обдарен. Поседовао је изванредну интелигенцију, урођену проницљивост духа, која се огледа у реткој способности да се и у најзамршенијим питањима нађе најједноставније и најприродније решење. Тој његовој особини дугујемо, између осталог, за ненад-

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНСКЕ СКУПШТИНЕ МОМЧИЛО ПАЈЕВИЋ ОТКРИВА ВУКОВ СПОМЕНИК У ЛОЗНИЦИ.
(РАД ВАЈАРА МИОДРАГА ЖИВКОВИЋА)

ВУКОВ САБОР У ТРП

Буга (национални и народни празници) у јавној
универзитетској библиотеци у Београду, у којој се налази
још и друге књиге (укупно) преко 100.000 књига и
др. материјала, који су добили у складу са кат. бр. 287 од 1957.

1864

1964

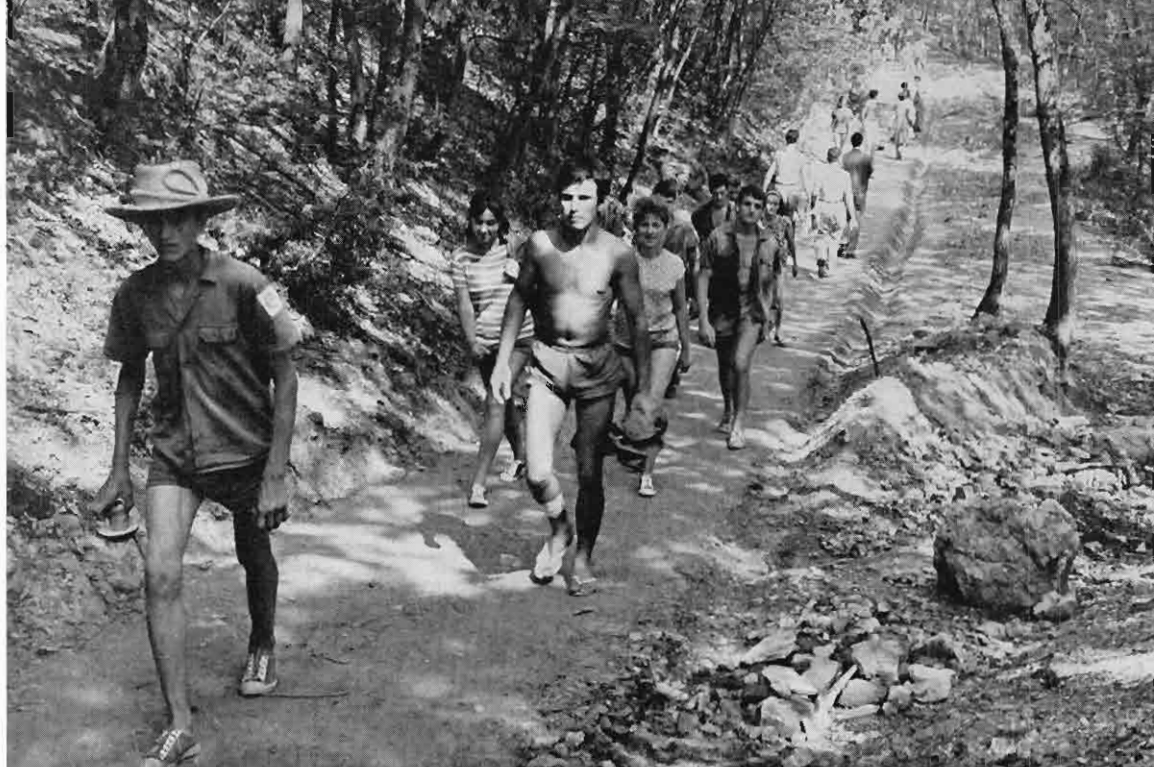
ДАН 20. СЕПТЕМБРА

→
РЕСТАУРИРАНИ
МАНАСТИР
ТРОНОША

—
ОГЛЕД НА ВУКОВУ
ПОМЕН-КУЋУ
ТРШИЋУ

ЈУГОСЛОВЕНСКИ И СТРАНИ ОМЛАДИНЦИ ГРАДЕ ПУТ ОД ТРШИЋА ДО ТРОНОШЕ

машну једноставност наше азбуке. А у тесној вези са том особином је и она огромна радозналост духа, неутажива жеђ за сазнањем. Та жеђ га је гонила од Гргуревих школе у Лозници и Трноши, преко Сремских Карловаца, Петриње и Београда до Беча и даље у Европу. Само интелигенција и жеђ за културом, удружене са легендарном Вуковом упорношћу, могле су да остваре онај не само у нашој култури непознат и непоновљен подвиг — да се, такорећи у једном залету, мимо школа и других услова, пређе тако далеки и тешки пут од тршићког чобанчета до почасног доктора европских универзитета и члана неколико академија.

За Вука је од непроцењиве важности било и његово изврсно познавање народног језика. Рођен је и одрастао у крају где се говори чистим народним језиком; уз то, у породици чији су непосредни преци дошли са најбистријих врела српске речи, Вук је још овде, у Тршићу, стекао и однеговао непогрешиво и суптилно осећање за чистоту и правилност нашег језика.

Сем тога, Вук је из завичаја понео и огромно знање народне усмене културе, дубоко разумевање њених творевина, љубав и дивљење према њима. — И, наравно, понео је Вук — треба ли то рећи? — дубоку љубав према своме напаћеном народу и рођеној земљи.

Па ипак, ове и друге неспоменуте одлике, којима су природа и срећне завичајне околности тако штедро обдариле и оплемениле Вукову личност, само су неопходни предуслови да би неко, у нормалним приликама, могао бити истакнут књижевник, културни радник или научник. Вук је био и то, али и нешто више од тога. Његово дело није само један грандиозан културни подухват већ и далекосежан револуционарни чин, читава културна револуција. А револуције траже од својих носилаца и друге људске квалитете. Било је потребно имати визионарску способност, непоколебљивост, уверење, гвоздену снагу воље и бити спреман за крајње самоодрицање да би се урадило оно што је Вук урадио, да би се савладали сви отпори на путу остварења револуционарних идеја. А ти отпори су били бројни и моћни. Вук се морао борити против свемоћи цркве, њеног монопола у српској култури, против традиције као конзервативне силе, против лажних светиња и уображених величина, против клевета и лажи, увреда и понижења, против болести и

најдрње немаштине. А што је Вук нашао снаге да савлада све тешкоће и своју борбу крунише потпуном победом, треба захвалити, пре свега, чињеници што је он био борац једне револуције, што је у његовој културној буни проговорила она иста раскована енергија пробуђене и покренуте раје која је из таме векова неодољивом снагом похрлила на светлост историје и слободе.

Вук је скоро у свим пословима био револуционаран, борбен, несаломљив.

Тешко је наћи пример тако издржљивог, упорног и жилавог човека у борби за остварење својих идеја, за победу народног демократског духа.

Вукова огромна животна енергија, његов челичноблистави дух у тако трошном телу, његова жеђ за истином, слободоумно и критичко расуђивање, самопожртвованост и смелост на све корисне подухвате, просто задивљују, уздижући његов лик на циновску висину с које тако сјајно и племенито блиста осветљавајући пут новим генерацијама.

Резултат Вукових надљудских напора била је одлучна победа народног језика у књижевности, увођење фонетског правописа, објављивање првог српског речника, на десетину издатих књига народних умотворина, историографских и етнографских радова, појава плејаде младих даровитих вуковаца — једном речју комплетан преображај наше књижевности и културе на народној основи.

Давно је минуло оно време када је млади Вук оставио очеву плетару крај Жеравије и отиснуо се у свет да тамо пренесе песничку славу свога народа. Величином свога дела он је давно изашао изван оквира свога завичаја и постао оличење и понос читаве једне културе. Тиме је и брига за неговање његове светле успомене постала бригом целе нације.

Али у оживљавању и чувању Вукове успомене посебно место припада његовоме завичају и нама, грађанима његовога завичаја. Вук је у свом дугом животу пропутовао многе земље, видео веле-лепне градове и грађевине, уређене бање и летњиковце широм Европе, али је остао дирљиво привржен своме родном крају. Као већ славан књижевник, Вук, који се — под утицајем суровости живота и строгости научног речника — био одвикао од нежних речи, написаће и ово: »Ја сам се у Србији родио и израстао, и зато

ми се чини да на свијету нема љепше земље од Србије, ни љепшега мјеста од Тршића». Шикнуле су ове речи пуне носталгије за здравомогим детињством и дубоке захвалности за све оно богато знање које је понео из завичаја. Људски најнепосредније Вук се само овде може доживети.

Оживљавајући успомене на Вука у Тршићу, Лозници и Троноши, ми то чинимо, не само из осећања дуга према њему већ и због инспиративне моћи његовог подвига, јер Вук ће трајно остати као диван пример размицања граница људских могућности, а његово дело задржати непролазну лепоту младости једне револуције.

Вук нас је пуно задужио и зато нека овај споменик буде само један део великог дуга према првом неимару наше националне културе, диван и племенит украс нашега града и први поздрав поворкама младих ходочасника на путу ка Вуковом кућном прагу.

После откривања споменика, поворке пешака и возила кренуле су у Тршић, где се већ на традиционални сабор слегло био цео Јадар. »Била је потребна највећа умешност возача да би се снашли у оном мноштву народа који је по сунцу, прашњавим, још потпуно недовршеним путем похрлио пешице и аутомобилима ка Тршићу. Онај ко је само пре месец дана долазио у Тршић, данас га више није могао препознати. Некада мирно и забито место, у које се на једвите јаде стизало излоканим вододеринама, данас је било преобразено. И то не само због мноштва гостију. Нови пут и незавршена спомен-школа већ су сасвим изменили овај крај. Данас су га измениле и многобројне шатре угоститеља, продаваца сувенира и књига, и изнад свега аутомобили и аутобуси са гостима који су дошли из многих крајева Србије. Но највеличанственији приказ пружао је природни амфитеатар. На импровизованој позорници појавили су се чланови културно-уметничких друштава »Бранко Крسمановић« из Београда, »Абрашевић« из Ваљева и Шапца и »Вук Караџић« из Лознице, а на травнатим падинама, које окружују удолицу, сместило се око четрдесет хиљада посетилаца Вуковог сабора, који, према казивању староседелаца, никада није био величанственији него данас. И док се више од триста чланова хорова културно-уметничких друштава, у народним ношњама и лепршавим белим хаљинама, смештало на сцену — непрегледну масу гостију поздравио је, у име Одбора за прославу, секретар за просвету СР Србије Бора Павловић« (Политика, 21. IX 1964). После њега, на тему »Јадранин из Тршића — заточник културне револуције југословенских народа«, говорио је књижевник Милорад Панић-Суреп.

ГОВОР БОРЕ ПАВЛОВИЋА

СЕКРЕТАРА ЗА ПРОСВЕТУ СР СРЕЈИЈЕ

Другарице и другови,
Драги гости,

Више од тридесет година на овом месту народ Јадра сабором поштује и оживљава успомене на највећег човека који се родио у његовој средини.

Данашњи сабор, данашњи скуп, у овом тренутку другује са хиљадама људи који су се током године у којој прослављамо стогодишњицу Вукове смрти, окупљали широм земље, да би — на научним састанцима и свечаним академијама у Книну, Сарајеву, Титограду, Ријеци, Пироту, Плевљима, Задру, Нишу, Добоју, Чаковцу, Зрењанину, Пули, Врбасу, Бихаћу, Осјеку, Зајечару и многим другим местима — одајући пошту Вуку Караџићу, потврдили његову присутност у времену садашњем и будућем.

Са народима Југославије у овој прослави учествовали су научни и културни радници Москве, Лењинграда, Берлина, Тексаса, Беча, Прага и Осла.

И данас се, одајући пошту Вуку Караџићу, налазе на Вуковом сабору људи из свих република Југославије, као и научници из Аустрије, Белгије, Бугарске, Велике Британије, Данске, Демократске Републике Немачке, Италије, Мађарске, Норвешке, Пољске, Румуније, Сједињених Америчких Држава, Совјетског Савеза, Савезне Републике Немачке, Француске, Холандије, Чехословачке и Шведске.

Век који је протекао од Вукове смрти није био век заборављавања. Његово дело доказало је да садржи у себи својства — изузетна ретка у научном и књижевном послу — за која границе живота и времена нису непремостиве. Вуково дело је једно од оних ретких дела чији се значај у времену и простору стално повећава.

Свечаности о стогодишњици Вукове смрти завршавамо овде — где је Вук почео и где све подсећа на Вука.

На домаку смо места где је била Вукова родна кућа.

Од те куће водила су два пута, тачније, две стазе: једна, ка манастиру Трноши, једином ондашњем жаришту културе у овом крају, манастиру у коме је Вук прочитао прве књиге; друга, ка Лозници, којом је шеснаестогодишњи Вук са хајдуцима и устаницима из 1804. године ишао да гони турске спахије из Лознице.

Млади Вук овде је научио да истовремено иде стазама културе и борбе и наставио је да њима иде доследно до краја свога живота.

Одавде је Вук Караџић пре више од века и по кренуо у свет да би образованој Европи открио нашу песму, дух и устанак и учинио је то на такав начин да је стекао признање и поштовање најугледнијих људи свога времена.

Ове године Тршић је почео да мења свој лик остајући и даље Вуков Тршић.

Љубав према Вуку довела је овог лета у Тршић хиљаду студената, средњошколаца и радника. Њихово дело је »Вуков пут«, стаза од Вукове куће до манастира Трноше, дуж кога је — у дрвећу, земљи и камену — исписан животопис Вуков, али и њихов властити пут напретка и културе. Рад младих помогао је да се беспутни Тршић отвори хиљадама посетилаца. Њихова су дела стазе око Жеравије и ова позорница.

Кућа Вукова доба, преуређена, дочекаће нас спољним и унутрашњим изгледом много ближа времену када је Вук био присутан, а двориште око куће уређује се као природни меморијални споменик.

Основна школа, која ће бити ускоро отворена, грађена је тако да ће бити не само пријатно место учења већ и гостољубиви домаћин ђачким екскурзијама и осталим посетиоцима. У просторијама школе биће смештена и спомен-библиотека у славу Вука Караџића: писци и научници, наши и страни, који буду долазили у

Тршић поклањаће овој библиотеци по једно своје дело са посветом. Близу стотину књига са посветама наших најистакнутијих писаца већ чека да уђе у ову библиотеку. Ове књиге ће трајно сведочити о љубави коју наши научници и књижевници и њихови пријатељи у иностранству исказују Вуку Караџићу.

У манастиру Троноши, подигнутом крајем XIII века, а више пута рушеном, који је годинама пре устанка био жариште народне борбе за ослобођење од Турака, очишћене су фреске, обновљен манастирски конак који су фашисти у овом рату спалили а данас се у њему отвара меморијални музеј посвећен успомени на Вуково ђаковање.

Овим радовима као и онима који ће следити, Вуков Тршић постаће ново Стражилово, место стваралачког подстицаја, подједнако значајно за оне који уче као и за оне који у науци и књижевности стварају.

Желим да се у име Одбора за прославу захвалим свима који су уложили толико труда и одушевљења у ове радове.

Другарице и другови,

Више од сто година славили смо Вука. Свако ново славље било је веће и лепше.

Ово, о стогодишњици, пада у време у коме знање, наука и култура постају пресудни услов материјалног и духовног постојања не само појединаца већ и читавих нација. Остваривши много, ми смо свесни да је то — историјски гледано — почетак, најаву онога што желимо постићи.

Срећан сам што могу да вас на оваквом месту поздравим у име Одбора за прославу.

ГОВОР МИЛОРАДА ПАНИЋА-СУРЕПА

КЊИЖЕВНИКА, ДИРЕКТОРА МУЗЕЈА РЕВОЛУЦИЈЕ

*Весели се њод Цером Поцерје,
којено си њ'јездо соколово.
Каг Србину буде за невољу,
у шеби се њо соко излеже
ше Србину буде у њомоћи.*

Вук Караџић је један од тих соколова, и то један од најкрупнијих од кад је Цера и Поцерја. Својом крилатом снагом он је народу српском био у помоћи у најсудбоноснијем часу његове ослободилачке борбе, а својом писаном речју он ево пуних сто и педесет година служи на корист целом јужнословенском поднебљу. И тој корисности ми временског краја сагледати не можемо, јер она садржи у себи онај пламен што се указује са сваким падањем мрака и онај звук што упућује на добар правац при сваком затварању видика. Караџић се овде само родио и снагом опао, па се као истински соко високо високо извио да би видео надалеко и да би га видели из далека.

Која је то стварна Караџићева вредност што нам изазива овакво дивљење?

Много их је. При једном свечаном сусрету тешко би било све их и набројати а камоли и образложити их. Задовољимо се овом приликом, да се заједнички присетимо само најважнијих.

а) У данима Вукова дечаштва један део српског народа, овај у Србији, водио је борбу на живот и смрт за свој физички опстанак. Чобанче из Тршића ускочило је у њу са сувим барутом за пиштољ и размућеним за перо. Та борба је довела до крупних успеха, али ипак и просторно и садржајно ограничених. Оно што је требало ослободити, нису биле само земље између Саве и Мораве; непријатељ противу којег се морало тући, није се звао само Турчин. Млади 27-огодишњи Вук Стефановић савршено је јасно видео да слободе једнога народа не може бити без развејавања његовог

ОБНОВЉЕНА ВУКОВА СПОМЕН-КУЋА У ТРШИЋУ

НОВА ВУКОВА ШКОЛА У ТРШИЋУ

духовног мрака, незнања, заосталости сваке врсте, националне ускости, верске искључивости и свих оних оптерећења које неизбежно носи на себи човек излазећи из ропства и средњевековља. Син једне оружане револуције у којој је био само редов, одмах по завршетку њене прве етапе Караџић је осетио историјски позив да он, баш он, треба да буде зачетник и заточник следеће, ништа мање тешке, културне револуције, оне од које зависи опстанак и тековина крвљу извојеваних. »Мене је истинска ревност к роду моме ободрила и принудила ме да зажмурим и да једанпут тумарим главом кроз ово трње, макар на ону страну сав подеран и крвав изишао; само нека се зна стаза којом би се други могао лакше усудити да пође!« — говорио је и писао Вук 1814, још док се није био ни слегао пушчани прах на овим брежуљцима из једног устанка и док су се потпрашивале кременјаче за други.

Ту је почетак свега. То је извор од којег ће потећи она моћна, бучна и плаховита река што ћемо је назвати борбом за народни језик и правопис. *»Пиши како њовориши, а чиијај како је најисано«* била је њена девиза која је означавала: којим језиком ваља писати, за кога треба писати, и како се најлакше писању може човек научити. Другови и другарице, пуних је сто и педесет година од тада прошло. Многе ствари из тога времена данас нам изгледају јасне по себи, али у Вуково време оне су сасвим друкчије стајале. Којим језиком, којом ортографијом и за кога то треба писати било је у суштини питање класно. Моћни црквени кругови преко Саве и Дунава, господари целокупне просветне и школске политике, били су противни увођењу народног језика и новог, Вуковог правописа. Њих је »на то натерала колико основна опасност уније кидањем са словенским језиком и Русијом, толико и бојазан за своју класну превласт коју су идентификовали са националним опстанком српског народа« уочавао је сасвим правилно још Љуба Стојановић. Млад, жедан богаћења а тек засео на власт слој људи у Србији зазирао је од новотарија у области просвете, поготову што је кнезу Милошу и људима око њега било и те како стало до подршке карловачке митрополије. С друге пак стране Вуку, том чеду усталих маса којима борба с Турцима није значила само промену господара него промену друштвених односа на првом месту, таквом Караџићу интереси Стратимировића и цркве-

ног феудализма у прекосавским крајевима, интереси књаза, кнезова и капетана у Србији ни једнога тренутка нису били пред очима. Он, иако се није био свесно дигао противу њих, залажући се за ширину и демократичност просвећивања морао је одмах доћи у непосредан сукоб с њима. И због тога је та борба трајала тако дуго. Љута и непоштедна, у почетку и сасвим неравноправна. Али као што већ бива и у другим друштвеним сукобима, напредније и корисније на крају ипак побеђује. Вукова схватања широко су стала триумфовати у тренутку наступања на историјску позорницу новог поколења, младих вуковаца. Пријатељи, да ли се уопште да и замислити да би се на црквено-словенском или славено-сербском језику могла појавити дела као што су Горски вијенац, Бранкове песме, студије Ђуре Даничића, а потом Јакшић, Панчић, Лаза Лазаревић, Змај, Војислав! Све ове вредности су дошле као резултат растеране помрчине у коју је с распаљеном буктињом први улетео Караџић.

Идући за својом заветном мишљу, Вук Караџић је кренуо и обавио низ других великих послова.

б) Да би оправдао своје залагање за живи говорни језик, он је настојао да предочи његову распрострањеност. На том путу Вук је сагледао у основи исте народне масе од Трста и Бојане до Старе Планине и Шаре. Разуме се, век бурног друштвеног развитка који је протекао од Вука до нас измоделирао је стварност у којој ми живимо; Вук је гледао једну другу. Исто, или »исто то само мало друкчије« робовање туђину, иста непросвећеност широких слојева, исти или слични обичаји, начин живота, певање и причање. Изражавајући се на свој начин, Вук је уствари сагледао судбинску повезаност југословенских народа; и за њихову се будућност залагао. Због тога ће његове идеје наићи на пуно разумевање најнапреднијих Хрвата и Словенаца: Копитара, Миклошића, Врза, Мажуранића, Деметра, Кукуљевића и многих других. Њихова дружба и сарадња биће сјајно крунисани историјским договором о јединству језика и правописа, 1850 г., несумњиво најкрупнијим културним догађајем на Словенском Југу за последњих сто година. Што Срби и Хрвати имају један књижевни језик, а са Словенцима исти правопис, заслуга је ових људи. Тако је Вук са својим схватањима и својом борбом прерастао оквире српства и улегао у основе широке југословенске културе.

в) Да би показао колико богатство носи у себи народни језик и да се њиме може све што се жели изразити Караџић је још од 1814. стао да прикупља и објављује народну лексику, песме, приче, пословице и остале умне творевине. И то је чинио целог живота. Управо ова област његова рада открила је српски народ Европи. Интересовање европских интелектуалних кругова за народно стваралаштво уопште било је на самом врхунцу у тренутку појаве Вука Караџића. Вукови дарови за европски свет имали су вредност крунидбених. Они су све до тада познате народне песме надмашили својом егзотиком, етиком и поетским рухом, а изнад свега својом изворношћу. »Од Хомерових песама није се у читавој Европи десила никаква појава која би нам тако објаснила суштину и постанак епоса као оне« — српске народне песме, писао је Јаков Грим. »Немачке народне песме — настављао је даље овај учени Немац — имају у својој форми нечег сировог а у садржају нечег незграпног . . . Српске народне песме, међутим, испеване су чистим, племенитим језиком, без празнина у приповедању, разговетне и јасне од почетка до краја«. Виша се оцена и са позванијег места канда није могла изрећи. Њу су подржавали и проширили један Ламартин, један Гете, Хердер, Валтер Скот, Шарл Нодје, Мериме, Бајрон, Пушкин, Мицкијевић — да поменемо само неколико најславнијих имена. Овакво признање у свету, долило је снаге Вуку да издржи у борби код куће. И да прошири област свог књижевног деловања, јер је овај генијални Јадранин из Тршића на време увидео да се увођење народног језика у књижевност и правописа који ће том језику одговарати неће моћи изборити само граматичким списима и изразитим примерима из усменог народног стваралаштва. Ваљало је снимити и представити, и својима и туђину, целокупан живот српског народа, показати живе људе који тим језиком говоре, њихову земљу, њихове особине, њихова занимања, њихове погледе на свет. А Вук када би нешто сагледао, и уверио се да ће то бити корисно за постизање главног циља, бацио би се на посао исполинским снагама, без предаха и одступања. Он пише друштвену историју свога времена, биографије знаменитих људи Првог српског устанка, географске прегледе, етнографске чланке и студије југословенских земаља. После народних песама свако саопштење о српском народу наилази на

живо интересовање у свету. Најуваженији историчар тога доба, Леополд Ранке, ступа с Карацићем у сарадњу. Долази до чувеног дела »Ди сербише Револуцион« (1829), које се убрзо преводи на енглески, француски, руски, грчки. Тако историја српског народа улази у склоп европске. Томе пријему врата је раскрилио, обивши их претходно, Карацић.

г) Водећи пуних педесет година рат за народни језик и правопис Вук је наилазио на разноврсне бране и препреке — примитивну суровост, подмукле заседе, перфидна замамљивања, уображену ученост, а често на истините националне величине. И свему је томе ваљало дати цевапа — од Милована Видаковића и Светића до Амице и књаза Милоша. И Вук га је давао. Непосредно и заобилазно, оштро и разложно, с поштовањем и подсмехом. Увек: према свецу и тропар. Тим списима Вук Карацић је зачео, разрадио и учврстио читав један стил критике и анализе друштвених збивања, који ће све до наших дана суверено господарити у српској књижевности и науци. Управо се може рећи, да у националним наукама у нас нема области којој Вук није повукао правац и дао трајне узоре. Граматички геније, истинољубиви историчар, проницљиви етнограф, видовити социолог, феноменални приповедач и ненадмашни полемичар Вук Карацић је својом личношћу и својим делом попунио вишесековну празнину у културном животу српског народа која му је претходила и надалеко испред себе осветлио путеве будућим књижевним поколењима. Његово дело до дана данашњега сачувало је све своје животворне сокове. Када расправљамо о језику и правопису, Вук нам је ослонац и сведочанство; желимо ли упознати догађаје и људе прве половине XIX века, Вук нам је сабеседник; зађемо ли у проучавање народног живота, Вук нам је незаменљиви путовођа. Тражимо ли подршке у часовима клонућа и утехе у личним недаћама, умне и брижне Вукове очи наднеће се над наше слабости.

До Вука и од Вука! — каже се често и са осећањима каква се јављају само при помену судбоносних прекретница у животу једног народа. Вук Карацић је без сваке сумње једна од таквих прекретница, и то најсветлија у култури ове земље од ћириловских времена до наших дана.

Преподневни део прославе завршен је концертом који су извели чланови »Бранка Крсмановића« под управом Богдана Бабића, »Абрашевића« из Ваљева и Шапца и »Вука Караџића« из Лознице, под управом Војислава Илића, и рециталом »Буна на дахије« у извођењу чланова Југословенског драмског позоришта. »И никад вероватно нису узбудљивије одјеживале речи бунта и отпора у овом ратничком крају, и никад досад племенитије и понесеније нису звучали акорди Херцигоњине песме о Југославији као данас, у овом природном амфитеатру, на овом топлом јесењем сунцу, пред овим непрегледним скупом представника из целе Југославије и деветнаест земаља Европе и Америке« (*Политика*).

Гости су затим посетили Вукову спомен-кућу, која је за ову прилику поново рестаурисана и уређена заједно са окућницом и баштом. (На рестаурацији куће и њеном унутрашњем уређењу радили су: архитекта Предраг Ристић, етнолог Митар Влаховић и управник Вуковог и Доситејевог музеја Ђуро Гавела.) У Вуковој башти била је затим приређена закуска. Око 14 часова, колоне гостију кренуле су у посету манастиру Трноши, једни пешице, кроз шуму, стазом коју су израдиле студенске бригаде, а други колима преко Корените. После подне је у Тршићу изведен још један уметнички програм, а увече је у Ковиљачи одржана седница Одбора за прославу, на којој је секретар Одбора Бора Павловић поднео извештај о раду око организовања прославе и о њеном току. После седнице, у »Курсалону« приређена је вечера. Том приликом госте је својим говором поздравио председник Одбора Душан Петровић, а више представника страних академија и универзитета изразили су захвалност на срдачном пријему у Југославији и истакли међународну корист од оваквих скупова.

ЗАВРШНИ ДЕО ПРОСЛАВЕ

ИЗВЕШТАЈ СЕКРЕТАРА ОДБОРА ЗА ПРОСЛАВУ БОРЕ ПАВЛОВИЋА

Одбор за прославу стогодишњице смрти Вука Стефановића Караџића, на својој првој седници одржаној 7. јануара ове године, пошто се упознао са програмом прославе који је предложио Иницијативни одбор, усвојио га је и настојао да се у целини оствари. У том смислу одлучено је да прослава започне на дан Вукове смрти, фебруара месеца, а да се поједине манифестације одржавају током читаве године.

Годишњица Вукове смрти замишљена је као општенародна прослава у којој би узеле учешћа академије наука и уметности, научна друштва, културне и просветне установе, раднички и народни универзитети, школе и друге установе и организације. С разлогом се очекивало да ће у овој прослави учествовати и иностране научне установе и организације.

Као један од видова прославе стогодишњице Вукове смрти програмом су биле предвиђене свечане академије и пригодне свечаности у градовима, научним, просветним и културним установама.

Осим тога, предвиђено је да се поводом ове годишњице обаве обимни радови на уређењу Вуковог родног места Тршића и свих објеката везаних за Вуков боравак у том крају.

Имајући у виду Вукову просветитељску делатност, посебна пажња је посвећена прослави у школама и предвиђено оснивање посебне дипломе која би се додељивала најбољим ученицима.

Да би се у току прославе посебно нагласио Вуков допринос науци о језику, књижевности, историји и етнографији и да би се свестраније осветлио Вуков допринос свим тим научним подручјима, предвиђено је организовање неколико научних скупова.

Пошто Вуково обимно дело у целини није никада објављено, одлучено је да се штампају целокупна његова дела и посебно објаве

неке његове књиге или зборници његових списа који би се појавили у већим тиражима и били приступачни широкој читалачкој публици.

Упоредјујући програм прославе са оним што је до сада учињено, може се рећи да је прослава у нашој земљи пропраћена бројним акцијама и манифестацијама и да је наишла на запажен одзив у иностранству.

Почетак прославе стогодишњице Вукове смрти обележен је Свечаном академијом која је 7. фебруара одржана на Коларчевом народном универзитету у Београду у присуству председника Републике, јавних и културних радника, уметника, гостију из иностранства, студената и ђака. Уводну реч на Академији одржао је председник одбора за прославу Душан Петровић, а о Вуковој личности и његовом делу говорио је књижевник Иво Андрић. У другом делу програма избор из Вукових списа под насловом »Мору на извору« говорили су чланови Југословенског драмског позоришта.

Сутрадан, 8. фебруара, на Вуков гроб у порти Саборне цркве у Београду положени су венци Одбора за прославу, народа Вуковог краја и Скупштине града Београда.

Исто пре подне одржан је свечани скуп Српске академије наука и уметности на коме су узели учешћа представници академија наука, факултета, научних установа и друштава из Загреба, Љубљане, Сарајева, Скопља, Титограда и Новог Сада, као и представници Академије наука Совјетског Савеза, Бугарске академије наука, Академије наука Савезне Републике Немачке, Француске академије наука и универзитета у Јени и Лајпцигу. Радови прочитани на овом скупу биће штампани у посебном зборнику.

Завршни део свечаности у Београду обављен је у Вуковом и Доситејевој музеју где је отворена изложба посвећена Вуку.

Годишњица Вукове смрти обележена је широм земље било свечаним академијама било пригодним приредбама на радничким и народним универзитетима.

У Социјалистичкој Републици Црној Гори образован је Одбор за прославу који је израдио и програм прославе, предвиђајући у њему низ акција и манифестација којима је обележавана ова годишњица. У Титограду је одржана Свечана академија коју је организовао Одбор за прославу.

Свечана академија одржана је и у Сарајеву и њу је припремио Републички секретаријат за културу, Удружење књижевника, Катедра за југословенску књижевност и Народно позориште.

Осим ових, академије и пригодне свечаности одржане су у многим местима широм земље: Новом Саду, Ријеци, Крагујевцу, Тузли, Шапцу, Задру, Панчеву, Приштини, Нишу, Зрењанину,

Ваљеву, Вараждину, Титовом Ужицу, Бихаћу, Пули, Лесковцу, Осијеку, Зајечару, као и у још двадесет градова.

У Новом Саду је одржана свечана седница Матице српске.

Почетком године на Коларчевом народном универзитету одржан је циклус од једанаест предавања о Вуку.

У Вуковој прослави узела су учешћа и позоришта. Представа Југословенског драмског позоришта »Мору на извору« извођена је више пута у Београду, као и у Загребу и другим местима. Народно позориште из Ниша припремило је посебну представу о Вуку.

Треба истаћи и озбиљан напор који су уложили аматерска културно-уметничка друштва из Ваљева, Шапца и Лознице, као и Народно позориште из Шапца, који су на иницијативу Културно-просветне заједнице Среза припремили велику представу посвећену Вуку и приказали је у Шапцу, Лозници и Ваљевоу.

Поред свечаних академија, поједини градови су годишњицу Вукове смрти обележили спомен плочама или предвидели подизање споменика Вуку. Да би сачували успомену на Вуков боравак у свом граду, грађани Вуковара су поставили спомен плочу на кућу у којој је Вук боравио. Спомен плоче постављене су и у Книну и Далматинском Косову Пољу. Споменици или бисте Вуку Караџићу поставиће се у Титограду, Чачку, Крагујевцу, и у Никшићу на простору испред Педагошке школе која је у оквиру прославе добила Вуково име.

ПРОСЛАВЕ У ШКОЛАМА

Прослава стогодишњице Вукове смрти обележена је у великом броју школа у нашој земљи. У неким школама одржане су свечаности на којима је говорено о Вуковој личности и његовом делу а затим су ученици читали одломке из Вукових списа и народне умотворине које је Вук сакупио. Између појединих школа заказивана су такмичења кроз која су ученици проверавали своје знање о Вуковом животу и делу. Обимније свечаности у школама одржане су у Врању, Ваљевоу, Титовом Ужицу, Сјеници, Приштини, Вировитици, Сремским Карловцима и Дубровнику.

Да би се посебно издвојили ученици основне школе и ученици школа другог ступња, који школовање заврше у одређеном року и покажу одличан успех из свих предмета, разматра се могућност да им се по завршеном школовању додељују дипломе »Вук Караџић«. У току је разматрање нацрта закона о овој дипломи.

У оквиру прославе у школама Завод за основно образовање и образовање наставника расписао је наградни конкурс за најуспелију обраду пет наставних тема о Вуку, са правом учешћа свих наставника српскохрватског језика и књижевности из свих школа.

ПРОСЛАВА У ТРШИЋУ И ЛОЗНИЦИ

Сходно програму прославе, у току ове године приступило се уређењу Вуковог родног места Тршића и у том смислу обнови и рестаурацији објеката који су постојали од раније као и изградњи нових.

Приступило се преуређењу Вукове спомен-куће у Тршићу, која се налази на месту где је била кућа у којој се Вук родио. У унутрашњим просторијама смештени су неки експонати који говоре о Вуковом животу. Радови на кући и окућници извршени су под надзором Вуковог и Доситејевог музеја.

На манастиру Троноши у коме је Вук учио, извршени су конзерваторски и рестаураторски радови које су обавили стручњаци Завода за заштиту споменика културе. Осим радова у цркви на чишћењу живописа, обављена је и рестаурација манастирског конака и у једном његовом делу обновљена је ћелија трonoшког летописца и отворена меморијална збирка.

У склопу свих ових радова предузете су мере за заштиту терена око Вукове куће, при чему ће се настојати да му се да карактер меморијалног природног споменика. Републички завод за заштиту природе преузео је све послове око преуређења овог терена и израдио дугорочни програм радова.

У програму прославе предвиђено је да се у Тршићу подигне основна школа. Радови на изградњи ове школе су у току и она треба да буде завршена на дан Вуковог рођења, новембра месеца. Школа ће имати просторије за прихватање ђачких екскурзија и посебну спомен-библиотеку.

Пошто од постојећег пута поред Тршића до Вукове спомен-куће, и од ње до манастира Троноше нису постојали погодни путеви, студентске радне бригаде, на иницијативу студената Филолошког факултета, преузеле су обавезу да учествују у изградњи колског пута до Вукове куће и израде пешачку стазу од Вукове куће до Троноше. У овој радној акцији која је трајала два месеца и у којој је учествовало хиљаду студената и омладинаца и тридесет пет страних студената и страних студената који се школују на нашим факултетима, изграђен је пут у дужини од пет километара и пешачка стаза исте дужине. Осим тога студентске бригаде су радиле и на уређењу простора где се ове године први пут одржава Вуков сабор и на подизању отворене позорнице.

Сви радови у Тршићу изведени су заједничким средствима Општинске скупштине, Скупштине среза и Републике.

Да би се у Вуковом крају годишњица Вукове смрти посебно обележила, у Лозници је постављен споменик Вуку који је израдио београдски вајар Миодраг Живковић.

НАУЧНИ СКУПОВИ

Међу најзначајнијим манифестацијама у току прославе свакако је одржавање научног скупа наших и страних слависта, познвалаца Вуковог дела, чијег се организовања прихватио Филолошки факултет у Београду. Позиву Филолошког факултета одазвало се, поред научника из свих наших република, и тридесет и пет страних научника из осамнаест земаља: Аустрије, Белгије, Бугарске, Чехословачке, Данске, Демократске Републике Немачке, Савезне Републике Немачке, Француске, Холандије, Италије, Мађарске, Норвешке, Пољске, Совјетског Савеза, Румуније, Сједињених Америчких Држава, Шведске и Велике Британије.

На овај научни скуп Савез студената Београдског универзитета и Друштво за српскохрватски језик и књижевност позвали су педесет девет млађих научника, југослависта, из шеснаест земаља: Бугарске, Демократске Републике Немачке, Савезне Републике Немачке, Пољске, Чехословачке, Холандије, Велике Британије, Шведске, Француске, Совјетског Савеза, Румуније, Италије, Мађарске, Сједињених Америчких Држава, Данске и Норвешке.

Осим овог скупа, на семинару страних слависта, који је овог лета одржан у Задру, прочитано је неколико реферата о Вуку.

Конгрес фолклориста, који се ове године одржава у Новом Винодолу, крајем септембра, носиће обележје Вукове прославе јер ће бити посвећен Вуку и Мажуранићу.

У оквиру Славистичког семинара, који је организован у Чрни у Корушкој почетком овог месеца, одржано је предавање о Вуку и Копитару.

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

Највећи издавачки подухват, започет са прославом годишњице Вукове смрти, је издавање Вукових целокупних дела која ће бити сабрана у тридесет два тома. При издавачком предузећу »Просвета« образована је редакција која припрема издавање ових дела, од којих се пет књига већ налази у штампи.

У овој години појавило се седамнаест књига Вукових дела и књига о Вуку, и то: опсежна монографија о Вуку од Миодрага Поповића, Вуково дело »Животи српских војвода и осталих знаменитих Срба« и друго издање Вукових изабраних дела, »Писмо Вука Карацића кнезу Милошу«, »Вукови записи« у редакцији Војислава Ђурића, »Сусрети с Вуком« у редакцији Голуба Добрашиновића и Б. Маринковића, Избор Вукових социолошких текстова под насловом »О друштву« које је изабрао Цветко Костић, »Ко-

торска писма», Вука Поповића која је приредио Голуб Добрашиновић, Вукова књига о Српској народној поезији у редакцији Боривоја Маринковића, Вукова књига народних приповедака у редакцији М. Панића-Сурена, »Књига о Вуку« коју је приредио Голуб Добрашиновић, фототипско издање знаменитог Вуковог писма кнезу Милошу и јубиларни број часописа »Ковчежић« који издаје Вуков и Доситејева музеј.

Часописи »Савременик«, »Народно стваралаштво« и »Настава и васпитање«, посветили су по једну свеску годишњици Вукове смрти.

О Вуку је писано и у словеначким часописима »Наши разгледи« и »Словство ин језик«.

По једну свеску Вуковој личности и његовом делу посветиће и часописи »Стварање« и »Историјски записи« који излазе у Црној Гори.

Осим тога, у припреми је репрезентативни Зборник о Вуку, који издаје Српска академија наука и уметности. Академија издаје и четири књиге из Вукове заоставштине. Српска књижевна задруга издаће Ранкеову књигу »Српска револуција«.

ИЗЛОЖБЕ

Осим изложбе која је на почетку прославе отворена у Вуковом и Доситејевом музеју, у Београду су отворене још три изложбе посвећене Вуковој личности и његовом делу, и то: у Музеју Првог српског устанка, у Етнографском музеју и у Државном архиву.

Народна библиотека у Сарајеву приредила је изложбу Вукових дела и дела о Вуку. Већи део ове изложбе пренет је у Бијељину где је средином овог месеца одржано међурејубличко саветовање библиотекара.

У Титограду је приређена изложба под насловом »Стопедесет година просвете у Црној Гори« посвећена Вуку и Његошу, а у Новом Саду такође изложба у спомен на Вукову личност и његово дело.

Осим ових градова изложбе су приређене и у Травнику, Лесковцу, Славонској Пожеги, Приштини, Титовом Ужицу, Врању, Шапцу, Трстенику и Лазаревцу.

Културни центар Београда припремио је изложбу фотографија из Вуковог живота која је осим у неколико наших градова приказана и у Совјетском Савезу, Пољској, Мађарској, Румунији и Демократској Републици Немачкој.

ПРОСЛАВЕ У ИНОСТРАНСТВУ

Према подацима којима располажемо у појединим земљама, превасходно онима у којима је Вук боравио, стогодишњица Вукове смрти пропраћена је пригодним свечаностима, изложбама и написима у штампи и на радију.

У Демократској Републици Немачкој одржано је пет свечаних академија са предавањима: у Берлинској академији наука, на Универзитету у Јени, на Универзитету у Халеу, на Универзитету у Берлину и Славјанском институту у Берлину.

Институт славистике у Москви обележио је годишњицу Вукове смрти свечаношћу са предавањима »Вук Караџић и Русија« и »Вук Караџић и српски романтизам«, а у Дому пријатељства са страним земљама такође је одржана свечаност са предавањем.

У Лењинграду је одржана ванредна научна седница сарадника Института руске књижевности.

У Пољској академији знаности одржана је свечаност на којој су прочитана два предавања.

Словенско друштво у Софији организовало је свечаност са предавањем »Вук и Бугари«, а у Институту за књижевност расправљало се о Вуку.

Предавање о Вуку и нашој народној књижевности одржано је и на Универзитету у Тексасу.

Предвиђено је да се до краја године одрже предавања и свечаности: у Гетингену, коју ће организовати Академија наука и Универзитет; у Минхену, коју организује Универзитет и Југоисточно-европско друштво, и у Кракову, коју припрема Академија наука и Универзитет.

Поводом годишњице Вукове смрти у иностранству је отворено и неколико изложби: у Институту руске књижевности у Лењинграду, на Универзитету у Јени и у Немачкој државној библиотеци у Берлину.

О Вуку је поводом годишњице његове смрти писано у многим иностраним научним и културним часописима и листовима, а одржана су предавања и на радију.

У једној свесци часописа који издаје Историјски институт Чехословачке академије наука, а која је посвећена Вуку, објављено је седам студија.

У Совјетском Савезу о Вуку је писано у часописима »Весник Московског универзитета«, »Новејша историја«, а у штампи се налази посебна публикација са још необјављеним подацима о Вуку.

О Вуку је писано и у листовима »Литературен фронт« и »Народна култура« у Софији, часопису »Велт дер Славен« у Савезној Републици Немачкој, »Радничким новинама« у Ослу и совјетској агенцији »Новости«.

Часопис »Пољски језик« донеће извештаје са научног скупа који се одржава у Београду.

Предавања на радију одржана су у Демократској Републици Немачкој.

Поводом годишњице Вукове смрти, на Вуков гроб у Бечу положени су венци наше амбасаде и Бечке општине.

* * *

У нашој штампи, како дневној тако и недељној, а исто тако и у локалним листовима, годишњици Вукове смрти посвећено је доста простора. Дневни листови »Политика« и »Борба« пратили су све акције и манифестације од почетка прославе, а поред тога, у недељним бројевима, на културним странама, објављивали прилоге наших истакнутих научника и уметника, познавалаца Вуковог дела. Оба ова листа донела су и фељтоне у наставцима посвећене Вуковом животу.

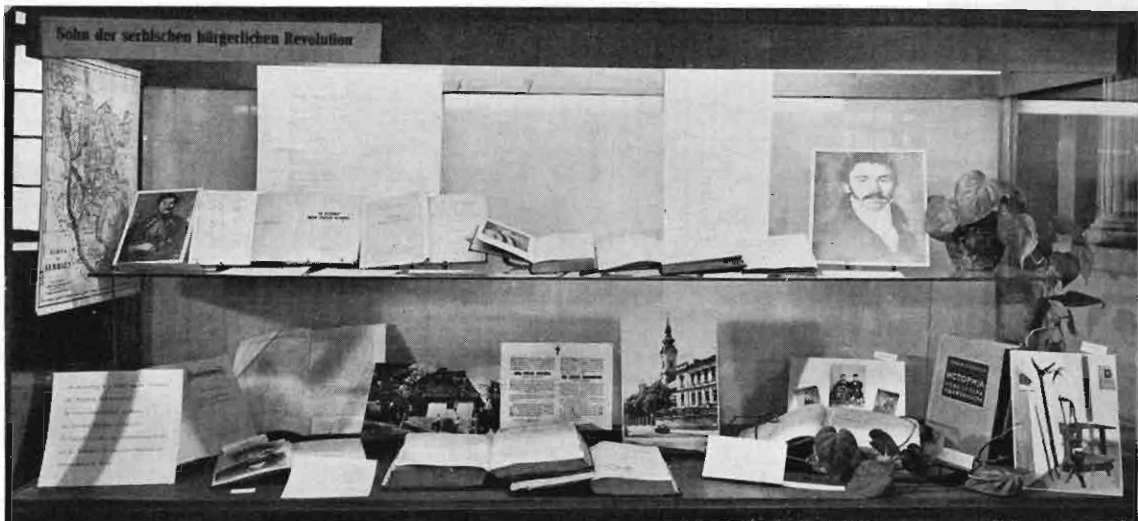
Осим тога, више написа о Вуку објавили су листови »Вјесник« и »Телеграм« у Загребу, »Ослобођење« у Сарајеву, »Нова Македонија«, »Просветен работник« и »Народна просвета« у Скопљу, »Побједа« у Титограду, »Љубљански дневник« и »Приморски дневник«. Недељни листови НИН и »Београдска недеља« такође су доносили напise о Вуку, а петнаестодневни лист »Одјек«, који излази у Сарајеву, један број је посветио Вуковој прослави, док су »Књижевне новине« готово у сваком броју доносиле прилоге о Вуку и његовом делу.

Радио и телевизијске станице учествовале су такође у обележавању годишњице Вукове смрти, и то бројним емисијама. Радио Београд је увео сталну емисију о Вуку где су се појављивали познати научници и уметници, а Радио Сарајево је посветио стогодишњици Вукове смрти десет специјалних и пет информативних емисија. Радио Титоград је емитовао циклус емисија о Вуку, а преко радио Скопља прочитано је предавање о значају Вуковог дела.

На крају треба напоменути да је снимљен документарни филм о Вуку и да су штампане пригодне марке.

Предлажемо да на крају године Одбор изда Споменицу стогодишњице Вукове смрти, у којој би били објављени сви материјали и документи везани за прославу стогодишњице смрти Вука Стефановића Караџића.

Крајем године, у децембру, у присуству грађана Тршића, Лознице, гостију из Београда, Ваљева, Шапца и других места, у Тршићу је отворена нова, експериментална спомен-школа која носи Вуково име. Она је дело архитекте професора Мате Бајлона. На свечаном отварању школе говорио је председник

СА ИЗЛОЖБЕ У ДРЖАВНОЈ БИБЛИОТЕЦИ У ИСТОЧНОМ БЕРЛИНУ,
ПОСВЕЋЕНЕ ЖИВОТУ И РАДУ ВУКА КАРАЦИЋА

ВУКОВ И ДОСИТЕЈЕВ МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ

ДЕТАЉ ИЗ МУ

Просветно-културног већа Србије Света Ђурић. Између осталог, он је рекао: „Од Вукове смрти протекло је столеће. За то време Србија је постала и престала да буде краљевина. На њеном тлу су сахрањене славе неколико царевина... Сувишно је наглашавати да је, од времена откако нам је Вук оставио у баштину своје велико дело, српски народ стварно слободан последњих двадесет година и да је за то време учињено више него у било ком времену раније... Подизање овако лепе зграде основне школе у Тршићу, Вуковом завичају, у којој ће потомци и земљаци Вукови стицати основну писменост и прва знања, има вишеструки значај за ширу околину а не само за село Тршић. Спомен-школа у Вуковом месту, названа Вуковом школом, мора да буде достојна тог имена... Овде ће све више навраћати људи из свих крајева наше земље да виде Вуково родно место — следбеници из пијетета, писци да се инспиришу, народ да се одмори и забави.“

Ученици основних школа из Лознице и Тршића извели су том приликом пригодан програм.

ПРОСЛАВА У ЗЕМЉИ

У току јубиларне године, стогодишњица Вукове смрти прослављена је спонтано широм Југославије у многим научним и културним установама, школама и радничким универзитетима.

Седмог јануара, у Дому културе »Вук Караџић« у Београду одржано је јавно снимање емисије Радио Београда »Прослављамо Вуков јубилеј«. Сценарио за ову приредбу написао је сарадник Радио Београда Душан Петровић. У приредби су учествовали гуслар Душан Добричанин и ученици средњих школа из Лознице и Београда. Мира Ступица и Љиљана Контић, чланице Народног позоришта, читале су народне шале и загонетке.

Осмог фебруара пре подне, у порти Саборне цркве, где је Вук сахрањен, Душан Петровић, др Грга Новак, Бора Павловић, Милорад Панић-Суреп, Вуко Радовић, Људевит Габровшек и Блажо Конески положили су у име Одбора за прославу венац на Вуков гроб. Сем њих, венце су положили: у име Главног одбора ССРН Србије: Александар Бакочевић, Милорад Митровић и Риста Михаиловић; у име Српске академије наука и уметности: др Илија Ђуричић, Велибор Глигорић и др Милан Бартош; у име Општине Лозница и Вуковог родног краја: Момчило Пајевић, Милисав Николић, Света Пантић и Раде Бањанац; у име Савеза књижевника Југославије и Удружења књижевника Србије: Добрица Ћосић, Бранко Ћопић, Драган Јеремић и Иван В. Лалић; у име београдске основне школе »Вук Караџић«: управитељ школе Милорад Мандић и два ученика. Истовремено, чланови Одбора за прославу стогодишњице смрти Вука Караџића Живан Васиљевић, Перка Виторовић и др Михаило Стевановић положили су венац и на гроб Доситеја Обрадовића.

Осмог фебруара у подне, пред Вуковим спомеником у Београду одржана је свечаност којој је присуствовало око пет хиљада грађана, ученика и студената. О Вуковом животу и делу говорио је професор Боривоје Стојковић; београдски глумац Раде Павелкић читао је одломке из Вукових списа, а ученица Нада Стаменић прочитала је своју песму посвећену Вуку. Пред споменик су положени венци и букети цвећа.

Поводом стогодишњице Вукове смрти, патријарх Српске и Македонске православне цркве г. Герман чинодејствовао је на свечаном помену 9. фебруара у београдској Саборној цркви.

Асистентски семинар секције наставника Ветеринарског факултета у Београду приредио је 27. фебруара »Вече великана«, посвећено Вуку Карацићу, Петру Петровићу Његошу и Стевану Мокрањцу. Уводно предавање одржао је књижевник Божидар Ковачевић; у приредби су учествовали глумци Народног позоришта Драгомир Бојанић и Ратко Тадић, као и хор Београдских мадригалиста са диригентом Димитријем Стефановићем.

У оквиру »Трибине 17« одржано је 26. марта књижевно вече посвећено Вуку. Доцент опште књижевности В. Р. Кошутић, у свом предавању »Вуковим стопама, до Србије, песме непознате«, изнео је своје разговоре са људима из народа по планинама Србије.

Радио-телевизија Београд емитовала је 30. септембра емисију »Вук у Европи«.

Културно-просветна заједница Србије, на седници од 26. октобра, донела је одлуку о установљењу Вукове награде за заслуге на ширењу културе и просвете. Награда ће се додељивати организацијама, појединцима и установама. Она се састоји од дипломе, плакете са Вуковим ликом и новчаног износа.

На предлог Секретаријата за просвету Србије, установљена је посебна Вукова награда за најбоље ученике основних и средњих школа. Награду ће добијати они ученици који су током школовања имали одличне оцене из свих предмета.

Београдске школе узеле су видног учешћа у прослави. Једнаест београдска гимназија приредила је почетком фебруара академију посвећену Вуку. Уводно предавање било је пропраћено текстовима из Вукових дела. Хор гимназије у сарадњи са фолклорном групом припремио је »Бранково коло«, затим је рецитована

народна песма »Стари Вујадин«. Изведена је и драмска сцена по мотивима из народних приповедака. Приредба је најпре одржана за ученике, а затим у сали Савременог позоришта за ђачке родитеље. Наставници страних језика ове гимназије припремили су програм који се састојао од оригиналних текстова руских, енглеских, француских и немачких научника о Вуку. На крају школске године приређена је велика изложба посвећена Вуку. Материјал са свих приредби школа је сачувала као документ о својој делатности.

Основна школа »Вук Караџић« отворила је 7. фебруара у посебној просторији школски музеј посвећен Вуку. Великим бројем фотографија и текстова приказан је Вуков живот и рад. У припремању изложбе помоћ школи пружили су сарадници Вуковог и Доситејевог музеја.

Библиотека »Ђорђе Јовановић« организовала је такмичење »Игра коло Вуково«, у коме су учествовали ученици свих основних школа са територије Општине Стари Град. Такмичење је одржано у Дому културе и трајало је месец дана, једном недељно. Учествовало је око хиљаду ученика ове општине и гости из Лознице и Сремских Карловаца. Ученици су писали литерарне саставе, цртали и одговарали на тему »Живот и рад Вука Караџића«. Највећи број наградних похвала у литерарном конкурсима »Моја размишљања о Вуку« добиле су ученице Дома ученика у привреди »Анђа Ранковић«.

Милица Дугалић, професор Основне школе »Ослободилаца Београда« прикупљала је две године материјал за изложбу о Вуку, која је била отворена 22. марта. Професор Дугалић присуствовала је саборима у Тршићу и снимала народне скупове; користила се материјалом Вуковог и Доситејевог музеја у Београду и Вуковог музеја у Тршићу. Њена изложба обишла је и друге београдске школе.

У Београду је сем изложбе у Вуковом и Доситејевом музеју која је била организована у оквиру главне прославе, било отворено и неколико других већих изложби. У просторијама Етнографског музеја отворена је 15. септембра изложба »Јадар — Вуков завичај«. У име Одбора за прославу, изложбу је отворио савезни посланик Вуковог краја Влада Зечевић. Том приликом хор Београдских мадригалиста отпевао је три песме: »Азбуку«, Мокрањчеву песму »Одби се грана« и Топаловићеву композицију »У славу Вука«.

У просторијама Државног архива СР Србије отворена је 18. септембра изложба архивске грађе ове установе о Вуку. Изложбу је отворила управник Архива Јелена Поповић. Свечаности су при-

суствовали и учесници Симпозијума о Вуку. Између остале архивске грађе изложени су били документи о Вуковој издавачкој делатности, о школовању сина Димитрија у иностранству, о Вуковим везама са страним научницима, прва издања његових најпознатијих дела, документи о преводу Новог завета и други историјски материјал.

У културном центру Београда такође је била отворена пригодна изложба која је фотографијама и другим материјалом приказивала живот и рад Вука Караџића.

У присуству неколико стотина ученика и грађана, пред Вуковим и Доситејевим музејем одржано је 9. октобра меморијално вече које је приредио Народни универзитет Општине Стари Град. О Вуку је говорио управник Музеја Ђуро Гавела. Чланови Југословенског драмског позоришта Јован Милићевић, Марко Тодоровић, Маја Димитријевић, Милорад Маргетић и Иван Јагодић извели су одломак из рецитала »Мору на извору«.

У оквиру Девог међународног сајма књига, који је отворен 6. новембра, организована је велика изложба посвећена стогодишњици Вукове смрти. Према одлуци жирија Пословног удружења издавачких предузећа и организација, другу награду за опрему књиге из области лепе књижевности добила је монографија др Миодрaга Поповића »Вук. Ст. Караџић« у издању »Нолита«. Опрема књиге рад је Јована Недељковића. Прва награда није додељена.

Српска књижевна задруга издала је књигу »Вукови записи« у редакцији др Војислава Ђурића. Ова антологија — у којој је штампан избор најзначајнијих дела из Вукових збирки — богато је илустрована ликовним прилозима. Књига је штампана у тиражу од четрдесет хиљада примерака.

У целој Србији у току јубиларне године, Вукова стогодишњица прослављена је многобројним културно-уметничким манифестацијама, приредбама, академијама и изложбама.

Прослава у Вуковом ширем завичају почела је већ очи дана стогодишњице Вукове смрти. Седмог фебруара увече, све школе лозничке комуне одржале су свечане академије. Осмог фебруара одржан је састанак младих књижевника на коме су читали своје радове награђени ученици. Истог дана делегација јавних и културних радника из Шапца, Ваљева и Лознице положила је на Вуков гроб венац са натписом: »Вуку Караџићу — народ родног краја«.

— У ваљевском Дому културе, 8. фебруара, одржана је академија на којој су професори књижевности говорили о Вуку, а чланови КУД »Абрашевић« учествовали у културно-уметничком програму. Ваљево је свој празник ослобођења повезало са Вуковом прославом. Преко три стотине извођача из Лознице, Шапца и Ваљева извело је 12. новембра сценски ораторијум »Земљаче, речи ове« посвећен Вуку. Као гости суделовали су Љубиша Јовановић, првак Југословенског драмског позоришта, и студенти Музичке академије из Београда. Премијера је била 3. јула у Шапцу, а реприза 4. јула на отвореном простору у Лозници. Плод вишемесечног напора уметничких снага три града видело је неколико хиљада људи. Сценарио за ораторијум написао је Владимир Јовичић из Шапца, композитор музике је Душан Костић из Београда, редитељ Миодраг Гајић из Ваљева, а диригент Војислав Илић, професор београдске Музичке академије.

У Галерији Народног музеја у Шапцу, 13. јуна отворена је изложба »Вуков живот, рад и дело«, на којој је било изложено око двеста експоната. Изложбу је својим говором о Вуку отворио књижевник Драган Симић. Ученици Гимназије »Вера Благојевић« у Шапцу приредили су на Дан школе сѐло посвећено Вуку.

У великој сали Вуковог Дома културе у Лозници приређена је такође свечана академија са уводном речи Василија Мартиновића и рефератом о Вуку професора Душана Кнежевића. Хор КУД »Вук Караџић« и ученици лозничке гимназије извели су пригодан програм.

Литерарна секција лозничке гимназије приредила је сценски приказ Вуковог живота и рада. Такве манифестације одржане су и у свим школама ваљевске општине. Литерарне секције сазивале су састанке на којима су читани ђачки радови, организоване академије, рецитали народне поезије и друго. Овим свечаностима присуствовали су ђачки родитељи и многи грађани. Савет за просвету и културу општине Ваљево расписао је конкурс за писмену обраду методске јединице из наставног градива о Вуку.

Културно-уметничко друштво »Вук Караџић« из Лознице приредило је о прослави Вуковог јубилеја концерт уз суделовање малог симфонијског, народног и забавног оркестра. Дан Вуковог рођења, 8. новембар, Лозничани су такође обележили културним манифестацијама. Културно-уметничко друштво »Вук Караџић«, које већ осам деценија прославља тај дан као свој празник, приредило је академију на којој су оркестар, драмска и хорска секција извели »Апотеозу Вуку Караџићу« од Божидара Ковачевића.

Културно-просветна заједница општине наградила је најбоље радове о Вуку које су писали ученици лозничких школа.

У Крагујевцу, 15. фебруара, свечаном академијом обележен је почетак прославе у срезу. О Вуковом делу говорио је професор Београдског универзитета др Војислав Ђурић. У уметничком делу програма, чланови драме Народног позоришта у Крагујевцу читали су одломке из Вукових списа. У Галерији Градског дома отворена је 12. априла изложба. Том приликом говорио је ректор Више педагошке школе Милорад Најдановић. Организатори изложбе били су: Народна библиотека, Народни музеј, Раднички универзитет и Културно-просветни центар у Светозареву. У врту Народног музеја у Крагујевцу откривена је 19. октобра Вукова биста. О Вуковом животу и раду говорио је председник Општинског савета за културу Благоје Стокић. Бисту, рад крагујевачког вајара Драгана Панића, открио је председник Општинске скупштине Обрен Стојановић.

На свечаној академији у Нишком народном позоришту, 28. фебруара, изведен је сценски рецитал о Вуковом животу и раду под насловом »Преко трња до звезда«. Аутор рецитала је књижевник Милан Ђоковић, а режисер Рајко Радојковић. Драмска секција Пионирског дома у Нишу припремила је рецитал »Реч писана барутом«, рад наставника Миодрага Петровића. За ученике гимназије и осталих средњих школа рецитал је изведен у сали Дома ЈНА.

У Лесковцу, у сали Народног позоришта, 15. фебруара одржана је академија на којој је говорио председник Одбора за прославу Раша Станисављевић; чланови Драме Иван Вуков, Стојан Стојиљковић и Хаамија Цветковић читали су одломке из Вукових дела и народне песме. У читаоници »Радоје Домановић«, говором Слободана Младеновића, отворена је 16. фебруара изложба о Вуковом животу и раду. Изложба је приказана и у неколико комуна. У Медвеђи, Лебану, Бојнику, Брестовцу и Вучју изложбу је посетило преко седамнаест хиљада грађана и ученика.

У оквиру Вукове прославе, на катедри јавних предавања Радничког универзитета у Пожаревцу учествовали су: др Голуб Добрашиновић, кустос Вуковог и Доситејевог музеја у Београду (»Вук изблиза«), академик др Михаило Стевановић, професор Београдског универзитета (»Револуционарност Вукове борбе за књижевни језик«) и др Владимир Стојанчевић, виши научни сарадник Историјског института у Београду (»Односи између Вука

Караџића и кнеза Милоша»). Професори књижевности пожаревачких школа одржали су циклус предавања о Вуку. Раднички универзитет организовао је изложбу »Вук изблиза«, а позвао је и Атеље 212 из Београда са сценским приказом Бодe Марковића »Утук на утук«. У оквиру прославе, у Пожаревцу је отворена нова основна школа »Вук Караџић«. Модерна зграда школе, у чију је изградњу уложено близу 60 милиона динара, захвата 1900 кв. м. и може да прими 1200 ученика. Приликом отварања школе приређена је изложба ђачких радова; том приликом је Богољуб Стојановић предао школи поклон (књиге и пионирске мараме) ученика сибирске школе из Новогорског који се дописују са својим вршњацима из ове школе.

Почетак свечаности у Туприји обележен је свечаном академијом 8. фебруара, на којој је говорио професор Првослав Весић. У Основној школи »Вук Караџић« прослава је почела сценским извођењем народне бајке »Биберче«. Организована је била и покретна изложба Вукових дела; у граду је одржано и више књижевних вечери. У селу Јовцу пред основном школом откривена је Вукова биста.

У Параћину, Вукова годишњица обележена је гостовањем Народног позоришта из Ниша које је извело сценски рецитал Милана Ђоковића »Преко трња до звезда«.

У Светозареву, у другој половини априла, одржана је приредба у дворани Радничког универзитета. После излагања професора Пере Стојковића о Вуковом животу и раду, чланови Градског аматерског позоришта извели су рецитал из Вукових текстова, а хор Учитељске школе отпевао је »Бранково коло«. У току »Месеца књиге« изложба о Вуку приказана је у тридесет села овог краја.

У Крушевцу, у оквиру прославе, одржан је 9. априла сабор просветних радника. После уводне речи Драгана Тировића, председника Одбора за прославу, о револуционарности Вукове борбе за књижевни језик и правопис говорио је професор Београдског универзитета др Михаило Стевановић, а о »Вуку изблиза« др Голуб Добрашиновић, кустос Вуковог и Доситејевог музеја у Београду. У малој сали »Абрашевића« отворена је изложба о Вуку. Рецитал »Преко трња до звезда« извели су истог дана чланови Нишког народног позоришта. Нишки уметници поновили су рецитал и за раднике Индустрије машина »14. октобар«. Ученици Основне школе »Јован Поповић« приредили су изложбу посвећену Вуку. Чланови Књижевног клуба »Багдала« одржали су књижевно

вече на трибини Војничког клуба. О Вуковој борби за књижевни језик и правопис говорио је наставник Станислав Марић. Своје прозне и поетске текстове читали су крушевачки књижевници: Добри Димитријевић, Драгомир Лазић, Саша Трајковић и Миомир Ристовић.

У Трстенику, 13. марта приређено је у Друштвеном дому књижевно вече на коме су учествовали чланови Књижевног клуба »Багдала« из Крушевца: Саша Трајковић, Добри Димитријевић, Миша Петровић, Антоније Маринковић, Живадин Лукић, Зорица Арсић, Милутин Бинић и Радомир Алексић. Раднички универзитет приредио је изложбу о Вуку.

У Пироту, у читаоници Градске библиотеке, одржано је 3. априла књижевно вече. На трибини Клуба пријатеља књижевности гостовали су чланови литерарне дружине Учитељске школе. У дворашту Основне школе »Вук Караџић« откривена је Вукова биста, рад академског сликара и вајара Уроша Костића. Свечаност је отворио својим говором посланик Просветно-културног већа Савезне скупштине Јован Манић. После свечаности одржана је академија и први средњошколски митинг поезије у овом граду.

У Чачку је 8. фебруара одржана свечана академија и отворена изложба о Вуку. Пред Основном школом »Вук Караџић« свечано је откривена 8. новембра Вукова биста, рад младог чачанског вајара Жике Максимовића. У току јубиларне године, на Радничком универзитету одржано је више књижевних и гусларских вечери и других пригодних приредби. Један број часописа »Градац« био је посвећен Вуку.

У Дому културе у Врању, на свечаној академији 26. марта, ансамбл Нишког народног позоришта извео је рецитал »Преко трња до звезда«. Завршна школска свечаност у Основној школи »Вук Караџић« била је посвећена Вуку. Програм су извели сами ученици. Професор Београдског универзитета др Радомир Алексић одржао је 9. новембра јавно предавање о Вуковом животу и делу.

Подружница слависта у Титовом Ужицу, у заједници са Градском библиотеком, организовала је предавање професора Београдског универзитета др Ђорђа Живановића: »Вук и Копитар«. У просторијама Народне библиотеке отворена је 10. маја изложба »Вук Караџић и његово дело«. Ученици Учитељске школе »Желимир Ђурић« припремили су вече посвећено Вуку. Бранка Топаловић, ученица трећег разреда, говорила је о Вуку. Преко 150 чланова

синдикалних подружница, предузећа и установа, награђених ученика за писмене саставе и наставника српскохрватског језика посетило је Тршић и Вукову спомен-кућу.

Ученици Учитељске школе из Титовог Ужица приредили су крајем септембра рецитал у Ивањици. О Вуковим делима и његовом значају за нашу књижевност и језик говорио је професор Новак Арсенин. Ивањичка народна библиотека приредила је изложбу »Живот и рад Вука Караџића«.

Ученици Учитељске школе из Титовог Ужица извели су и у Ариљу свој рецитал према тексту ученице Бранке Топаловић. Отворена је била и изложба. Слична изложба, у организацији Градске библиотеке из Титовог Ужица, била је отворена и у оближњем селу Карану. Као прва такве врсте она је побудила велико интересовање мештана и ученика.

Учитељска школа у Убу добила је име Вука Караџића. Убудуће, Дан школе ће бити осми новембар — дан Вуковог рођења. Установљена је и Вукова награда која ће се тога дана сваке године додељивати највреднијим ученицима, најзаслужнијим наставницима, и најбољим колективима ученика.

Основна школа у Смедереву такође је добила Вуково име, које су анкетом изабрали сами ученици поводом Дана школе. Ученици виших разреда радили су наградни задатак »Пиши као што говориш«. На школској свечаности предате су награде ауторима најбољих задатака. Један број ђачких новина »Наш лист« посвећен је био Вуку.

У Народном позоришту у Зајечару одржано је 7. фебруара вече на коме су о Вуковом животу и раду говорили професори зајечарских школа. У Општини Лазаревац одржана су предавања по свим школама; академију и изложбу организовао је Раднички универзитет, а приказиван је и документарни филм »Вук Караџић«.

У Војводини, прослава је почела 16. фебруара свечаном седницом Матице српске, на којој је књижевник Младен Лесковац одржао предавање: »Вук и Мушицки«. Библиотека Матице српске отворила је пригодну изложбу Вукових дела, а Рукописно одељење изложило је 30 оригиналних Вукових писама и три његове књиге у оригиналном рукопису. Свечана академија одржана је 29. новембра у дворани Српског народног позоришта. На свечаности, реферат

о Вуку одржао је професор Универзитета др Бошко Новаковић, а затим су чланови драме Српског народног позоришта извели сценски приказ одабраних Вукових текстова под заједничким насловом »Стаза нек се зна« у режији Михајла Васиљевића. Удружење драмских уметника Југославије организовало је у Новом Саду, поводом Вуковог јубилеја, дискусију о култури сценског говора.

У Народном позоришту у Сомбору одржана је средином марта премијера драмске секције Гимназије — сценска адаптација Јована Путника: »Моје благо под пепелом спава« у режији професора Лепосаве Кљајић. У Техничкој школи свечану академију приредила је литерарна секција школе у присуству свих професора и ученика. Учитељска школа организовала је у аули изложбу Вукових дела, старих новина, рукописа и докумената о његовом животу и раду.

У Зрењанину, свечана академија одржана је почетком марта у Народном позоришту. О значају јубилеја говорио је професор Новак Арсенин, председник Одбора за прославу, а о Вуку — Драгољуб Новаков, директор Више педагошке школе. Уметнички део програма извели су чланови Народног позоришта и хор Музичке школе »Јосиф Маринковић«. Основна школа »Вук Караџић« организовала је 8. фебруара свечаност на којој је говорио управитељ школе Светислав Симић, а ученици су извели пригодан програм. — У Врбасу, почетком марта приређена је академија у сали Градског аматерског позоришта пред великим бројем грађана; говорили су Стеван Стојшин, председник Општинске скупштине, и Коста Јанчић, професор. Чланови позоришта извели су у режији Јовице Мирослављевића сценски приказ Вуковог живота и рада: »Моје благо под пепелом спава«. У Градској библиотеци »Просвета« приказан је филм о Вуку. — У Бачком Добром Пољу одржан је скуп просветних радника општине Врбас. На скупу су говорили: др Голуб Добрашиновић кустос Вуковог и Доситејевог музеја (»Вук као вођа културне револуције«), и управник истог музеја Ђуро Гавела (»Вук у својој породици«). Чланови драме Српског народног позоришта из Новог Сада извели су рецитал: »Стаза нек се зна«. — У Дому културе у Панчеву, Атеље младих извео је 9. априла, по сценарију Драгутина Илкића, рецитал: »Вук — отац српске културе«. — У оквиру сусрета аматерских позоришта Војводине, Трибина младих из Зрењанина извела је у Кикинди 31. марта сценску адаптацију Милутина Корићника: »И учен да чита и прост да разуме«. — Раднички универзитет у Суботици организовао је извођење рецитала Мате Милошевића »Мору на извору«.

Суботички глумци Анте Белин, Вера Игњатовић, Душко Кржанец, Ержика Ковачевић и Илија Драшковић извели су овај текст на осам приредби за поједине школе у граду. — Раднички универзитет из Сремске Митровице организовао је у просторијама Спомен-дома културе у Кузмину изложбу фотокопија о Вуковом животу и раду, а локална библиотека »Светлост« приредила је академију у оквиру »Месец дана књиге«. — Народна библиотека у Црвенки приредила је такође изложбу посвећену Вуку. Иста изложба била је отворена у Сивцу и Мокрину.

Раднички универзитет у Приштини приредио је 26. марта изложбу са око сто експоната везаних за Вуков живот и рад; изложбу је отворио Дамњан Петровић, професор Учитељске школе. Иста изложба обишла је касније сва већа места у овом крају. Поводом годишње скупштине писца АП Косова и Метохије, у Приштини је приређено вече поезије у Вукову част. Стихове су читали: Мића Данојлић, Мурат Исаку, Радослав Златановић, Дин Мехмети, Момчило Јокић, Ђерим Ујкани и Бахрам Хоти. — Народни универзитет у Косовској Каменици организовао је књижевно вече на коме је говорио Србољуб Јеринић. На свечаној академији у Косовској Митровици, у првој половини маја, Народно позориште из Ниша извело је рецитал »Преко трња до звезда«. Отворена је била и изложба о Вуку. — У Призрену, студенти Више педагошке школе организовали су вече са рециталом на коме је говорио студент Живорад Ђурић. Драмска секција школе у сарадњи са Домом ЈНА извела је програм за средњошколску и радничку омладину, који је затим поновљен у више оближњих места.

Прослава у СР Црној Гори текла је према програму републичког Одбора за прославу. Свечана академија, под називом »Говори и ти, па ко надјача« одржана је 11. априла у Народном позоришту у Титограду. Предавање о Вуку одржао је књижевник Чедо Вуковић. У програму су учествовали уметнички ансамбли Народног позоришта и КУД »Станко Драгојевић«. У Војничком клубу, црногорски књижевници приредили су књижевно вече посвећено Вуку. — У Бијелој и Ђеновићу организоване су »Вукове вечери« на којима су чланови културно-просветних друштава из ових места сценски приказали Вуков живот и рад. На академијама су додељене награде ученицима који су више година имали одличне оцене из матерњег језика. — У Плевљима, драмска секција Гимназије приказала је једну сцену из живота и рада Вука Караџића и Бранка Радичевића. Градска библиотека, Клуб љубитеља књиге

и Народни и Раднички универзитет у истом граду наградили су изванредан број ученика Гимназије новчаним наградама за израду наградног темата о Вуковој улози у културној историји наших народа. — У Пријепољу је 24. априла одржана свечана академија на којој је о Вуку говорио Љ. Матовић, а пригодан програм извели су ученици Учитељске школе, Гимназије и Основне школе, у режији професора Душана Жунића. Народна библиотека приредила је изложбу о Вуку.

На усменим новинама »Задарске ревије« 1. априла о Вуковом боравку у Задру говорио је професор Динко Форетић, директор Хисторијског архива, о Вуку као лингвисти одржао је предавање професор Универзитета др Далибор Брозовић, о Вуку као писцу универзитетски предавач Златан Јакшић, а о Вуковом боравку у Дубровнику — Стијепо Обад, асистент Хисторијског института ЈАЗУ. Народно свеучилиште у Задру приредило је у првој половини априла сценски приказ Мате Милошевића »Мору на извору«. Традиционални семинар за стране слависте у Задру, који организује Филозофски факултет Загребачког свеучилишта, отворен је у јубиларној години 2. августа предавањем професора Београдског универзитета др Миодрага Поповића о Вуку. Семинару је присуствовало око осамдесет слависта из осамнаест европских земаља, САД и Туниса.

У Осијеку, у Свеучилишту за одрасле »Божидар Масларић«, предавање о Вуку одржао је професор Слободан Ковачевић. Управна школа организовала је изложбу »Вук у нашој штампи«. Ученице ПБ разреда заједно са својим професором Павлом Блажеком марљиво и дуго скупљале су све чланке објављене о Вуку у свим југословенским листовима у току јубиларне године; тај материјал послужио је за ову интересантну изложбу. — Ученици Економске школе у Дубровнику читали су на литерарном матинеу своје радове о Вуку. Реприза литерарног матинеа приређена је и у другим дубровачким школама. — У низу предавања која сваке године организује подружница Филолошког друштва Хрватске у Госпићу, у јубиларној години одржано је и једно предавање посвећено Вуку.

Једанаестом конгресу југословенских фолклориста у Новом Винодолском, од 24. до 28. септембра, присуствовало је, поред 150 домаћих научника, и више научних радника из Бугарске, Чехословачке, Немачке Демократске Републике, Совјетског Савеза, Савезне Републике Немачке и Мађарске. Конгрес је одржан у

знаку прославе стопедесетогодишњице рођења Ивана Мажуранића и стогодишњице смрти Вука Караџића.

Народна књижница у Славонској Пожеги приредила је изложбу о Вуку, која је обишла више радних организација у граду, као и више школа у околним селима. — У Книну и околини свечано је прослављена стогодишњица Вукове смрти предавањима по школама, обрадама тема о његовом животу и делу, књижевним вечерима. Пошто је Вук у два наврата посетио Книн и боравио у околним селима, постављене су две спомен-плоче: у селу Марковцу, на згради тамошње основне школе, и у самом Книну. Једна основна школа добила је његово име.

У Вуковару, на кући Вуковог пријатеља и сарадника Јустина Михаиловића откривена је 25. октобра спомен-плоча. У овој кући, у којој је рођена и мајка песника Бранка Радичевића, Вук је био чест и драг гост. Спомен-плочу открила је професор Штефица Мајер, председник Савета за културу Општинске скупштине, а о Вуковој сарадњи са Вуковарцима говорио је том приликом Ђуро Гавела, управник Вуковог и Доситејевог музеја у Београду. После свечаности, у Народној библиотеци била је отворена изложба о Вуковом животу и раду. — У Винковцима, Народна књижница и читаоница приредила је изложбу о Вуку која је била отворена од 12. до 21. новембра. — Пододбор Матице хрватске у Шибенику, у сарадњи са Пододбором у Задру, организовао је »Вуково вече« на коме су одржали предавања: професор др Далибор Брозовић (»Вук и наш стандардни књижевни језик«), и директор Хисторијског архива у Задру др Винко Форетић (»Вук у Далмацији«). — Раднички универзитет у Херцег-Новом припремио је изложбу о Вуку која је обишла многа места дуж Ривијере.

У Загребу академија у Вукову част одржана је 10. децембра у Аматерском казалишту.

У Босни и Херцеговини прослава је почела академијом у Народном позоришту у Сарајеву 22. априла, на којој је говорио професор др Салко Назечић. Одломке из Вукових текстова читали су глумци Народног позоришта, а солисти и хор Радио Сарајева извели су дела југословенских композитора. У фоајеу Народне библиотеке била је отворена изложба посвећена Вуку.

Клуб младих писаца из Добоја приредио је у Вукову част књижевно вече за припаднике гарнизона. На Радничком универзитету одржано је 2. марта предавање: »Вуков рад — темељ демо-

кратизације наше културе«. Вукова писма, стихове из народних песама и песме Петра Петровића Његоша и Бранка Радичевића читао је студент Ибрахим Мулаомеровић. — У Народном позоришту у Тузли изведен је 10. марта рецитал »Мору на извору«, који је затим био поновљен у свим комунама овог краја. — Иницијативом Заједнице културних установа, у Травнику је почетком маја отворена изложба посвећена Вуку. Изложба је обишла и више оближњих места. Она ће касније постати стални одељак Завичајног музеја.

У Дому ЈНА у Бихаћу одржана је 7. јуна свечана академија коју су припремили наставници српскохрватског језика и ученици. Ученици су извели сцену »Вук у Бечу«.

Велики број грађана Семберије присуствовао је прослави у Вуковом родном месту. Иницијативу за масовни одлазак грађана североисточне Босне у Тршић дало је Културно-просветно вијеће у Бијељини. Око 200 учитеља, наставника, професора, као и неколико стотина ученика посетило је Вуково родно место. У Омладинском дому отворена је изложба фотографија о Вуку; том приликом, предавање »Вук и наш књижевни језик« одржао је др Голуб Добрашиновић.

Библиотека »Петар Кочић« и Раднички универзитет из Мрковићграда приредили су покретну изложбу о Вуку која је обишла више места у овоме крају.

Поводом Дана школе и стогодишњице Вукове смрти, Основна школа »Вук Караџић« у Прибоју на Лиму одржала је свечаност на којој је реферат о патрону школе прочитао наставник Ратомир Цветковић. Јован Жарковић, председник Савета за просвету и културу, открио је у школском дворишту Вукову бисту.

У многим јединицама ЈНА широм земље одржане су пригодне свечаности у Вукову част.

ПРОСЛАВА У ИНОСТРАНСТВУ

Стогодишњица Вукове смрти прослављена је и у свим европским славистичким центрима. У Совјетском Савезу одржано је низ пригодних свечаности, изложби и научних скупова. Совјетска агенција »Новости« приказала је Вука у дужем осврту на његов живот и рад као једног од најистакнутијих представника културе. Савез совјетских друштава за сарадњу и културне везе са иностранством, Славистички институт Академије наука СССР и Свесавезна државна библиотека стране литературе организовали су вече посвећено Вуку. О Вуковом животу и раду говорио је професор Н. И. Кравцов, а о Вуку као историчару и реформатору српског језика И. С. Достјан и Т. П. Попова. Дванаестог фебруара одржана је свечана седница Института за славистику Академије наука СССР. Искрпне реферате о животу и раду Вуковом одржали су професори С. Н. Никитин и Н. И. Кравцов. Свечаности је присуствовао и југословенски амбасадор у Москви Цвијетин Мијатовић. У Институту је приређена и мања изложба Вукових оригиналних дела о којима је говорила научни сарадник библиотеке Н. И. Пашајева. У многим градовима СССР биле су отворене пригодне изложбе посвећене Вуковом јубилеју. Најзанимљивија је била изложба у Историјској библиотеци у Москви, у чијим се фондовима налазе готово сва Вукова дела. Ова библиотека отворена је 1872. и у њој су сакупљене књиге великих руских научника, од којих су неки били у присним везама са Вуком: Котљаревски, Кепен, Довјански, Шахов и други. Међу изложеним књигама налазила су се два примерка која је аутор поклатио славистима Аберлингу и Кепену с аутограмима, и збирка српских народних песама коју је Вук дао на дар професору Довјанском. Московска библиотека стране литературе била је организатор изложбе у Дому за пријатељство са страним народима на којој су била изложена најновија издања Вукових дела у Југославији. Државна биб-

лиотека »Лењин« приредила је у својим просторијама изложбу на којој су приказана Вукова дела од првог издања »Писменице« до последњих издања у Југославији. Ту је била изложена и »Даница« за 1827. годину са Караџићевом посветом: »Ему високо-благородному господину Николаю Алексеевичу Полевою, издателю „Московского телеграфа“«. У библиотеци се налази и већи број радова о Караџићу — Иве Андрића, Александра Белића, Илије Кеџмановића, Буре Гавеле, руских и страних научника, међу којима и дисертација Жикина: »Вук Караџић и руска наука«. У Државној библиотеци »Салтиков—Шчедрин«, међу бројним књигама налази се и редак рукопис српских народних песама из Вукове заоставштине. У Лењинграду, стогодишњица Вукове смрти обележена је 12. фебруара ванредном научном седницом сарадника Института за руску књижевност Академије наука СССР, на којој је виши научни сарадник Виктор Гусев одржао реферат: »Вук Караџић и руска фолклористика«. Референт је истакао плодну сарадњу српског етнографа са руским научницима, високу оцену његових радова у ондашњој Русији, као и утицај Вукових дела на покретање фолклорно-етнографских проблема у руској науци. У Институту за руску књижевност приређена је била и изложба разних издања Вукових дела.

Јавност и научни радници Немачке Демократске Републике обележили су стогодишњицу Вукове смрти стављајући нагласак на његове везе са немачким научницима и на његов боравак у немачкој средини. У Државној библиотеци у Источном Берлину била је свечано отворена изложба; отварању изложбе присуствовали су представници Министарства иностраних послова НДР и југословенски посланик Ђуро Јовић. На изложби је богато приказан Вуков живот и његово стваралаштво. Посебно занимљива била је документација о Вуковим везама с немачким великим људима — Јаковом Гримом, Александром Хумболтом, Хајнрихом Перцом, а нарочито са Гетеом. Др Херберт Појкерт, професор универзитета у Јени, одржао је предавање у Славистичком институту Хумболтовог универзитета у Источном Берлину. У јулу Немачка државна библиотека у Источном Берлину приредила је велику изложбу са осам витрина испуњених књигама и сликама, са преко сто и четрдесет већих и мањих легенди. Изложба је затим била пренесена у Хале. Универзитетска библиотека у Јени приредила је такође изложбу о Вуку. У познатом недељном листу за културу, уметност и науку Немачке Демократске Републике »Зонтаг« (2. II 1964) објављен је дужи чланак др Манфреда Јенихена »Вук Стефановић Караџић 1787—1864«, а »Дас ноје Дојчланд« донео је истог дана

под насловом »Ове песме волео је Гете« прилог Маријане Јан о изложби посвећеној Вуку у Немачкој државној библиотеци. »Берлинер цајтунг« од 12. фебруара донео је чланак Леонарда Пенцолда »Карацић — српски Грим«.

У Паризу прослава је одржана 29. маја у Словенском институту. Свечаност је отворио познати француски славист Андре Мазон. Предавање о Вуку одржао је Андре Вајан. Прослави је присуствовало неколико истакнутих слависта: професор Умбагаун, слависта са Оксфордског универзитета, Пјер Паскал, преводилац Достојевског, и Ив Шатењо, француски амбасадор и некадашњи лектор француског језика на Београдском универзитету.

Поводом Вуковог јубилеја, у Прагу је објављен Зборник Карловог универзитета са низом докумената и радова о Вуковој делатности. У Зборнику су заступљене најпознатије личности чехословачке славистике, међу којима председник Међународног комитета слависта академик Хавранек, професор Достал, професор Кунц, професор Долански, доцент Здењек Урбан и други. Професор историје словенских књижевности Прашког универзитета Јиржи Хорак објавио је, у Годишњаку Историјског института Чехословачке академије наука и уметности »Хисторика«, расправу »Јакоб Грим и словенска етнографија«. Аутор расправља о везама Јакова Грима са Вуком и о улози Јернеја Копитара у Вуковом раду. У редакцији Франтишка Барте објављен је попис докумената о чешко-југословенској културној сарадњи између 1791. и 1951. године; документи се налазе у литерарном архиву Народног музеја у Прагу. Архив има више од 4.000 писама које су српски, хрватски и словеначки културни радници и политичари слали својим пријатељима у Чехословачкој. Истакнути чехословачки слависта, професор прашког Карловог универзитета и дописни члан Чехословачке академије наука Јулијус Долански говорио је преко Радио Прага о Вуковом утицају на чешку и словачку културу и о његовим везама са чешким и словачким представницима Препорода. Шеста свеска зборника »Slavica Pragensia« у издању Карловог универзитета у Прагу, посвећена Вуковом јубилеју, доноси велики број расправа професора Филолошког факултета. На првом месту налази се рад академика Бохуслава Хавранека: »Значај Вука Стефановића Карацића за развој српскохрватског књижевног језика«; затим следе прилози Антонина Достала (»Вук Ст. Карацић и црквено-словенски језик«), Саве Хермана (»Теорије књижевног језика на Балкану у XIX веку«), Карла Хоралека (»Прилог поетици српско-

хрватске народне лирике»), Јулијуса Доланског («Вук Караџић и чешка литература његовог времена»), Јозефа Курца («Вук Ст. Караџић и савремени чешки и словачки језик»), Мирослава Квапила («Вук Ст. Караџић и Павел Јосиф Шафарик»), Карла Мара («Вук Ст. Караџић и Ф. Л. Челаковски») и Здењека Урбана («К проблематици односа Б. Њемцове према делу В. С. Караџића»). Братиславски недељни лист «Културни живот» објавио је напис културног историчара, истраживача југословенско-чехословачких културних веза др Јана Ормиса под насловом «Законодавац српског језика — о стогодишњици Караџићеве смрти».

Стогодишњица Вукове смрти обележена је у Бугарској посебним написима којима су недељни «Литературен фронт» и дневни листови «Отечествен фронт» и «Кооперативно село» истакли Вукове заслуге за српску писменост и културу, као и за језике и народно стваралаштво Јужних Словена. «Име Вуково заувек је повезано и са бугарском историјом, јер је он скренуо пажњу светске науке на народ чије је име и језик познавао мали број људи» — истакао је «Отечествен фронт». У чланку књижевног листа «Литературен фронт» речено је да је Вук објављивањем бугарских песама, речи и граматичких напомена пружио свету прве прецизније информације о бугарском језику. Констатујући да је Вук имао велики утицај на многе бугарске фолклористе деветнаестог века, «Литературен фронт» додаје: «Вук Караџић је унео у карту светске поезије прве црте једне дотле непознате поетске територије — народног стваралаштва Јужних Словена. Он је још у првој половини деветнаестог века успоставио поетски сусрет јужнословенске културе са културом Европе.»

У Бечу, на гробљу Светог Марка обновљен је Вуков првобитни гроб, а на споменик су положени венци југословенске амбасаде и Славистичке катедре Бечког универзитета. Свечаном полагању венаца присуствовали су југословенски амбасадор Вјекослав Прпић, југословенски грађани са службом у главном граду Аустрије, професори Бечког универзитета Хам, Јагодић и Вишенс и представници бечке општине. Том приликом о Вуку је говорио шеф Славистичке катедре Бечког универзитета професор Хам.

У оквиру заседања Међународне комисије за фолклористику при Међународном комитету за славистику Свеучилишта у Гетингену, одржана је свечана академија поводом Вукове јубиларне године. Уз учешће многих познатих слависта, на свечаној ака-

демији говорио је и професор сарајевског универзитета др Јован Вуковић. Професор др Максимилијан Браун реферисао је о Вуковим заслугама због којих је био изабран за члана Гетингеншке академије наука.

Славистички комитет Пољске академије наука одржао је свечану академију посвећену Вуковој годишњици на којој је уводну реч дао професор Тадеуш Лер Сплавивињски, а реферате о »Почецима књижевне славе Вука Караџића у Пољској« и о »Додатку к Санкт-петербургским сравнитељним рјечницима' и његовом значају за славистику« поднели су професори Јакубјец и Славски.

Румунски државни комитет за културу и уметност приредио је 27. септембра на Народном универзитету у румунском главном граду комеморативно вече посвећено Вуку. Том приликом, предавања о Вуку одржали су професори универзитета Станчу Стојан и Георге Михаил. У Институту за стране језике и књижевности у Букурешту отворена је 9. октобра изложба о Вуку. Октобарски број ревије Савеза румунских књижевника »Светионик« донео је чланак доцента Филолошког факултета у Букурешту Георге Михаила. У чланку се опширније говори, између осталог, и о Вуковим везама са Румунима.

Универзитет у Тексасу (САД), у част стогодишњице Вукове смрти, организовао је дводневни симпозијум са темом: »Словенска народна песма«. Предавања су одржали: др Никола Прибић (Тексашки универзитет), др Алберт Б. Лорд (Харвардски универзитет) и професор Максимилијан Браун (Индијана универзитет).

ЈУГОСЛОВЕНСКА ШТАМПА
ПОВОДОМ ПРОСЛАВЕ
ВУКОВЕ СТОГОДИШЊИЦЕ

СР СРБИЈА

БОРБА (Београд, Загреб): Б. Јовановић, *Вук, Шекспир, Нушић...* (16. I 1964); Петар Томић, *Док су улице биле безимене* (17. I); Миодраг Поповић, *Вукова младоси* — одломак из монографије (17. I—15. II); Др Димитрије Вученов, *Вук у нашој култури* (19. I); Др Ђорђе Живановић, *Вук и Пољаци* (26. I); Божо Булатовић, *Зашто не: Вуков Тришћ?* (31. I); Радован Лалић, *Вук и Руси* (2. II); Голуб Добрашчиновић, *Покрејач и вођ културне револуције* (2. II); Б. Јовановић, „С тим бих човеком сав живиој провео“... (7. II); Иво Андрић, *Како је тешко било бити вуковац, а како тешко Вук* (реферат на свечаној академији (8. II); Душан Петровић Шане, *Уводећи народни књижевни језик, Вук се борио за приближавање културе народу и њено укључивање у свейске токове* — реферат на свечаној академији (8. II); Б. Јовановић, *Свечани скуп у Српској академији наука* (9. II); Велибор Глигорић, *Вуков дух се калио у народној уметности и народној епизици* (9. II); Др Илија Ђуричић, *Ушемељивач новог језика, књижевности и културе* (9. II); Б. Јовановић, „Мору на извору“ — приказ рецитала у адаптацији Мате Милошевића (11. II); Бранко Јовановић, *Колико слушамо Вука?* — интервју са др Михаилом Стевановићем (23. II); Божо Булатовић, *Твоје и наше село, Вуче...* (23. II); М. Панић-Суреп, *Вуково велико В* (8. III); Ж. Јовановић, *Вук се ойрбао и као новинар* (15. III); Саво Ј. Оровић, *Вуково право порекло* (21. III); Владан Неђић, *Права књија у прави час* — приказ монографије М. Поповића (5. IV); Др Асим Пецо, *Глас х код Вука* (15. IV); М.В., *Прослава досијојна наше великана* (25. IV); Др Асим Пецо, *Зашто је Вук врадио х у своју азбуку* (6. V); Света Лукић, *Да ли нам је градски говор озбиљније йродро у књижевни језик* (7. VI); Александар Вучо, *Литивисти ће увек ићи за књижевницима* (7. VI); Феликс Пашић, *Од Вука до ових дана* (7. VI); Ф(еликс) П(ашић), *Бесјселер* — о „Вуковим записима“, издање СКЗ (14. VI); Ђорђе Костић, *Ко нећује йоворни језик* (14. VI); Раша Плаовић, *Сцена није увек школа доброг језика* (14. VI); Др Бранивој Ђорђевић, *Књижевни језик има и свој усмени облик* (14. VI); Јосип Кулунџић, *Још увек у Вуковом духу* (21. VI); Милош Московљевић, *За један наш „Ларус“* (21. VI); Др Ђорђе Живановић, *Адам Мицкјевич — ненадмашни йумач наше народне йоезије* (21. VI); Бранко В. Радичевић, *Судбина белој йисма* (28. VI); Мића Данојлић, *Вуков йуш* (1. VII); Б. Јовановић, *У минути до дванаести* (16. VII); Бранко Јовановић, *У Вукову селу, крај Вукове Жеравице* (21. VII); Бранко Јовановић, *Савремено йумачење Вукова времена и дела* — интервју са Радованом Лалићем (23. VIII); Драгиша Витошевић, *Од Вука до Шекспира. Јубиларни запис о* — Лази Костићу (20. IX); Иван Божић, *Вукова йобода* —

прекрејнишца у историји наше културе (20.IX); Милош С. Московљевић, *Поново оживећи Вукову задужбину* (26.IX); Др Хајрудин Ђурић, *Обавештења једној Вуковој савременика о Босни* (25.X); Ј. Радосављевић, *У Вуковом крају сваки четврти нејисмен* (25.XII).

ПОЛИТИКА (Београд): Вук — први председник Београдске општинске и почасни грађанин Зајреба (5.I); Др Голуб Добрашиновић, *Скיצе за историју Јернеја Койшићара* (12.I); Живорад П. Јовановић, *Вукова жена Ана Краус* (18.I); Др В.Р. Кошуткић, *Вуковим сијама, с чика Миљком* (19.I); Илија Николић, *Непознати Вукови рукописи у Лењинграду* (19.I); Миодраг Максимовић, *Сарадња између Грима и Вука била је несебична и далековидна* — интервју са др Миљаном Мојашевићем (19.I); Живорад П. Јовановић, *Најважнији дајуми у Вуковом животињу* (19.I); Др Голуб Добрашиновић, *Пасионирани скуйљач народној благи* (26.I); Миодраг Максимовић, *Како је прошао први Вуков покушај да набави штампарину за Србију* (26.I); Др Радван Самарџић, *Вук у српској историографији* (2.II); Велибор Глигорић, *Вуков усјанак* (2.II); Живорад П. Јовановић, *Тереза фон Јакоб* (8.II); Др Голуб Добрашиновић, *Вук о себи и дрући о њему* — избор текстова (11.II—27.II); Ели Финци, *Моћна Вукова реч* — приказ рецитала „Мору на извору“ (14.II); Др Бранко Петрић, *Вукова борба за законитост у Србији* (16.II); Живорад П. Јовановић, *Занимљиве свађице о Вуку* (16.II); Сафет Бурина, *Вук и Дубровник* (16.II); Зоран Гавриловић, *Достојно јубилеја* — приказ монографије М. Поповића (22.II); Василије Точанац, *Вуково необјављено писмо* (29.II); Живорад П. Јовановић, *Улица Вука Караџића* (29.II); Благоје Илић, *У походе Вуковом Тришћу* (25.IV); Др Дејан Медаковић, *Мир мртвима...* Реч је о гробовима заслужних људи наше прошлости (17.V); М.С. Лалевић, *Принављања у језику* (17.V); Десанка Максимовић, *Вуковим џућем* (5.VII); Вера Тенковић, *О фејшишима у култури* (12.VII); Др Харалампје Поленаковић, *Македонски јесник Рајко Жинџифов о Вуку Сћ. Караџићу и о његовој кнези Михаила* (19.VII); Гојко Бановић, *Нешари Вуковој џући* (23.VII); Гојко Бановић, *У Вуковом родном месту*. (29.VII); Душан Костић, *Дух дела, не фејшиш* (23.VIII); Др Нико С. Мартиновић, *Велики скуй етнолога и антрополога* (6.IX); М. Вукелић, *У манастиру Савини пронађен буквар из каквој су учили Вук и Њеиш* (12. IX); Б.Б., *Вукове везе са Великом Бриџанијом* — интервју са Елизабетом Хил (17.IX); Милорад Панић-Суреп, *Революционар из Тришћа* (20. IX); Ж.П. Јовановић, *Сјоменик српској народа Вуку* (20. IX); Др Павле Ивић, *Двосјруко добар знак. Симџијум је био велики догађај у науци* (27.IX); Др Витомир Вулеткић, *Четири значајна резултата: Вуково дело* — изузетно средство за зближавања људи и народа (27.IX); В.Ц., *Њеишес и Вуков сјоменик на Сјуденском шћу* (19.XI); Б.Б., *Још једно велико признања* (27.XI); Др Митар Пешикан, *Колико је богај наш језик, Насћавања Вуковој лексикографској рада* (6.XII).

РАД (Београд): Мил. П. Ђоковић, *Речи и дела која шрајно живе* (18.I); Мил. П. Ђоковић, *Самоук, хром и нејак, а јунак на мјдану и научник свејској иласа* (1.II); Миодраг Поповић, *Вук у 1848. јодини* (1,8.II); Вељко Купрешанин, *И живи сћарина Вук* (8.II); Мил. П. Ђоковић, *Мислили су да ја јесме од шале и бесјослице шражим и зајисујем...* (15.II); Миодраг Поповић, *Како је Вук Караџић скуйљао и шћиремао за шћампу народне јесме* (25.IX); Гордана Галогача, *Јадар* — Вуков завичај — приказ изложбе у Етнографском музеју (2.X).

ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ (Београд): М.С. Павковић, *Ошкуйљено непознато Вуково писмо* — интервју са Ђуром Гавелом (24.I); Мома Павковић, *„Поштом-вишо не свакој њо јослу судиши“* — „интервју“ са Вуком (8.II); Ђорђе Ђурђевић, *Вуку слава, а љумцима часћ* — поводом премијере рецитала „Мору на извору“ у Југословенском драмском позоришту (10.II); Јован Ђирилов, *Јединство*

акцентна — вуковски подухваћ (13.П); Душан Тимотијевић, *Један нејошћуно одужен дуј Вуку* (4.П); Богдан Дечермић, *Бечка прикљученија* — репортажа (7—9.П); Н. Мишчевић, *Вуков завичај — на нојама* (2.ІХ).

ПОЛИТИКА ЕКСПРЕС (Београд): Драган Орловић, *Вукова јодина* (7.П); Павле Ковачевић, *Вуку — сјуденјиски народ* (26.УІІІ).

ПРОСВЕТНИ ПРЕГЛЕД (Београд): Ђуро Гавела, *Срјиски рјечник — по-чејшак Вукове културне револуције* (5.П); Милош Б. Јанковић, *Велики љилој Вука Караџића историји нашеј школсјива* (5.П); Миљан Парушић, *Школе у љрослави сјојодиношњице Вукове смрји* (5.П); Срејко Ђунковић, *Ојлед срјиској буквара Вука Караџића* (12.П); Благоје Живковић, *Вук и школа* (19.П); Милош Б. Јанковић, *Вук Караџић о учјиљелима доба кнеза Милоша* (26.П); Јеремија Д. Митровић, *Како је наша шјијамја објавила Вукову смрј* (25.УІІІ); Јеремија Д. Митровић, *Словак Ђорђе Заборки и Милош Појовић љројив Вука као сјијор-рчара* (29.ІУ); Раде Вуковић, *Најредни учјиљелски љокреј између два рајш* и *Вук* (27.У); Михаило Ражнатовић, *Вук — свејшски човек* (25.ХІ).

КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ (Београд): Милорад Панић - Суреп, *Пиши како јовориш* (7.П); Миодраг Поповић, *Иде коло и без међа . . .* (7.П); В.Б., *Несјоразум око сјоменика Ђејошу и Вуку* (7.П); Дара Ђирић, *О Вуку и о ано-нимном јисму* (21.П); Радивоје Марковић, *Вук народу — народ Вуку* (21.П); Др Војислав Ђурић, *Пословице* (6.П); Љубица Кланчић, *Нејодзнај чланак Вука Караџића о јоложају Србије 1858. јодине* (3.ІУ); Милан Живковић, *Основна школа у Тришиу* (17.ІУ).

НИН (Београд): Велибор Глигорић, *Крилати Вук* (9.П); Коста Димитријевић, *Вук о себи* — избор текстова (9,16,23.П); Зоран Глушчевић, *Вуков јубилеј и Вукова чјијанка* — приказ: Вук Ст. Караџић, *Изабрана дела, приредио др Го-луб Добрашиновић* (9.П); Зоран Глушчевић, *Монографија о Вуку* — приказ монографије М. Поповића (29.П); Светислав Трошић, *У очекивању Вукових дела* (26.ІУ); Владимир Петрић, *Смисао шрајања* (21.УІ); Михаило Блечић, *Позив из Тришића* (12.УІІ); Велибор Глигорић, *У данима јубиларним* (20.ХІІ).

НАРОДНА АРМИЈА (Београд): Милан Ђоковић, *Преко љрња до звезда* (7.П); Ђуро Гавела, *Вук у усјанку и о усјанку* (7.П); Ђ. Радишић, *Вукове јо-дине* (7.П).

ФРОНТ (Београд): С. Стајчић, *Вук* (1.П).

4. ЈУЛ (Београд): Др Милосав Бабовић, *Сјојодиношњица смрји и бесмрј-носји Вука Караџића* (11.П); Бранислав Лазњћ, *Миодрај Појовић: Вук Сјје-фановић Караџић* — приказ монографије (14.ІУ); Вехид Гунић, *Вуков Тришић на крају лејш* (29.ІХ).

МЛАДОСТ (Београд): Раша Попов, *У корак с друшјивом* — интервју са др Милком Ивић и др Павлом Ивићем (12.П); М. Стојановић, *Сјијла друја смена* (5.УІІІ); М. Влајчић, *Од Вука и до Вука* (23.ІХ).

СТУДЕНТ (Београд): Славомир Стојковић, *Вук Караџић јо јрви јујш међу сјуденјишма* (18.П); Миле Недељковић, *Храмље ли наш век? — Ујшук на миројшочиве и хвалосјевне јомене Вуку* (25.П); Др Драгиша Живковић, *Вукова борба и срјиски јеснички језик* (22.ІХ); Др Далибор Брозовић, *Срјскохрајиски сјандардни језик и Вук Сјефановић Караџић* (22.ІХ); Др Алојз Шмаус, *Вукова дилема* (22.ІХ); Боро Џуверовић, *Вук оснивач социолојије* (15.ХІІ);

КОМУНИСТ (Београд, Загреб, Скопје, Љубљана): Милорад Панић-Суреџ, *Вукови зајиси* — приказ (2.VII); Митар Папић, *Да нам оруђе не рђа* (13.VIII); Љерка Крелијус, *Велика нејресушна башићина* (24.IX).

ИЛУСТРОВАНА ПОЛИТИКА (Београд): Аца Радаковић, *100 година од смрти Вука Караџића* (4,11,18,25.II, 3,10. III); Живорад П. Јовановић, *Последњи Вуков јошмак* (25.II); Миодраг Максимовић, *Песма о Вуку* — приказ монографије М. Поповића (3.III); Ђуро Гавела, *Књижевност на ничијем језику* (2.VI); Жика Лазић, *Сјудуја о Вуку исана ашовом* (4.VIII).

ДУГА (Београд): Д. Ђерамилац, *Вук и његова породица* (16.II); Др Михаило Ф. Протић, *Тешке болести Вука Св. Караџића и њихове последице* (15.III); Пр. П., *У селу из кога је Вук Караџић кренуо у свет* (26.VII);

ФИЛМСКИ СВЕТ (Београд): Вл(адимир) П(огачић), *Вуку — место на филмском екрану* (23.I).

БЕОГРАДСКА НЕДЕЉА (Београд): Милан Богдановић, *Велика линија* (9.II); Десанка Максимовић, *Ушук* — песма (9.II); Оскар Давичо, *За Вука Св. Караџића* — песма (9.II); Гвидо Тартаља, *Вуков „Рјечник“* — песма (9.II); М. М., *Вучјим зубима. Један памфлет — један сјава* (9.II); М. Радевић, *Реч на време* (28.VI).

ЗАДРУГА (Београд): Бр. В.П., *У музеју великог човека* (6.II); Б.П., *Како је Београд забележио смрт великог реформатора* (6.II); Ђорђе Станкировић, *Школа у Тришћу — јрви сјоменик Вуку Караџићу* (1.V); Бр. П.В., *Вук као скупљач народних песама* (4.VI); *У сјомен Вуку* (24.IX).

ТУРИСТИЧКЕ НОВИНЕ (Београд): Петар Марјановић, *У Вуковом Тришћу* (13.II); С. Марић, *Културни великани у новој серији јошћанских ма-рака* (12.XII).

ВИДИЦИ (Београд): Благоје Јастребић, Миодраг Поповић: *Вук Свџфановић Караџић* — приказ монографије (мајски број); Миодраг Поповић, *Намјешћати рјечи* — одломак из монографије (мајски број).

ВЕСНИК православног свештенства (Београд): Стеван Роца, *Вук и јуман манастира Драговића* (15.II); Герасим Јуришић, *Манастир Тронуца — јрва школа иде се Вук школовао* (15.III); Б. Михаиловић, *Вук и јрвод Новог завјешћа* (15.III); Михаило Р. Газивода, *Вук и Њеиш. Њихово јознанство и Вуков боравак у Црној Гори* (1.XI).

ДНЕВНИК (Нови Сад): Љубомир Тепић, *Тамни вилајет — јоејска инспирација* (9.II); Боривоје Маринковић, *Вукови дисцији о лијерајтури* (9.II); Мирослав Егерић, *Пиши као што јовориш* (17.II); Василије Калезић, *Синџеза научној и јоејској* — приказ монографије М. Поповића (15. III); Др Витомир Вулетић, *Јоејска монографија о Вуку* — приказ монографије М. Поповића (15.III); Миодраг Матицки, *Вук као књижевник — савест свој времена* (22.III); Др Миодраг Поповић, *Вук и јродор народне јесме у свет* (29.III); Др Миливоје Павловић, *Вуково дело и Војводина* (26.IV); *Вук Караџић у чешкој и словачкој култури* (12.VII); Ђ. Бељански, *Пешћанска и новосадска Мајшћа* (16.VIII); Г.Д.А., *Међународни скуп слависти* — интервју са Живојином Бошковом (6.IX); Живојин Бошков, *Наши заједнички Вук* (13.IX); Др Александар Младеновић, *Посјтрек даљем изучавању* (13.IX); Др Витомир Вулетић, *Значајан научни најор* (13.IX); Др Драгиша Живковић, *Пишања која јраже одговоре*

(13.IX); Др Бошко Петровић, *Један век Вукове славе* (11.X); Светислав Симић, *Тек иза Вука могао је Бранко доћи. Новосадска шћампа поводом смрти Вука Караџића* (29.XI).

ТРИБИНА (Нови Сад): Витомир Вулетић, *Вук у нама* (16.II).

СВЕТЛОСТ (Крагујевац): Благоје Стокић, *Борба за уставност у Србији* (16,23,30.I,6.II); *Вук Караџић у Крагујевцу — долазио с надом, а одлазио несхваћен* (23.I); Благоје Стокић, *Вук, реформатор-револуционар* (6.II); Ж.В., *Непознато име Вука Караџића* (13.II); Др Војислав Ђурић, *Реформатор и револуционар* 20.II).

ГЛАС ПОДРИЊА (Шабач): А. Лекић, *Вук — реформатор и вођа културне револуције* (6.II); *Ко да поцрвени* (27.II); М. Јефтић, *Подриње и борба за Вуков уставност* (26.III); А. Лекић, *Извесна књига о Вуку — приказ монографије М. Поповића* (16.IV); *Докле се ситило* (23.IV); Ђорђе Станимировић, *Први сјоменик Вуку Караџићу* (30.IV); В.Р., *Фолклористи Србије у Вуковом Тришћу* (11.VI); Љубисав Андрић, *Хвала Вам што сје ипакви* (16.VII); Аксентије Лекић, *Вуков рад на скупљању народних песама, приповедака и других народних умотворина* (17.IX); Љ. Андрић, *Тришћ у „очекивању“ Вука* (17.IX); Љубисав Андрић, *Јагратин из Тришћа зачетник културне револуције југословенских народа* (24.IX); А. Андрић, *Датуми: Вукова школа* (10.XII).

НАПРЕД (Ваљево): Коста Диматријевић, *Вук Св. Караџић* (7,14,21,28. I, 6,13,20,27.III, 3,10,17,24,30.IV,15,29.V); Никола Мишчевић, *Још увек само припреме* (24.IV); Н. Мишчевић, *У последњем часу: тради се Вукова школа у Тришћу* (15.V); Н. Мишчевић, *Конзервација Троне у шкоу* (19.VI); В. Ђурђевић, *Пред Вуков јубилеј у Тришћу. Радови се изводе убрзано* (14.VIII); Р.П., *Уочи Вукове прославе. Бишћу са временом ипак треба добити* (28.VIII); Ружица Петровић, *Вук не трајно остати као диван пример размисања људских могућности* (25.IX); Н. Мишчевић, *Свечаност у Тришћу: Остворена Вукова сјоменишћола* (11.XII).

СУБОТИЧКЕ НОВИНЕ (Суботица): Н. Нађ, *Поводом сјоменишћине смрти Вука Св. Караџића* (24.I).

НАША РЕЧ (Лесковац): Н.Т., *Вук Караџић и његово дело* (7.II); Светлана Костић, *Замислиени сусрети с Вуком Караџићем* (22.V).

СЛОБОДНА РЕЧ (Врање): Хранислав Михаиловић, *Сјоменишћина смрти Вука Караџића* (7.II).

ЈЕДИНСТВО (Пришћина): М. Лучић, *Генијални реформатор језика и уставности* (3.II); Р. Николић, *Пиши као што говориш* (10.II); Р. Ђукић, *Четиридесетхиљада Вукових јосћину* (28.IX).

ЗРЕЊАНИН (Зрењанин): Владимир Митровић, *Вуков рад на проучавању нашег народа* (12.II).

НАШ ГЛАС (Смедерево): Воја Новаковић, *Вук о нама* (15.II).

ИБАРСКЕ НОВОСТИ (Краљево): Марија Урошевић, *Вук оснивач српске етнографије* (14.II); Љ. Ђорђевић, *Колико је Вук Караџић помогао деци* (14.II); М., *Јубиларне јосћине без прославе* (14.II); К. Љубеновић, *Вук Стефановић Караџић — животи и дело* (21,28.II,6,13,20,27.III,3,10.IV).

НАРОДНЕ НОВИНЕ (Ниш): Д. Мијатовић, *Шећња Вука Караџића по срезу* (18.I); Др Мiodраг Поповић, *Вук и њорор народне ѡсеме у свећ* (22.II); Д.Ј., *Реч ѡсана барућом* — рецитал поводом Вукове прославе (23.V).

СЛОБОДА (Пирот): Б.П., *Вуков јубилеј* (14.VII).

СРЕМСКЕ НОВИНЕ (Сремска Митровица): Свет. Торњански, *Посмрћне ѡчастии Вуку у Карловцима* (13.III); Ак, *Боравак Јоакима Вујића, Вука Караџића и Бранка Радичевића у Земуну* (4.XI).

ЧАЧАНСКИ ГЛАС (Чачак): Б. Миленковић, *Великан наше књижевности* (14.II); Милутин Јаковљевић, *Школе и ѡсвећне ѡрилике нашег краја у Вуково доба* (27.III,3.IV); *Кнез Васа — Вуков сарадник* (29.V); Б.М., *Биће ѡћкривена бисѡа ѡред школом која носи њејово име* (29.V).

ВЕСТИ (Титово Ужице): Бранка Шопаловић, *Вук није чекао да ѡбегу извојује време, нејо је ѡражио борбу и ѡбећивао* (1.V); Душанка Врачаревић, *Од самоукој селачећа до научника свејској гласа* (1.VI).

ПАНЧЕВАЦ (Панчево): М.Б., *Ми о Вуку* (8.II); *Вук ѡтац срћске кулћуре* (18.IV).

СОМБОРСКЕ НОВИНЕ (Сомбор): О. Исаков, *Сомборац Јујовић — оснвач Велике школе у Београду* (10.IV); О. Исаков, *Сакуљач народних умѡворина* (17.VII).

ЛИМ (Прибој на Лиму): Миљивоје Лалић, *Вук Стефановић Караџић — велики реформатор и геније* (15.X).

СР БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

ОСЛОБОЂЕЊЕ (Сарајево): П.С., *Вук Караџић и њејово дело* (12.I); Ф.К., *Вукова изложба у Берлину* (15.III); М.Т., *Оћворена изложба Вукових дјела у сарајевској Народној библиотеци* (25.IV); Салко Назечић, *Био је то шејо-јобан ѡућ. Уз јубилеј Вука Караџића* (1.V); Х. Закомац, *Сћуденци урећују Тришић* (19.VII); Р.С., *Наши музиколози на Међународним скућовима — ѡнтервју са Цвјетком Рихтманом* (9.VIII); Н.З., *Ново сасћажалићше сћудената у Тришићу* (12.VIII); Радован Лалић, *Вуково дјело ѡривлачи научнике цијелога свејећа* (27.IX).

ОДЈЕК (Сарајево): Др Салко Назечић, *Вуково „чудо“* (1.II); Др Асим Пецо, *Књижевни језик и народни јовори* (1.III); Раде Станковић, *Вук и Корнелије Сћанковић* (1.X).

ВЕЧЕРЊЕ НОВИНЕ (Сарајево): Др Хајрудин Ђурић, *Вукове ѡсеме у Босни 1875. јодине* (11.V).

ЗАДРУГА (Сарајево): *Велики реформатор језика и ѡравојиса* (22.I)

НАШИ ДАНИ (Сарајево): Станиша Тутћевић, *Ради своја разјовора* (22.II); Исмет Бекрић, *Дану свејћлосћ ѡродужии* (23.V).

ГЛАС ТРЕБИЊА (Требиње): В.П., *Вукова реформа* (1.III).

ГЛАС КОМУНА (Добој): С. Петровић, *Вук — отац наше књижевности* (11.1); Душан Панковић, *Вуков рад шемел демократизације наше културе* (7,14,21.11); С.П., *Паде прашина по Вуку!* (23.11); Исмет Бекрић, *Вуку у спомен* (24.11).

ФРОНТ СЛОБОДЕ (Тузла): *Вуков јубилеј* (12.1).

ГЛАС (Бања Лука): П.С., *Вуково дјело — још увијек недовољно проучено* (3.1).

СР ХРВАТСКА

ТЕЛЕГРАМ (Загреб): Мирослав Ваупотић, *О сабраним и »сабраним« дјелима* (3.1); Др Људевит Јонке, *Спогодишњица Јајићеве интервенције у користи књижевности договора* (24.1); Људевит Јонке, *Караџић је ошварео нове јушове* (7.1); Е.И., *Словачки »Културни животи« о Вуку Караџићу* — о чланку др Јана Ормиса »Законодавац српског језика« (21.11); Иван Хелин, *Вук и дајуми* (3.11); Миодраг Б. Шијаковић, *Пројекти о Вуковом јубилеју* (17.11); М.Т., *Југословенски писци у московским библиотекама. У Москви ошворено више репрезентативних изложби о Вуку Караџићу* (17.11); Анте Назор, *Дијелу своје времена* — приказ монографије М. Поповића (31.11); Звонимир Кулунџић *»Фабрика од артије« неосшварена* (2.11).

ВЈЕСНИК (Загреб): С. Дворжак, *Један од иницијатора југословенске узајамности* (26.1); Иво Андрић, *О Вуку као писцу* (5.11); Божо Милачић, *Тренушак* (5.11); Божо Милачић, *О језику, народу и животи* (9.11); Алекса Ивановић, *Суочење с Вуком и његовим делом* — приказ монографије М. Поповића (11.11); *О Вуку и ново и старо* — приказ Вуковог симпозијума (20.11); В. Заниновић, *Нови дух у нашој култури* (27.11).

ВЕЧЕРЊИ ЛИСТ (Загреб): *За боље познавање Вука* — приказ: Вук Ст. Караџић, *»О српској народној поезији«* (21.1111).

ВЈЕСНИК У СРИЈЕДУ (Загреб): И.И. Срезњевски, *»Говорио сам како сам знао«* — одломак из чланка *»Вук Стефановић Караџић«* (19.11); В. Колар *Њеши, Вук и Биљарда* (25.11).

ГЛАС СЛАВОНИЈЕ (Осијек): *Вук Караџић и његово дело* (19,21.1); *Недовољно познати Вук* (2.11); Н.К., *Дужни смо* (16.11).

ГЛАС ИСТРЕ (Пула): И.Р., *Мукошрина је била Вукова борба за реформу наше књижевности језика* (24.1).

ШКОЛСКЕ НОВИНЕ (Загреб): Анте Назор, *Рад и животи Вука Стефановића Караџића* (24.1); Ј. Брабец, *Вукова заслуга за јединство језика* (1.11).

НОВИ ЛИСТ (Ријека): Д. Дамјановић, *Прве Вукове књије у Ријеци* (6.11); Душа Дамјановић, *Спогодишњица смрти Вука Караџића 1864.—7.11 1964* (7.11); Никола Лоренџин, *Фотографија књије* — приказ монографије М. Поповића (26.11).

ШИБЕНСКИ ЛИСТ (Шибеник): С.Ј., *Велики реформатор* (12.11).

БЈЕЛОВАРСКИ ЛИСТ (Бјеловар): С.Ј., *Велики реформатор* (13.11).

СЛОБОДНА ДАЛМАЦИЈА (Сплит): Душан Берић, *Сувременици о Вуку* — приказ књиге »Сусрети с Вуком« у редакцији Г. Добрашиновића и Б. Маринковића (22.VII).

ВАРАЖДИНСКЕ ВЈЕСТИ (Вараждин): Б. Ратковић, *»Не да се, али ће се гашти«* (13.II).

КАРЛОВАЧКИ ТЕДНИК (Карловац): Б. Нишевић, *Вукова реформа књижевној језика* (20.II); Б. Нишевић, *Вукова борба за заједнички правопис* (27.II).

НАРОДНИ ЛИСТ (Задар): Б.П., *Свака ријеч — Вуково славље* (22.II).

СР ЦРНА ГОРА

ПОБЈЕДА (Титоград): К.Ч., *Вукова прослава у Црној Гори* (2.II); Радивоје Јовановић, *Вуков боравак у Црној Гори* (6,9,13,16.II); Чедо Вуковић, *Музеј ријечи* (6.II); Јован Чађеновић, *Прве Вукове књиге* (20,23.II); *Какав је био Вук* (23.II); К. Чакић, *Јубилеји без јубилке* (19.IV); Чедо Вуковић, *Вукова ријеч ошћара враћа времена* (30.IV); Драгутин Мишовић, *»О српској народној поезији«* — приказ (9.VIII); Радован Лалић, *Вук се одликовао особинама које су ја далеко издвојиле из редова савременика* (24.IX); Гојко Дапчевић, *Двије судбинске сјазе Вукове* (4.X).

ПРОСВЈЕТНИ РАД (Титоград): Ђорђе Рашовић, *Вукова јодина* (1.II); Јован Чађеновић, *Вуков рај за српски језик и правопис* (1.II); Крсто Пижурница, *Тренушак Вукове појаве* (1.III); Крсто Пижурница, *Вуков пријатељ и сарадник Вук Врчевић* (1811—1872) (1.V); Милија Станић, *Лексички фонд српскохрватској језика у Вуково вријеме и данас* (1.X); Гојко Дапчевић, *Међународни симпозијум о Вуку* (1.X); М. Кажич, *Сјећање на Њеишева пријатеља и Вукова сарадника* (1.XI).

ТИТОГРАДСКА ТРИБИНА (Титоград): Умјесито славолука (17.II); С.П., *»Сусрети с Вуком«* — приказ књиге (27.VII).

СЛОБОДА (Иванград): Чедо Боричић, *Синојодишњица Вукове смрти* (14.II); Чедо Боричић, *Испрјина монографија о Вуку* — приказ монографије М. Поповића (10.IV).

СР МАКЕДОНИЈА

НОВА МАКЕДОНИЈА (Скопје): Александар Спасов, *Рајко Жинзифов за Вук Караџић* (1.V); *»Вукови записи«* — приказ књиге у редакцији др Војислава Ђурића (18.VI); Радован Лалић, *Вук — револуција во областа на културајта* (13.IX); Харалампие Поленаквић, *Вук Караџић кај Македонциите* (20—24.IX).

ПРОСВЕТЕН РАБОТНИК (Скопје): К. Младенов, *Вук Караџић — човек и културен работник* (23.II).

МЛАД БОРЕЦ (Скопје): Ж., *Светилник народен* (13.II).

СТУДЕНТСКИ ЗБОР (Скопје): *Вук Караџић — реформатор, собрирач на народни умотворби и кришчар* (1.X).

ТРУДБЕНИК (Скопје): Иво Андрић, *Повикани сме да бидеме творци и чувари на јазикот* (23.II).

СР СЛОВЕНИЈА

ДЕЛО (Љубљана): Богдан Погачник, *Вукова заслуга* (31.1); Тоне Потокар, *Миодраг Пойовић: Вук Св. Караџић* — приказ (29.11); Тоне Потокар, *Како прослављамо Вука* (17.1X).

ЉУБЉАНСКИ ДНЕВНИК (Љубљана): Душан Железнов, *Погоба Вука Караџића* (29.11).

НАШИ РАЗГЛЕДИ (Љубљана): Јанко Јуранчич, *Културно посланство. По симболици о Вуку Караџићу* (3.Х).

ПРИМОРСКЕ НОВИЦЕ (Горица): Иван Шучур, *Борба за реформу српског језика* (14.11).

ВЕЧЕР (Марибор): *Вук Стефановић Караџић* (21.11).

САДРЖАЈ

<i>Одбор за прославу сјоојошњице</i>	13
<i>Свечана академија</i>	
Уводна реч Душана Петровића	27
Говор Иве Андрића	33
<i>Свечани скупи у Српској академији наука и уметности</i>	47
(Говори)	
Илија Ђуричић, председник Српске академије наука и уметности	49
Велибор Глигорић, потпредседник Српске академије наука и уметности	54
Федор Петровић Фиљин, дописни члан Академије наука СССР	60
Роже Портал, директор Славистичког института Факултета књижевности у Паризу	63
Ханс Билфелд, представник Академије наука Немачке Демократске Републике	65
Љубомир Андрејчин, дописни члан Бугарске академије наука, директор Института за бугарски језик	68
Јулијус Долански, дописни члан Чехословачке академије наука	70
Хари Јингер, декан Филозофског факултета <i>Фридрих Шилер</i> у Јени	73
Грга Новак, председник Југославенске академије знаности и уметности	75
Братко Крефт, представник Словеначке академије наука знаности и уметности	77
Др Салко Назечић, представник Научног друштва за СР Босну и Херцеговину	80

Др Харалампије Поленаковић, представник Универзитета у Скопљу	85
Др Нико С. Мартиновић, представник Историјског института за СР Црну Гору	90
Радомир Радујков, председник Матице српске	94
Јакша Равлић, председник Матице хрватске	97
Др Владимир Мурко, представник Матице словеначке	98
<i>Симпозијум о Вуку Сћеф. Караџићу</i>	105
Говор Стевана Дороњског, потпредседника Извршног већа Србије	107
(Реферати)	110
<i>Вуков завичај</i>	117
(Говори)	
Момчило Пајевић, председник Општинске скупштине Лознице	120
Бора Павловић, секретар за просвету СР Србије	125
Милорад Панић-Суреп, књижевник, директор Музеја револуције	128
<i>Завршни део прославе</i>	
Извештај секретара Одбора за прославу Боре Павловића	137
<i>Прослава у земљи</i>	149
<i>Прослава у иностранству</i>	165
<i>Југословенска штампа поводом прославе Вукове стогодишњице</i>	173